

Bibliothèque numérique

medic@

**DALECHAMPS, Jacques. De peste
libri tres**

Lyon : Guillaume Rouillé, 1552.

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?34458>

DE PESTE LI.

BRI TRES,

34458

OPERA IACO-

BI DALECHAMPII

DOCTORIS MEDICI,

CADOMENSIS,

IN LVCEM

AEDITI.

IN
VIR
TVT
E

ET
FOR
TVN
A.

LVG'DVNI,

Apud Gulielmum Rowillium.

M. D. LXXII.

IACOBO A' TVT

NONE EPISCOPO

Valentiæ Allobrogũ, n
cenati suo, Iacobu

Dalechampius

Medicus

S.P.D.

Ostres de peste l
bro Raimũdus a Vi
nario scripsit, mœce-
nas optime: vir certè
sua tempestate sum-
mus medicus, philosophus excellēs,
disciplinĩsque mathematicis appri-
mè doctus. Scripsit autem, quod tan-
tum licebat suo seculo, cum bonæ li-
teræ iacerent, inepta, rudi & bar-

A 2

4
bara prorsus oratione, in qua tamē
diuinum ipsius ingenium sic eluceat,
vt quēadmodum Vergilius de versi-
bus Ennii dicere solebat, ex hoc ster-
core purum colligi aurum possit. Fuit
is quidem maximorum ordine trium
pontificum dum Auenione consiste-
rent, medicus primarius, quæ homi-
nis autoritas & dignitas, in qua tū
existimatione foret, satis ostendit.
Hos libros cum Gulielmus Lothe-
rius clarus Monpessuli chirurgus,
legendos mihi dedisset, vt meum de
illis iudicium explicarem, quodidia-
nam operam, qua id temporis Ga-
leni libros de crisibus exponebam
publicè, intermittendam censui, vt
hic meo labore scriptor in manus
hominum perueniret: Qua in re non
tantum oratio mutanda fuit, vt pro
incul

9
inculta illa, & horrida, aliquanto
splendidior ac nitidior in vulgus
prodiret, sed & reponenda vel po-
tius diuinanda multa quæ in exem-
plari vetusto & carioso vix lege-
batur: ad nostrum dicendi vsum ac-
commodanda multa, quæ pro Ara-
bum consuetudine inaudita nobis il-
le vsurpauerat: euoluendæ quæstio-
nes, quas vt in scholis didicerat, ar-
duas & obscuras, impediēbat ve-
rius, quàm expediebat: quæ à me
perfecta sunt omnia non sine magna
difficultate, longoque tædio. Hunc
verò laborem meum, & studiorum
in quibus tua liberalitate hætenus
perduravi, quasi primos fructus,
qualem cunque apud bonos & do-
ctos gratiam habituri sint, tibi dico,
ac nuncupo: auspiciis que tuis emit-

A 3

to. Non ideo tantum quòd obseruan-
 tiam erga te meam hoc officio de-
 claratam velim: sed quòd nullus or-
 dinis tui, vel amplioris etiam occur-
 rat: siue nobilitatē spectes, ab vlti-
 ma repetitam memoria: siue nature
 bonitatem: siue morum humanita-
 tem, & sanctitatem: siue profusam
 in doctos beneficentiā: siue eru-
 ditionē, sub cuius nomi-
 ne reuiuiscat autor
 hic lubētius.

Vale.

D. G A B R I E L I
S Y L V I O D O C T O

*ri medico nobilissimo, Ia-
cobus Dalechâpius*

*Doct̃or me-
dicus.*

S. P. D.

Icatos iam Epi-
scopo Valentino
de peste libros or-
nãdos quoq; tuo
nomine putavi,
Doct̃or clarissime, tum quòd
humanitas summa, qua me nò
antea visum domi excepisti,
hanc animi grati significatio-

A 4

8
nem reposit: tum quòd arctif-
sima tua cum iis necessitas &
coniunctio qui exemplar mihi
dederunt, mentionem de te fla-
gitat: tum etiam quòd gratiæ
multum accessurum & autori-
tatis prouideo, si nomen tuum
operam meam commendet,
præsertim cum is sis qui facile
inter medicos Lugdunenses,
& eruditione, & rerū vsu prin-
cipem locum obtineas: Hac ve-
ro nuncupatione tuis auribus
quæ vanas laudatiões respuūt,
quidquam à me datum fuisse,
ne quis existimato: laudi po-
tius meæ hoc consilio fauerim.
Cæterum cū magni quidquid
agas, vel inceptes, momēti sit,
quod inquit Horatius, princi-
pib

pibus viris placuisse, speravi
hoc opusculum futurum gra-
tius, ac cupidius lectum iri, si ti-
bi probatum fuisse, ex epistola
cognoscerent, qui huiusmodi
tractationibus oblectantur. No-
stro quidē seculo multos, quo-
rum nomen taceo, in eodem
versatos argumēto fuisse, haud
nescio: Extare quoque Guido-
nis librum de Peste, qui tamen
nondū sit æditus, ipse retulisti:
Hodie sanè multi florent inge-
nio præstanti: Verùm si vniuer-
sos quotquot circūferuntur de
hac re libros, cum hoc attentè
compares, vt iudicio plurimū
vales, iudicabis certè, adhuc
nullū prodiisse, à quo tam ele-
ganter & copiose, de hoc malo

A 5

disputatum sit: id quod solum
 de autore apud te dixero, qui
 clarius & melius omnia vides,
 quàm ego vel notare, vel mo-
 nere possim. Si quid autē mihi
 peccatum est, quod intempesti-
 ue grauissimas occupationes
 hoc munere tuas interpellaue-
 rim, aut pro tua æquitate mihi
 veniam hanc dato, quam, vt
 confido, non denegabis: aut fa-
 cilitatem potius tuam & accu-
 sato, & contrahito, quæ hæ-
 rentem ac cunctabundum
 me non tantum inui-
 tauit, sed etiã per-
 pulit, id apud te
 vt auderē.

Vale.

De causis pestis. CAP. I.

ESTIS causas, medici
 ueteres non omnes asse=
 cuti sunt: uel quia non
 tam crebro illorum tem=
 pestate, hoc malum se=
 uiebat, uel quia prorsus rationem earum
 nesciuerunt. unde fit, ut ignotis causis,
 morbus is adhuc ignoratus uix à nobis cu=
 retur: Veteribus quidem pestis natura
 haud prorsus incognita fuit, sed nondum
 tam comperta, & explicata, ut ea cogni=
 tio ad curationem instituendam suffice=
 ret. Atrocis igitur mali huius, triplex ori=
 go est, prima cœli, & syderum grauis
 aspiratio: altera ex terris sublatus nocens
 uapor, tertia, composita simul utraq;. Ta=
 met si uerò Philosophi putent, nil in terris
 accid

accidere, quod cœli ac syderum vi, non fuerit excitatum: id tamen non tam anxie medicus æstimat. Qui syderum affluxu & cœli vitiosa constitutione morbi nascuntur, Græcis sunt επιδημικοί: qui terrarum halitu, ac utriusque item causse presentia, multis lethales & nobis pariter, & Græcis pestes. Cœlum id nobis malum afflat, uel dum conueniunt infensa generi hominum sydera, uel dum micant stelle, Cometae uisuntur, ardentes faces per inane uolant. Sic enim uitiato aëre, corruptisq; frugibus, & animantibus, quibus uescimur, humores in nostro corpore deprauantur, ac uel multitudine, uel qualitate, uel utroque nomine simul graues, pestem inducunt. Aëris igitur uitium, morbi huius causa est externa, quam primitiuam dicere solemus: labes uero quæ in nostri corporis humores transijt, interna, uel antecedens. hæc autem clariora meo iudicio futura sunt, si pestis, quæ nostro æuo, annis

nis

nis uarijs grassata est, historiam adscri-
psero. Precessit eam quæ fuit multò cala-
mitosissima, Saturni, Martis, Iouis concu-
sus ad decimum nonum gradum Aquarij,
mense Martio, anno millesimo trecentesi-
mo quadagesimo quinto. Id uerò ex A-
strologorum obseruatione regnorum euer-
siones, interitus multorum, mirandas ua-
rum predictiones, innumerasq; alias mi-
serias denūtiabat hominibus instantes, ac
diuturnas futuras, quoniam sydera in hu-
mano, & immobili signo conuenissent.
Inde scilicet prodierunt tot pestes, quæ ua-
rijs temporibus ediderunt tantam homi-
num stragem, maxime anno post tertio,
pontificatus Clementis sexti anno sexto.
Sic enim & illa syderum coitione, & quæ
successit pestilentia, corporum nostro-
rum uis exoluta est, sic aër, elemēta, & ex
elementis composita, sunt affecta, ut uel
leuiuscula caussa, quemadmodū solis defe-
ctu, syderum infauisto conuentu, cometa-

runt.

rum ortu, pestis quæ uidebatur extincta, repullulauerit. Id nempe uitij, cum semel in aëre, elementis, ac genitis rebus, fuerit acceptum, & impressum, licet aduersis causis, ut frigore, imbribus, fausto syderum conspectu, sic interdum cohibeatur, sese ut non prodat per aliquod tempus, rediuiuum tamen fit ex occasione facili: sicut rerum species, in memoria condita, nobis dormientibus, aut alibi occupatis, non succurrit: cum uerò id agimus, & cogitamus: sese statim offert, ac obtrudit. Nec uerò tuti ab huius mali recursum fuerimus, prius quàm uitium quod aërem, elementa, & ex ijs genita omnia peruasit, læta, & æque potenti astrorum cōcordia, obliteretur: quod futurum est, anno octogesimo quinto, mense Aprili, cum Saturnus, & Iuppiter, Saturno ualidior, ad Geminos diuersabuntur. Exiit & alia pestis, anno 1351. iam octauum annum, pontifice Innocentio sexto, quæ & illis suprad

prædictis causis emerfit & tristi præterea syderum conuersione, quoniam Saturnus apud Virginem, signum Septemtrionale, ubi prorsus inglorius est, restitit: Mars apud Geminos, signum Occidentis, ubi nulla pollet autoritate, ibidem Mars Saturno fuit obiectus ex aduerso, quod supra triginta annos non euenerat. Id autem cum accidit, magnum exitium mortalibus portendit. Excepit hanc alia, anno 1373. pontificatus Gregorij undecimi, anno tertio, cum anno superiore, apud Taurum, Mars & Iuppiter unà fuissent. Secuta quarta, anno 1382. pontificatus Clementis septimi, anno quarto, cum anno superiore, in exorientis Leonis gradu uigesimo, tertio die Ianuarij, hora secunda, Marti Iuppiter factus esset obuius, eodemque anno, Cometes horrendus, toto pene mense Nouembri, quantum oculis iudicare licebat, ulnarum uiginti, Trabem Astrologi uocant, sese ostendisset: magna
si ip

si ipsis credendum, internecionis, bellorum, ærumnarum significatione. Horis duabus, ante lucem, ille coruscabat, recta sub Libra & capite Draconis, longitudinis tam exprorectæ, ut capite sub Scorpione sito, ad Virginis usque locum, caudam extenderet: quanquam nec delineatum caput, nec expressa cauda foret. totus igneus, equabiliter, & latus & crassus sub Virgine Marti adiunctus, lactea uia proximè Libram & Scorpium iacens, ad tres angulos mundi, Septentrionem, Occidentem, Meridiem, inclinatus: qui quam graua mala promitteret, si uis intelligere, ex Ptolomæo, Haly, & Albumazar, ne ijs recensendis sim longior, colligito. Anno etiam sequente, toto mense Augusto, & Septembri, uolauit Draco longissimus, stellæ frequenter elisæ sunt, puniceum ac rubrum cœlū, ampla uoragine hiauit, Cometes diebus uiginti, abeunte die, horis duabus, & paulò diutius sub Scorpione,

ad Occidentem fulsit, indeq; traiecit ad Oriētem, uia lactea, proximè sydera, quæ affixa minimè uagantur, & Martis nature similia sunt, delatus, cum Mars, & Mercurius antea congressi fuissent, rixas nimirum inter opifices, ac seditiones, tumultuosas ille minabatur, grauidis abortus, uesicæ, costarum, ac testium, cruciatus, ijs præsertim oris, quæ illius caudæ, ac signis, in quibus rutilauit, subiectæ fuerūt, nempe Occidenti, ac Septentrioni. Iam inde sanguis, bilisq; supra modum incalens efferbuit, deflagrauit, putruit, uitiū, ac uenenum contraxit: annus totus siccus fuit, squalidus, nullo imbri salutaris: maxima uis bilis retorridæ aceruata: morbi plerique, omnes biliosi, melancholici, quod contingere per eiusmodi tempestatem Hippocrates monuit. Aphor. 7. libr. 2. Ea lues, cuius postremo feci mentionē, Auenione primum gliscens, peruagata est Allobrogas, Italiam, Græciā, Germaniā,

B

Britaniã Gallia, Hispaniã, Celtiberiã, uni-
 uersasq; Orientis, & Occidētis nationes,
 alicubi mitior, alicubi dira, prout magis,
 minúsue hominum corpora, malo pate-
 bant. Porro, quam esse primam caussam
 diximus, eam Auenzoar duplicem intelle-
 xit: Alteram, solius optimi-maximi consi-
 lium, nullis ad id paratis caussis, ex celo-
 rum & syderum ambitu, & statu, ut cum
 Davidis facinus, & libidinẽ, in Hebræo-
 rum gente uindicauit, ac Aegyptiorum
 peruicaciam, interitu filiorum, qui natu-
 forent maximi, ultus est: Alteram uerò,
 syderum cõgressiones, Cometarumq; lam-
 padum, & reliquarum huiusmodi flam-
 marum, accensiones. Id ipsum est, quod
 Aristoteles innuebat, libro de caussis pro-
 prietatum elementorum, cum scriberet,
 coitione Iouis & Saturni, Regum princi-
 patus oppressos iri, arsuramq; pestilen-
 tiam: quanquam hoc Aristotelis dictum,
 Messias Halias, sic uerum esse putet, si Iu-
 piter

pitur Saturno cesserit, ac impar fuerit, contra euenire, si Iuppiter Saturnum uicerit. Iouem enim haberi, tam & uitalem, & salutarem, ut Iulio Firmino, eius beneuolentia in lucem & ad amur, mox perituri, ea si nos deserat. Idem ipsum uoluerunt, & Albertus magnus, & Albumazar Ioue, & Marte conuenientibus, praesertim ad humidorum signorum quodpiam, ut prima illa superius descripta concursione, acciderat, pestilentiam futuram. Ignium uero caelestium uisa huc pertinere, Aui-cen. cap. de pestilente febre, testatus est. Haecenus de superioribus causis. Ex inferioribus est, quae in tota regione, molestissima, est quae in unico tantum oppido, unica ciuitate, priuatis, & unis aedibus. Priorem afferunt lacus, paludes, stagnantium aquarum mephitis, cloacarum, & latrinarum colluies, quae aërem uitiat, ut in Sardinia, ac locis maritimis: facta praeter, in sepulcorum cadauerum foetor, assiduus:

B. 2.

imber, perennis Austri flatus, ut olim Cra-
none : uentus è pestilenti loco spirans,
quod prouidit Hippocr. Atheniensibus
imminere, admirandaq; sapientia depulit.
Posteriorem excitant luti, ac cœni, quæ
uijs publicis aggeruntur, ut Auenione, &
Lutetia. Olerum, ut Brassicæ & Eruce:
arborum, præsertim quæ succo uiscido
turgent, ut Nucis & Ficus putrescētium:
lini, cannabis, coriorum, quæ fluentis ma-
cerantur, graueolentia. Solæ uerò priua-
torum ædes, eam sentiunt, cum latrinis. ac
sepulchretis, uicinæ fuerint : si occisi ca-
dauer in illis occultū putrescat : si adeat,
qui in pestilenti loco uersatus est : si bibi-
tur aqua, ut Auenzoar prodidit, in qua
proiectum cadauer tabuerit. Sic Auenio-
ne pestis crebro irrepsit, sic paludosas re-
giones ubi pingue, ac concretum cœlum
est, occupauit sæpe, tametsi & cœlo impu-
tari id possit, quoniam ut à sua caussa esse
Ætus nunquam diuellitur, sic & quæ apud
homi

homines contingunt, ea fere semper ui, & cœlorum & syderum inuehantur. Superiores causas, medici ueteres neglexerunt omnes, præter Auicennam: qui tamen eas leuiter admodum & perfunctoriè attigit, quia parum Astrologiæ studiosi, parum illam facere ad instituendum medicum existimarunt, ut ex Galeni scriptis uidere est, qui uerbum illud Hippocratis, è primo Prognostici, oportere medicum in morbis, noscere quod diuinum est, contra eius mentem, ad cœli, & aëris constitutionem detorsit. Quod si huius rei non prorsus ignaros ueteres contendat aliquis, ego equidem nec ualde repugnaero, dum item mihi concedat, qualis foret syderum, uel æquitas, uel iniquitas, morborum natura, ipsos admonitos, longius rem non euoluisse, altius non repetiuisse, curiosius non indagasse, eo contentos quod quibus subueniendum foret auxilijs, tenerent.

B 3

Quónam pacto suis ex causis
pestis oriatur. CAP. II.

Constat ex Aristotelis, ac Ptolemæi
scriptis, quæ & procreantur, & occi-
dunt corpora uniuersa, ui coelestium, ac
sempiternorum, gubernari: hanc uerò le-
gem nostris animis impositam non esse,
quanquam pro natura corporum in qui-
bus habitant, ad alia atque alia studia sese
magis applicent, minimè uerò cogantur
inuita: & quemadmodum legibus Respu-
blica suis continetur, sic & omnia celo-
rum motu, luce, affluxu, regi, & admini-
strari. Ac quoniam articulo temporis lu-
ce omnia collustrantur, temporis momen-
to, nobiscum cœlorum uis, quæ in luce
est, communicatur: quæ uerò in motu est,
non nisi spatio temporis, sed incerto: quo-
niam celerius hi, illi tardius cœlorum or-
bes circumaguntur. Cæterum affluxus po-
testas, statis, ac præfinitis temporibus, sese
nobis accommodat, nimirum cum signis
quib

quibusdam, sydera se certis admouerint. Affluxum, qui hasce res tractant, nominarunt syderum unicuique tributam uim peculiarē, ab eo qui summæ rerū præest, qualis est Magnetis cū ferrum trahit, Electri cū aceres. Formam specificam alij uocare malunt Ea est cōueniens aptitudo, eius quod afficit, cum eo quod afficitur, ut commode & facile alterum suam uim exerat, alterum excipiat. Hoc affluxu sydera potissimum ualent, & apud nos mutant omnia. Ea est, si Albumazari fidem habemus, præcipua & insignis potestas syderum. Nec uerò credendum infestorum syderum luce, pestem nasci, quoniam enim perpetuò lux allabatur, & repente, ut supra dictum, subita & perpetua foret pestis, eamq; præsentiozem inducerent lucidiora sydera, Sol, Venus, Iuppiter, Luna: quod Astrologi nunquam donauerint. Lucidiora enim sydera, præter cetera, nil egregium habent, nisi quod

magis calfaciunt, quod uidit Auicen. libr. 2. cap. de conditione tempestatū, quo in loco ait, plus ibi caloris esse, ubi plus est luminis. Proinde syderum luci potius acceptam referemus uitæ nostræ usurā, quàm mortis exitium. Sed & nec caussari licet, in ratione pestis, circuitus syderū. quoniā cum nunquam cessent, ut supra colligebamus, ea perpetuò nos urgeret, & contrā quàm res est, ab ijs quæ ocys uoluuntur circa nos, Mercurio, Luna, Venere potius immitteretur. Restāt qualitates primæ, ut frigus, calor, humor, siccitas: secūda à primis esse dicitur, ut leuitas, grauitas & huiusmodi ceteræ, ad quas cōfugere possimus: Verūm his qualitatibus, nullus istic locus est: cum in syderibus & cœlo, nullas esse 2. de cœlo Aristot. tradat. Nec magis probabile est, quod quidam excogitarunt, Saturni & Iouis, & Martis cōcursu aërem incallescere, pariter & humores nostri corporis, qui tandē urantur ac deflagrēt.

Cum

Cum enim Iuppiter calidus & humidus, Saturnus frigidus, ac siccus potestate sit, alterius calorem, alterius frigiditate leniri oportuit, ut Martis siccitate, Iouis humore, sicut & augeri calorem nostri corporis amborum caliditate, auctum uero constantius putredini resistere, ac reluctari ex Aristotelis disciplina, quarto τὸν μείζονα πολλοῦ καὶ ὀλίγου. Adde & calidos morbos non esse protinus contagiosos, ac pestilentes, tametsi breuiores, & rapidiores. Absurdum ite est, quod alijs uenit in mentem, uel directis ad perpendiculū, & ob id repercussis, uel obliquius incidentibus radijs siderum, hoc malum representari. Iis enim sidera nos tantum calfaciunt, humectant, siccant, refrigerant: Auicenna teste libr. 1. cap. de conditione tempestatum. Eius solius autoritas, satis fuerit explodēde huic sententię, ut insuper tamen rationibus conuincatur necessarijs, estimēt, ac reputent secum illius propugnatores, ijs rati-

B 6

dijs, nunquam non terras feriri. Præterea
 sæpius ad angulum quartæ domus, sub
 terris sydera conuenire, unde ad nos ra-
 dius nullus peruenit, aut si quis ad cœli
 usque nostri partem adigatur, languidus,
 ac debilis incumbit, quod ostendit Sol, qui
 dum hyeme sub Aegocerotis Tropico it,
 tam parum calfacit, ut frigore omniari-
 geant, ac emoriantur, quanquam ea cal-
 faciendi potestate is excellat. Taceo ra-
 dios syderum, dum conueniunt, omnes
 esse rectos, quoniam occurfu recto, illo-
 rum conuentus fit: taceo Septentrioni si-
 mul Orienti, ac Occidenti, Iouis, ac Mar-
 tis in Tauro congressorum obliquos non
 fuisse radios, cum tamen regionum ea-
 rum incolas, secuta deinceps pestis, æquè
 uexauerit. Non aliunde igitur pestis in-
 crebescit, quàm syderum ui, ac peculiari
 potestate, seu maius specifica forma, qua
 ea ualent in corpora nostra, nostraq; ui-
 cissim corpora, uitiatis humoribus, &
 crass

crassis & tenuibus, tantam noxam concipiunt. qua in re, & qui nos ambit aëre, necessum est cōtaminari: plerunq; tamē sic tacito, & obscuro uitio, ut in nullo sensu nostro percipiatur. Quamobrē Arnaldus rectē qui pecorū luē, homines: et uicissim hominū, pecus, nūquā inuadere cēsuit. Vis hęc syderū propria, Magnetis exēplo liquebit, ad se ferrū ob id adducentis, quod trahēti ferrū obsequitur, à nullo uerò alio præter Magnetē, se duci tolerat, atq; id interuallo certo, & cū magnitudinis finitus modus est, ac qui locus est interpositus, nihil incōmodat, sic & syderū potestas, certa tēporis circūscriptione, certaq; locorū distātia, & cūm aër, uelut cōiuratus, nihil obstiterit, corporibus non quibū suis nostris, sed alēdo malo idoneis, hoc cōflat periculi. Est uerò ubi nihil mutatis aëre terris, aqua, syderū uis hęc diffunditur, ut cū in terræ uisceribus gēma cōcrescūt, in lucē nos proferimur, animātia pariūtur, stirpes

pes

pes germinant. Platonis enim, ac Mesues iudicio, nihil usquam extat quod non sua proprietate, syderū hęc uis donauerit, etiā si à sola natura, omniū parēte, nō tantū sit procreatum, sed & hominū ingenio congestum, ac comparatum, ut theriaces antidotus. Obscurum interdum esse uitium aëris, sub pestis initia ac menses primos, hoc est argumento: quòd cum nec odore tetra grauis, nec turpi colore foedatus fuerit, sed purus, tenuis, frigidus, qualis in mōtosis & asperis locis esse solet, & tranquillus, uehemētissima sit tamen pestilentia infestaque, præsertim humidissimis & huic malo obiectis corporibus, qualia puerorum sunt. Fallit aduentans hoc malum, nunc multis, nunc paucis cognitum: paucis, quo primum tempore inferiores causæ sese adiungunt superioribus, mēse puta, uel tertio, uel quarto: tum enim uapor impurus ex aquis, & terra ui solis eliarūque stellarum eductus, ac in aërē

subie

Subiectus maleficia syderum excipit, que
infauste conuenerunt, post aërem corrup-
pit, partim indito sensim ueneno, par-
tim alienis turbatum qualitatibus. Co-
gnoscitur multis, ubi coniunctis antea
uel Ioue & Marte, uel Saturno & Mar-
te, uel Saturno, & Ioue, uel simul omni-
bus, sol apparet decolor, crassi halitus, &
noxij, aërem inde foetentem humectant,
ac obsident, multisque post diebus, in
eo resides, partim hausti cum anima, par-
tim spiraculis arteriarum, uenarum, cu-
tis & si qua alia in corpore nostro uia
est, ad cor usque insinuati, eius spiritus
corrumunt: hac uidelicet ratione, supe-
riores cause, & solæ per se, & inferio-
rum ope adiutæ, pestem summitunt:
quanquam & interdum primarum qua-
litarum, ac secundarum moderationem
peruertant, qua causa intolerabilis fit
æstus, rigor, humor, siccitas, insolita cœ-
li crassities, tenebrositas ac densitas oppleta

uapo

uaporibus : ratione omnibus Astrologis
 prodita, & Philosophis, qui è syderum
 coitione, cursibus, aspectu, situ, ad Zo=
 diacum, orbésque suos & ἐπιούχους, &
 ἐκκευριστῶν rerū euentus, & futura pestis
 sortes præfagiunt, ac prædicunt. Hacten=
 nus de causa externa, ad internam trans=
 eamus. Spiritus cordis, ut expositum su=
 pra fuit, uitioso aëre, tum quem inspi=
 ramus, tum qui furtim subiit, offensus,
 sua primum exuitur temperatione : ma=
 lôque in naturalem. & animalem, serpen=
 te, ac sic paulatim augescente, humor cor=
 dis, unde spiritus materia præbetur, su=
 pramodum alieno, naturâq; minimè con=
 gruenti, & autore putredinis calore suc=
 cenditur : Ideoque putrescens, postquam
 ardorem in corpus uniuersum dissecerit,
 febres pestiferas, mortiferâque tubercula
 gignit, quod paucis uerbis Auicennas ali=
 cubi perstrinxit. Postquam temperatio
 spirituum labefactata est, in humoremq;
 putr

putredo recepta, uires omnes, instrumen-
to quod commodum sit, priuata affligun-
tur, & ad officium languent: succi cor-
poris efferantur: quod tenue in ipsis est
discutitur: quod crassum & compactum,
heret, & restat: uenenum autem quouis
perrumpens, cum in partes principes im-
petum fecerit, quoniam tantam mole-
stia ferre minime possunt, ab ijs in emis-
saria sua protruditur: illuc uero compul-
sum, ac uelut inculcatu mora, & quia ni-
hil perflatur, deterius fit: aliosque subin-
de & alios humores deuocat, se non mi-
nus prauos, unde carbunculi, Herpetes,
Phlegmonæ, Erysipelata, Gangræna
fiunt Toti quidem corpori aduersa cum
pestis sit, cordi tamen potissimum ea ne-
gotium exhibet, quasi corpus euicturam
facile se confidat, arcis si potita fuerit, ut
Mesues scripsit, & quia uitiosis qualita-
tibus substantiaq; pestilens humor, inimi-
citas cum natura gerit, certamen id ad
m.

multos etiam dies, cor sustinet, pro eius
& prauitate, & copia, quoad uel eo gra-
uatum in habitum corporis amandet, un-
de nigra, cærulea, uiridia, rubra, exanthe-
mata passim efflorescant: uel fatiscens
manus det, uictumque se fateatur, & æger
obeat. Hæc origo est febrium, ac tubercu-
lorum pestilentium, magna ex parte cu-
niculorum, ex causis tum superioribus
tum inferioribus, tum externis, tum inter-
nis, quam si nos diligentius, & accura-
tius perpendamus, horum morborum non
esse desperatam curationem, quod &
Ptolemæus quinto pronūciato sui centi-
loquij tradidit, intelligemus adhibita cau-
tione, ut imminens contagio arceatur, &
quando ut cælum salubre, purumque sit,
præstare mortali non licet, data opera, ut
si nondum malum incesit, bona ualetudo
conseruetur, ijs remedijs, quæ domi, pro-
cul ab hominum frequentia usurpare iu-
uat: sin iam corripuerit, promptis, & ex-
pedit

peditis auxilijs, antequam humor uenens natus tumefiat, & prodierint tubercula, quod sæpius fit post triduum, uel quatrimum. Non solum enim curatio nem omnem respuit pestis confirmata, sed cum aliquantulum processit, etiam contumacior est, ut Auicennas docuit cap. suo.

Quæ sint præsentis & futuræ pestis signa. CAP. III.

VT pestis causæ uariæ sunt, ita & signa differētia. Ex inferioribus causis, profecturam, ut quam descripserunt primo libro Epidemiōn Hippocrates, & Galenus libro de euchymia, & cacochymia, ac primo capite libri de differentijs febrium, Gregorius summus pontifex, aliquo ex suis operibus: Auenzoar in suo Thesir, promittit, anni totius calida & humida tempestas austrina, pluuia, à uentis quieta, quoniam in omnibus naturis magnam ea putredinem efficit. Eius au-

C.

tem quæ ab inferioribus pariter, & superioribus fouetur, signa ut caussa multiplex est, multiplicia memorauerunt, Radix quarto ad Almansorem, Auicennas libro quarto, Isaac libro quinto de febribus. Solius superioris caussæ signa sunt, errantium stellarum congressiones: Cometarum exortus: ignium per cælum, & flammaram accensiones, ijs in locis conspectæ, quæ pestis afflictura est: complurimum eadem ciuitate eadem die, eodem tempore, ijsdem ædibus, inexpectatus, ac repente languor: in regionibus frigidis, altis, montosis, uentosis, flante Borea, sicco & frigido cælo, ex peste multorum clades, incolumibus ijs, qui locis depressis, à Borea tectis, & cælo crasso, ac inertibus habitant. Superiorum caussarum, hæc signa propria sunt: cum alijs uero communia ea, quæ deinceps narrabimus. Exitiosus malum est sanguine abundantibus, pueris, carnosiss, iuuenibus, temperatis, quos

quos innocentius egrotaturos suspi-
catur: febres, septimum uix excedunt diem,
seruatis aut interemptis, ad id tempus,
egris, & plerunque eo ipso quo corri-
piuntur die, aut biduo, uel triduo post, ui-
ta decedentibus, pro humoris uenenoſi
prauitate & multitudine, paucitate uel,
corporum aut constantia aut fragilitate.
Cum morbus tenet, egri nusquam poſſunt
conſiſtere: huc illuc in lectulo ſeſe dimo-
uentes, ac impatienter diſcruciantes, uigi-
lijs conficiuntur, uomunt, nauſeant, animo
linquuntur: ut reliqua ſymptomata huius-
modi impræſens omittam. Quos malum
adoritur, ijs citra uel purgationis uim,
uel ſectionem uenæ, corpus laſſum torpe-
ſcit, nec ſanguinis miſſione, aut pharma-
co leuatur, utroque potius remedio lan-
gueſcens magis, ideoque ſtatim uinum ſi-
bi dari egri poſtulant: quibusdam ſanguis
expuitur, aut naribus, aluo, meiendo rei-
citur, pernicie tam ſubita, ut perendie, aut

postridie moriantur. Quidam, & ferè omnes deplorati, somnum tam altum dormiunt, ut is excuti nequeat: foetent omnia purgamenta corporis, sudor, aluus, sputum, halitus: cæterum hæc in alijs quoque morbis adnotantur. Lotium nunc atrum redditur, & turbidum: nunc crassum, & subrubens, cum sedimento: nunc paucum, nunc multum, & turbatum utrumque: nunc limpidū & sedimento conspicuum, non aliter quàm in benevalentibus. Arteriarum pulsatio nunc obscura, frequens, intercidens nunc plenior, & undosa primum, deinde paulatim ad eum modum, quem Græci $\mu\eta\epsilon\mu\upsilon\chi\iota\sigma\iota\sigma$ uocant, desinens: sudore manante, sed quo uis corporis eneruetur, $\delta\iota\alpha\phi\omicron\rho\eta\sigma\iota\sigma$ idem Græci dicunt. Pueris, ac senibus uermes, ac lumbrici egeruntur: Tussiunt multi, sed frustra, nihil excreantes. Quibusdam exanthematibus nigris, cœruleis, purpureis, corpus renidet, secundo, uel tertio die: quod signum

¶

in solis morbis pestilentibus, constituitur. Sunt quibus alæ, inguina, glandula post aures, aliæq; partes corporis, Bubone, Carbunculo, Phlegmone, cæterisque tuberculis, difficillimis, & quæ non nisi maximo ægrorum periculo cicatrice obducuntur, intumescant. Sunt quibus nulla est cibi appetentia: Sunt quibus avidior iusto. Sunt quibus cor tremit, & deficit animus, idque cum mors instat. Multis aluus profluit, nunc uersicolor, nunc cinerea, nunc atra, nunc flaua, & interdum unica deiectione tam multa, ut de leienteria oriatur suspitio. Multis, uenter cum hypochondrijs tenditur, & inflatur. Multi cum stupore, & amentia balbutiunt, quos serè omnes ad tertium, quintum, septimum expirare diem obseruauit ut uiribus integrioribus, aut imbecillis fuerant, & uenenatus humor, plus minus accreuerat.

Qualia sint in peste, medicorum præiudicia. CAP. III.

Multa sunt quæ in peste futura, tunc, & certò medicis prædicuntur, & asseruntur, minimè fallaci, ac dubia fide: quale est, febres assiduas, pestilentes, maxima ex parte lethales esse: quoniam in uenenatis humoribus exardescant. quod si qui euadant, salutem ijs magni constare. alios enim excæcari, alios obsurdescere, alijs rigere, & cõtèdi neruos, præsertim si aut medico minus obediant, aut remedijs conuenientibus, morbus non procuretur, quod Auicennas tradidit. cap. de signis febris putridæ. Est autem horum morborum tam infœlix exitus, ob multas rationes. Primum, quòd eorum causas abstrusas, & delitescentes, medicorum pauci uident, ac intelligunt. Deinde, quòd multis ad eam redactis necessitatem desunt medici: partim quòd nec ad tam multos ire possunt, partim quòd & sibi cauent, ut & alij

alij ferè omnes : quò fit ut , & ministris
deserentibus , & re angustiore quàm ad
sumptum sufficiat , superstites futuri mul-
ti , si quæ sunt opus suppetant , desyderen-
tur. Proinde nostra memoria , è sordida
plebe , multo plures quàm è claris ciuibus ,
& sublatis sunt , & hoc malo tentati Aue-
nione. Etenim frequètia Iudæorum spur-
cæ , auaræ & immundæ turbæ : Hispano-
rum , gulosæ & uoracis gentis , ac uix un-
quam carnibus saturæ , unde sanguis faci-
le putrescens gignitur : hominum libidi-
nosorum , ac peregrinorum , quos in au-
lam pontificis suorum negotiorum stu-
dium exciuerat , funera fuerunt : quoniam
ut arbitror , ijs in locis , unde profecti fue-
rant , maleficium stellarum iam disper-
sum , incolarum corpora sic affecerat , ut
ad id mali forent procliuiora. Enecti sunt
& agricolæ multi , & seruitia , tum quòd
dum in agris operi uacarent , aeris mul-
tum uitiosi trahebant , tum quòd & in-

terdiu, & noctu sub dio somnum capiebant: multos quidem oblatus terror consternauit, dum tristem imaginem eius periculi sibi confingerent, uel quia tintinabulis publicis, mortuorum funus celebratur, uel quia sacerdotes ad funera canentes audiunt, uel quia nostræ religionis mysteria deportari ad eos uident, qui animã agunt, uel quia de aliorum obitu narrantibus cæteris, ut forte fortuna fit, resciscunt: longe tamen plurimi congressu eorum, qui fuerunt in locis pestilētibus, periclitantur & grauissimè, quoniam è caussa duplici, nempe & aëris, & eius qui uersatur nobiscum uitio. hoc itaque modo fit, ut unius accessu in totam modo familiam, modo ciuitatem, modo uillam pestis inuehatur. Præiudicatum & medicis habetur, dum fuerit pestis, eos magis examinari, qui corpore sunt ad malum accipiendum paratiore. Primum teneros, molles, delicatos, ut infantes, pueros, adoles

adolescentes , fœminas . Deinde , biliosos ,
graciles , calidos , quibus rarius corpus
textum est : quibus laxiora cutis spira-
cula , ut iuuenes , puberes annum uige-
simum natos , quo tempore ad uenerem
primum stimulantur , uirgines , quibus
menses tum primum erumpunt . Post hos ,
quibus operosa , & laboriosa uita est ,
quique ad fœminarum concubitus mul-
tum sunt salaces , & effusi . Illorum enim
corporatum superioris solius , ut men-
sibus primi , tum inferioris ac superio-
ris simul potestate , labant facilius ,
quàm melancholicorum : Inferioris ue-
ro solius , pleniore homines Cacochy-
mi , Hydropici , Arthretici , Stomachi-
ci , Splenici , Ictericus , è morbo conua-
lescentes : qui prauis cibus uescuntur :
ut fœminæ quibus arborum fructus non-
dum maturi , & cruda olera , sunt in-
delitijs : qui lacte , butyro , caseo , se a-
lunt : qui cibo se ac uino ingurgitant , qui-

bus nulla cum munditie ætas degitur: quales sunt Iudæi, & inops plebs reliqua. Ob inferiorem uidelicet causam magis, quam superiorem, ex illo genere, ac ordine hominum multi, ut supra dictum fuit, inhumantur. Cum uero æquabilis utriusque uis causæ, æquabilis quoque ad omneis periculi sors est. Perpetuò tamen corpora quæ prauis succis affluunt, reliquis in maiore discrimine uersantur: quoniam citius in illis putrescit humor, citissime in sanguineis, calidis et humidis, post in biliosis, deinde pituitosis, postremo uerò loco melancholicis: ægerrime, tardissime, difficillime in temperatis: quoniã ob cõpositionis robur, & temperationis salubritatẽ, constantissime ac fortissime à putredinis occasionibus sese defendunt. Quod igitur supra diximus, raris, & laxis corporibus, è causa superiore pestis obrepit: impuris, humorèque uitioso refertis, ex inferiore: utrisque, ex ambabus coniuratis.

tis: mundis uero, ex neutra; nec aliunde
quàm contagione malo transeunte, illius-
ue occursum, uel consuetudine, qui ex loco
pestilenti redeat. Munda corpora medi-
cis nūcupantur, quibus nec humores quā-
titate, nec qualitate, nec utrisque inutiles
sunt, & nulla plenitudo uel ad uires est
uel ad uasa, sic enim Galenus libro de Eu-
chymia interpretatur. Addidit Aristote-
les animi securitatem, quæ ad bene, beatēq;
uiuendum expetitur, ac necessaria est.
Causam superiorem, inferiore potentio-
rem esse uoluit autor libri de causis. Nul-
lam actionem fieri, quàm in rebus, ad pa-
tiendum aptis, Galenus libro de diff. febr.
sensit. Hæc cum ita se habeant, mundi cor-
poris, quod pro sua salute pugnat acer-
rime, pestis causæ statum leuiter mu-
tant, & alterant, sed perinde ac si fu-
turos uideant irritos conatus, ab ince-
pto statim discedunt: Immundi uero, qua-
si noctæ commodam in qua se exercent
mater

materiam & opportunam, euertunt, sub-
 ruunt, opprimunt, ut sanguinei, carnosi,
 florentis, malis humoribus obfiti: sicut ful-
 men loculis integris, aurum liquat, illa sa-
 que uagina enses è chalybe fundit, ut
 Albertus in compendio Philosophiæ tra-
 didit. Ne uero quidpiam inexplicatū nos
 prætereamus, cū aërē huius luis uim, à sy-
 deribus excipere dicebamus, id sic non est
 audiendū, quasi aër putrescat. Putrescunt
 enim tantū Arist. iij. Mete. quæ primis ex
 quatuor naturis cōstāt. Proinde nulla sim-
 plicis, ut quod nullum elementum sit, aut
 elemento proximum: nulla rari, nulla
 perspicui, & pellucidi aëris putredo in-
 telligi potest, cum à syderibus solum uel
 refrigeretur, uel calfiat. Cæterum cum
 uapores, aut tenues, & occulti, aut crassi,
 & aspectabiles, è terris, & aquis subla-
 ti, aëri se immiscuerint, tum pestilens af-
 flatus stellarum, sic in illo suscipitur,
 non ut is reapse uenenatus fiat: hoc enim
 pacto

pactō uniuersum hominum genus, aboleretur, ægræue haberet, sed ut pestiferas: & uenenatas affectiones, in morbosis corporibus, leui de caussa suscitaturus sit, quemadmodum supra quoque nobis demonstratū est. Est & prædictio medica, digna certè quam non contemnamus, eos quos pestis interimit, longe maxima parte, senescente luna expirare, quoniam tum corpora arescentibus calido ac humore natiuis, ut credidit Auicennas cap. de cucurbitulis, Aristotel. viij. de partibus animantium, plus excrementorum generant. unde fit, ut & alias suppressimenses in foeminis, tum exuberent. Nullo non quidem tempore, infantes, pueri, senes ex hoc morbo fato concedunt, sed luna profecto silente, multo plures, quoniam tum magna est in ijs uis excrementorum, quæ propter humiditatem aceruant multa: quemadmodum è iuuenibus, robustis, sanguineis, carnosis, succulentis,

tis, plena Luna, quoniam illorum succi-
tum maxime iactantur, exultant, commo-
uentur ob splendorem Lunæ illustri-
orem, quod & in ouis, cerebro, medulla,
conchis æstuosæ maris fluctibus recipro-
cis, experimur: atque ut Luna decrescens
ægris est tristior, sic & recens mitior, ut
quæ paucos nobis eripiat, tum enim nec
humor natiuus, ut cõticescente, minutus
est, nec ut plena iactatus, & percitus.
Præter hæc tametsi uulgatum est, cer-
tissimum esse in hoc malo remedium, è
suspectis locis, quamocysime profuge-
re, & quam maxime procul, nec nisi
sero admodum reuerti, medici animad-
uerterunt, ijs qui spem salutis in fuga
posuerunt, esse fugiendum cautissimè.
Nam & qui fuga periculum anteuer-
tentes, per cœlum pestilens, ut neces-
sum est, plerumque iter agunt, cum
ad optatam regionem peruenerint, sta-
tim obeunt: quod Hispanis accidit,
nostro

noſtro ſeculo , Italis , Allobrogibus ,
& Vellaunijs , Auenionem commean-
tibus. quorum interitu , peſtis quæ diu
ſe innoxiam continuerat , mox erupit.
Eius rei cauſſa eſt , quòd uix labore
frequentiùs ſpirantes , plus aëris ui-
cioſi trahunt , & corporis ſuccos e-
mouent , qui uelut irritati excandescunt,
fiuntque pernicioſi : quod adnotauit Ga-
lenus , commentario Aphoriſmi uigeſi-
miqumti, libro ſecundo. Adde ſi uis , re-
pentinas mutationes , nunquam non gra-
ues accidere, & corporis aut cacochymi,
aut plenioris humores inconfuetæ uix fa-
tigatione caleſcere , uri , uenenatos fieri,
indèque naſci tubercula uenenata, quæ ci-
tra ſuperiorem cauſſam, etiam plerumque
in nobis exiſtunt. Nec uero propterea ſua-
ſerim , ut in populofis urbibus reſiſta-
mus: Id enim ſtultum, & temerarium fue-
rit. Cæterum , ut terrorem , quem affert
ſparſus de mortuis rumor , effugiamus,
nèue

nēue ex aliorum familiaritate in periculum incurramus, & animus ab inquieto pauore uindictetur, in suburbana prædia diffugiendum est, cum paucis comitibus, ubi & solum aquosum sit, & cœlum crassius. Quod enim tale est, ut censuit Auicennas, libro primo, cap. de tempestatum uarietate, ne accipiat syderum uim, pertinacius reluctatur: non sic autem lædit superior caussa, cum ab inferiore coërcetur. At uerò fecerit sapienter, qui cum lues popularis, non tamen pestilens, molescit, in regionem situ ab ea diuersam, unde malum oritur, aufugiet, priusquam patrium locum, ea calamitate, deprehensum uiderit. In peste quidem, cum malo causam præbuit aëris uitium, præstabilius est in solitudines uliginosas, depressas, cœlo densiore cinctas, quam in æditas, asperas, salebrosas, puri cœli, tenuis, ac peruij, secedere. Ob-

stina

stinatius enim, quæ tales fuerint, aper-
tis, uentosis & perflatis syderum affla-
tus respuunt: quod inquit Auicennas, li-
bro primo, cap. xiiij. de bonitate aëris: cu-
ius rei argumento est, eorū qui habentur
in uinculis, fœminarū uestalium, quæ suis
ædibus incluse, à publico abstinent, nul-
liusq; utuntur cōmercio, eorum qui degūt
locis paludosis, cœlōq; spisso, ac minime
diff lato, salus, bonaq; ualetudo id tempo-
ris, quo nemo prope in tuto est. Cōtra ue-
rò terrarum halitus caussam malo si dede-
rint, primis quidem mensibus, in paulo al-
tiora, postremis in altissima conceden-
dum est: ac nusquam diutius immoran-
dum quàm ut secundo quoque mense, so-
lum non uertatur, quod adiectis etiam ra-
tionibus diluscescet. Caussas inferiores à
superioribus ut earum effectus, cieri op-
pido statim, antea nos exposuimus. Iti-
démque in omni peste, de syderum male-
ficio, nos queri posse declaratum est.

D

Itaque sydera cum nobis moliri exitium
coeperint, cœlum ingrauescit, aër impu-
rus sentitur: nubes crassæ, ac multæ lumi-
nibus cœli obstruunt: immundus ac igna-
uus tepor hominum emollit corpora: ex-
oriens Sol pallefcit. Hæc omnia, cum ad-
fuiſſent superiori ac proxima peste, mē-
sibus primis, in febres uehementiſſimas, et
nocentiſſima tubercula homines in quibus
fola superior cauſſa uigebat, inciderunt.
quod genus morborū eſt κατὰ λόγῳ et quar-
ta die, uel celerius enecti ſunt, ex pueris, iu-
uenibus, infantibus, multi: alios ſubita
mors abſtulit, quos aptiores malū offende-
rat: Sequētibus uerò, atrocitate morbi ali-
quantulum mitigata, ægri ad ſeptimum
diem, ut in acutis ægritudinibus fit, uixe-
runt ſeruatis ijs, qui ad hanc horam non
occidiſſent, cū inferiori cauſſa, ſuperioris
conſors iam foret: Poſtremis cum ſuas ui-
res inferior magis contuliſſet, lenta mali
æcēritate, ad decimum quartum, uigeſi-
mum,

mum, & longius etiam producti morbi
 sunt, quales ῥοιός & ὀξής ἐκ μεταπίω-
 σεως appellamus. Nec solum ea nota-
 ta est ratio, superiori peste sed & in alijs
 fere omnibus, quarum modum, uel au-
 ditione cognouimus, uel obseruatione di-
 dicimus. Scitu quoque dignissimum est,
 pestem hanc quæ uniuersas nationes po-
 pulatur, ut alias item multas, ex præce-
 dentibus connexam, in plures deinceps
 annos prolatam fuisse, non sine tamen pe-
 culiaribus causis. Iupiter enim, & Mars,
 ad principium Tauri, Aprili mense, an-
 no 1383. Mars item, ac Saturnus, eo-
 dem anno mense Maio, ad Geminorum se-
 ptimum gradū conuenient, occursum, quod
 dicere solent, mediocri. Quamobrē, malū
 hoc superioribus futurum est diuturnius,
 nec quod ut præcedentia, quinto, sextoue,
 mense cōsidat, annis etiā integris, duratu-
 rum, ut alicubi iam usuuenit. Differi autē
 ab ijs, quæ antecesserunt, quoniam maiorē

Et aëris, et humorum putrescentium ua-
 rietate illudit, unde pruritus, ulcerosa sca-
 bies, coli dolor, et alios lumbrici, Hemitri-
 tæ febres, multa insectorū genera, par-
 tim in uisceribus latebrisque terræ, par-
 tim in eius summa facie procreantur. Dif-
 fert et, quod ægrorum non idem est exi-
 tus, perinde ac si superioris, et inferioris
 causse, nulla sit consensio, sed utriusuis
 fortuitus quidam interuentus. Alios enim
 ut pleniore, subita mors occupat, alij ter-
 tio die, ut infantes, alij quinto septimoue,
 ut adolescentes animam efflant, alij deci-
 mum quartum uident, magnaq; ex parte
 bonæ ualeitudini restituantur. Differt et,
 quod in plures nationes excurrit eodē tē-
 pore, in omnibus pene mundi partibus in-
 solescens, mitior tamen alijs: quoniam in
 iuuenes, robustissimos quosque, durior, se-
 nibus parcit, præsertim quibus iam annus
 quadragesimus effluxit: Iudæis quã chri-
 stianis longe infestior: ut ex quibus pene
 dec

decimum quemq; abripuerit admiranda specie mali, cum alijs nunc alarum, nunc inguinum, nunc aurium, glādulæ, nunc omnium simul earum partiū extuberarent, nunc intro refugerent, nunc è mollibus durescerent, certissimo ægrorum exitio. Sibi redditi sunt, quibus excreuerāt tubercula: quoniam licet prauī humoris magnā uim ea significarent, expellentis facultatis integritatem, ea pariter demonstrauerunt. Differt et, quod contagione serpit minus periculosa, ac lubrica. Prima enim duplo plures sunt interempti, quā seruati, nullo pene superstite, qui prehensus foret. Altera occisi tam multi, quā qui superauerunt, sanatis paucissimis, quos malum attigisset: Tertia decimusquisque obijt, multis ex malo curatis: hæc uero quæ quarta est, uigesimum quemque interficit, quamplurimis euadentibus.

D 3

DE CAUSIS

PESTIS

IN ANNO

MDCCCXXXV.

LIBER II.

DE VSV SEX RERUM QUÆ NON NATURALES VOCANTUR.

CAP. I.

Vandoquidem hætenus de causis pestilentie, ut res ipsa poscere uidebatur, si non uerbis ornatè, aut sententijs copiosè, distinctè saltem & ordine conuenienti fuit disputatum, in eam prouidentiam traducenda est oratio, quæ nos
reme

remedijs instruat, ad uitandas horum morborum insidias, appositis, & accommodatis. Cum enim sit excellentius instans periculum arcere, quam è presenti consiliũ capere, aduenientiũque morborum intercipere uim, quam iam ægris mederi, æquius item fuerit, arcendi prius, quam abigendi huiusce mali rationes explicare, ut nostris præceptionibus eruditi omnes & quasi armati, ab eo se defendant. Et quoniã his pœnis, ob scelera nostra irritatus quandoque nos Deus optimus maximus, persequitur, ac meritos uelut flagris cedit, imprimis, religione pura, uotisq; pijs, & castis placandus ille fuerit. Propitium enim si habuerimus, ac precibus nostris apud Deum litauerimus, iussu, & autoritate ipsius, quem inter causas primũ, & ueneramur et adoramus, reliquæ oēs causæ se temporis articulo, uexare nos desinēt: incōmoda quæ circumstare solita sunt, euanescēt cũ syderibus, alijsq; similibus cau-

sis pax reconciliata fuerit: animique securitatem magnum in hoc morbo præsidium nobis pepererimus, sed à nostræ religionis interpretibus, ac consultis, hæc suauius audiuntur, quàm à medico: proinde quod ars medicorum præstat, iam tractemus. Ea curiosè sex rerum non naturalium, necessariarum tamen ad uitam, usum commodum imperat, aëris, cibi, ac potus: quietis, motus, somni, uigiliarum, inantionis, plenitudinis, animi affectuum, & eorum præterea, quæ cum his copulata sunt, ut exercitationis, balnei, thermarum, ueneris, ac huiusmodi reliquorum. Primum omnium, siue superiori cause pestem, siue inferiori debeamus, quoad fieri licet, minime in publicum exundandum est: quoniam, aut publicus aër uitiosus omnino est: aut obambulantibus in publico, nocens uis syderum integrior, ac è directo magis incutitur & allabitur, Semel uerò dictum est, hicque
repe

repetetur denuo, faciliorem esse causa-
rum effectum, in ijs, quæ ut ab ijs affi-
ciantur apta sunt, quod & Auicennas,
tradidit libro de uiribus cordis, cap. de
Hyacintho. Quum igitur è superiore
caussa pestis est profecta, intra aedes la-
tendum, ac desidendum est occlusis fene-
stris uitro, aut ceratis umbraculis, locis
humilibus, cauis, campestribus: ad deflu-
xiones tamen ciendas minimè commodis:
quoniam illic & spissior, & frigidior
aër. Nec à sententia deduxerit quorun-
dam opinio, aliter sentientium, quoniam
uelint aërem densiorem, impressam uim
malam syderum retinere diutius, ac per-
uicacius: calfactum igitur calfacere po-
tētius, ut silicē, ferrum, & solidiora quæ-
uis: Præterea ut radios solis ad cauum
speculum reflexos ignem accendere, sic
& in locis cauis repercussu luminis aë-
rem inflammari. Verum id quidem est, sed
quod pro nobis, non aduersus nos faciat.

D 5

Magna enim caliditate nihil unquam putrescit: quod subtiliter Auicennas meditatus est, cum scriberet tetros uapores, in aërem summissos, eum putrefacere, calor ignauus si fuerit. Etenim tum uehementi, tum ingenito, disturbari putredinem: ab hoc, quia naturam aduersus putredinem tueatur: ab illo, quia cremetur, in cinerem ac puluisculum redigat, potius quam putrefaciat. Cum uerò ex inferiori malum prodijt, ædifijs altioribus commorandum, obturatis, quemadmodum supra diximus fenestris: cum autem ex ambabus causis nascitur, medijs locis, nec ita substructis, nec ita deietis habitandum est, fenestris, ut antea scriptum, adornatis. Succenditur ignis, in causis ambabus, uel inferiore sola lignis aridis, & odoris, ut Myrto, Iunipero, Libanotide, Lauendula, Lauro, Cupresso, Tamarisco, palmitibus uitis, Robore, Euxo, Rusco, idque tempestat

State nebulosa, ac pluuiæ. Paratur, & in foculo suffitus è Gallia, & Alienta Moschatis, Gallia Alephanguina, Mesues confectione, è qua formantur globuli quos uulgus Ambre pomum uocat. auiculis Cypriis, ni paulo forent calidiores: Idq; ut supra uia tempestate, nubila, frigida, caliginosa, foetidòque ac turpi cœlo. Id autem haud profuerit, æstuoso cœlo. Tum enim & aërem, & corporis succos ardere, ignescerèque supra nos ostendimus. Ex quo par est, ignem cum domi nos incendimus, humorum aërisque ardorem, & æstum augeri. Huc accedit ab igne rarefcentem eum quo nos circumsepti sumus, aërem, tum in corpora penetrare citius; tum qualitatibus alienis celerius imbui: quod est ab Auicenna proditum, libro primo cap. de tempestatum uarietate. Ignis ergo tum ex usu non fuerit: quin potius ne incalescat aër, curandum; irrigatis

gatis Oxycrato pauimentis, aut Rosa,
 Myrto, Salice, Vite, Nymphaea, Violaria,
 Cydoniorum fronde stratis, maximè per
 aestatem, madidis Rosacea, & aceto, uel
 sola posca lintheis ad ægrorum cubicu-
 lum suspensis, quod Rasis inuentum fuit
 lib. 4. ad Almansorem. Contrà si aër calfa-
 ciendus est, ut per hyemè & alioqui frigi-
 dam tempestatem, pauimentis inspergun-
 tur, Cupressus, Laurus, Calamenthū, Ori-
 ganum, Chamæmelum, Libanotis, Lauen-
 dula, ni ex superiore caussa malum subor-
 tum fuerit, & in primis adhuc mensibus.
 Nam quacunque anni parte id accidat, in-
 sto aër semper calidior est. Futilis quidem
 certè ac obtusa medicorum superiorum fa-
 bula, arbitratiū, ut Adamas ferrum non
 sequitur, Allio confricatum, sic ubi collu-
 ceat ignis, pestiferi uim aëris non admitti:
 dissimillima porrò, cū simile facere uel-
 lent, induxerunt. Adamanti enim ferrum
 haud trahitur, ni tenuis aër undequaque
 ac pell

ac pellucidus fuerit, is autem halitu uaporesque; Alij confusus obscuratur. Diuersa planè ratio in igne est. Eius enim propinquitate aër calidior, rarior, tenuior, facilius, ac uelocius graues syderum aspirationes exorbet. Ignis igitur haud iuuerit, præterquam cum æstus ingens non est inferiore caussa, & attenuãdo, purgãdo, mūdãdoque; aëri, tum plus satis & sordido, & crasso. Odoramēta quidem usurpari comòdè possunt, sed leuiora, & suauiora, quibus recreentur spiritus, qui dissipantur grauioribus, ut Ambra, Moscho, Xyloloe, Croco: his enim & spiritus diffunduntur, & caput feritur ob nimiam eorum caliditatem, ut Galenus exposuit commentario Aphorismi. 2. s. lib. 5. Mitioribus, ac clementioribus spiritus modicè crassescunt, reficiuntur, delectantur, & simul coguntur. Talia sunt Rosæ, Spodium, Santala, Myrtus, Nymphaea, Caphura, quibus si placet, nonnihil immiscetur

Amb

Ambra, Xyloaloes, Moschi, Ladani, Thuris, Mastiches: hyeme præsertim: domi Citrij mali cortex passim disponendus. Is enim mirifice & supra fidem, aëris noxã emendat, quod & scriptis Auicennas mandauit libro de simplicibus medicamentis. Hic fuerunt qui odores damnerent: illis existimantes, aërem corruptum, ad cor usque peruehi expeditius. Ceterum huius sententiæ magistri, osecitantius id hallucinati, parum animaduenterunt. Quando enim suo pte nutu, uiciosus aër assidue corpus nostrum ingreditur, restatq; & obnixè cor impetit, opponendum est, quod illius prauitatem mitiget odoramentum aliquod, utilitateq; sua compenset alterius detrimentum. Quod si testimonium è doctis petendum est, Auicenn. id præscripsit lib. 4. cap. de peste: quom loco uult per uias foetidias, & loca pestilentia, iter facturis suffitu, & odoribus uarijs, spiritus exhilarandos esse: illis

enim

enim spiritus oblectari maximè, ut puti-
dis lædi. Et quoniam mercatoribus ac nõ-
nullis alijs peregrinationes interdum su-
scipiendæ, ijs peregreq; profecturis cæte-
ris omnibus hoc consilij ratum esto, ut
mensibus primis, causâque superiore,
noctu, potius quam interdiu, sese uie
committant. Primum, quia diurno ca-
lore, Solisque luce, concitatum uitium
aëris, præsentius fit. Itaque fera ma-
gis illic pestis est, ubi magis aër calet,
Solq; radios conijcit ad perpendiculum
rectos, & sursum percussu reflexos. Ve-
rum id esse docent tum Villæ Nouæ, quæ
trans Rhodanum ob Auenionis mœnia
iacet, miserandum fatum hac pestilentia,
tum quòd pestis ferè semper ingruit ab
hora diei tertia, donec uesperascat. Huc
pertinet, & calore adiutari solitos ab-
ditarum caussarum effectus, qua ratio-
ne Succinum calfactum, ualidius sibi pa-
leam, & aceres applicat, ut memi-
nit

nit Auicennas, libro supra citato, de uiribus cordis, capite de Hyacintho. Ut ergo dies periculosior propter Solis lucem, sic nox tutior propter crassitiem, ac frigiditatem aëris, quæ obstinatius respiciunt admotas syderum uires. Noctu igitur uia magis conficienda est mercatoribus, ni plenilunium sit, quia plenilunio calidius nox tepet, ut censuit Aristoteles, libro de partibus animantium. Alijs corpus exercendum matutino, & sublucano crepusculo, potius quam aut meridie, aut uergente ad occasum Sole: Diuitibus, & literarum studiosis, quibus exercitatio tuendæ ualetudinis gratia obitur, domi lentius inambulandum, ne magna contentione corporis partes incalescant. In caussa sola inferiore, aut superiore, & inferiore compositis, alio prorsus tempore, exercitatio corporis constituenda, uaporem nocturnum obscuramq; nubium densitatem, cum Sol & disiecerit, & consumpserit.

At si

At si occasione rerum gerendarum terris:
 nondum à Sole detectis & perlustratis,
 exeundum cuiquam est, is antequam egre-
 diatur, sumito panis buccam, succo, uel
 Limonum uel Aranciorum, aut Punico-
 rum acidorum, intinctam, aliquantulum=
 que succi post bibito. Aut Theriaces dra-
 chmam dimidiam è Rosacea: Aut pilulas
 communes deuorato, aut electuarium de
 Bolo, uel Saccharum Rosatum lingito,
 manúque gestato, & naribus sæpius, ac
 ori prætentito, è lana aut serico panni-
 culum Coccineum, aut lineum, Rosacea:
 Camphurata, & aceto madentem in qui-
 bus dilutus sit, Rosarum, Santalorum:
 & Camphuræ puluisculus. Aut globu-
 lum in eum usum hoc pacto, si æstus est:
 confici curato. Recip. Rosa. rub. florum:
 Nymphæe & uiolarum ana unci. i. om-
 nium Santalorum, coriandri, corticis ci-
 tri, ana unc. ss. Camphuræ drachm. i. con-
 terantur omnia, in puluisculum excipia-

E.

tur is Tragacantho, Rosacea macerato, inde conformetur globulus. Manus, & os quidam utiliter lauant, nunc simplici Posca, nunc Aceto, & Rosacea. Horum loco hyeme circumfertur confectio quam uulgo dicunt Ambra pomum. Medicis ad egros inuisuris, ex usu sunt hæc omnia, & aliquid prius sumpsisse ex ijs quæ confortatiua & defensiua uocant, ideo quod & à pestis lue, defendunt, & cordis, ac corporis totius uires tuentur, qualia sunt Pilulæ communes, Theriace, electuarium de Bolormica panis intincta uino, Aceto, Rosacea, iusculo pulli Aceto condito, Oxalidis succo, Rhodosaccaro, Triasantalum: conditum aliquod in eam rem prescriptum: Hyeme Caryophillum, Macerem, Lauri folium, ore semper continere, estate Rosam, Violas, Tormentillam, Acetum. Eiusdem est ipsorum quoque sapientiæ, cum accersuntur, priusquam
ad

ad egros adeant, iubere, ut si quid in cubiculo sordeat, effertur, ac conuertatur. Posca solum irroretur, fenestris apertis, quod inclusum fuit aegri cubiculo, aëris uentiletur, ac renouetur. Et cum hæc peracta sunt omnia, nec tum denique tam prope lectum sedere, ut aegri spirantis halitu feriatur, sed auersa facie colloqui, nec cum aegro diu morari, aut si quid morari compulerit, precipere ut è condito, quidquam is sumat, quale in hoc morbo solet à medico imperari: aut Rosacea & Aceto, os colluat. Hyeme non procul ab igne discedere: aegrum, qua poterit lenitate, & comitate sermonis, leuare, consolari, erigere in bonam spem: ex omnibus enim medicorum officijs nullum est aegro iucundius, nullum quod pluris faciat, nullum quo magis innitatur, quam medici omnia leta pollicentis affabilitas, & comitas, unum in grauißimis qui-

busque malis solatium, quod perferre omnia constituimus, ubi salutis aliqua spes affulserit.

Cibus, & potus.

Percurramus locum uniuersum, qui est de aëre, nunc de cibo & potu, differendum, ad uitam sic necessarijs, ut cum aëre de principatu certent, medicis querentibus, horum an illius maior uis sit, in nostris corporibus. Olerum, ac fructus, arborum natura explanabitur primum, quæ tametsi uberius nutriendo corpori nõ idonea sint Auic. teste, expetuntur, quoniam ut medicatum alimentum dum offerimus, prauitatem emendant, qualitatum, humorum feruescentium impetum reprimunt, putredinem cohibent. Ex illo toto genere, fructus acidos, prima mensa, medici summopere commendant, æstate precipue, & dum prandetur, qualia sunt mala Punica. Horum succi cochlearia
duo

duo sorbenda sunt, quouis matutino, dulcium quum frigidus, acidorum quum calidus, uero & cum temperatus uentriculus fuerit. Etenim frigidis ut utamur, non nisi perspecta, & explorata uentriculi temperatione medicus præcipere debet, frigidis namque frigidus offenditur, nisi solertia medici eorum frigiditas aliquantulum compressa fuerit: Punicorum acini è mali putamine eximuntur, Aceto & Rosacea lauantur, exuguntur nuclei, expuuntur. Illorum uis insignis est ad propulsandam pestis contagionem, omnibusque alijs sine dubio remedijs anteferenda. Quocirca laborandum ut eorum nunquam desit copia. A Punicis honos secundus Medicorum, in quo nomine Arancia, Limones, Citria comprehendimus. Horum frustum deglubitur, frigida eluitur, in sperso Saccharo comestur, mirifica potestate, ad compescendos humorum feruores. Eodem consilio, Me-

limeli, Pomum de paradiso uocant, aut Appij, aut cuiusuis alius id generis frustum dentibus atteritur, succus exugitur, reliquum eijcitur. Numerantur & inter hæc Cerasa & Pruna acida. Condiuntur obsonia, è succo Arancij, Citrij, Limonum, Oxalidis, Omphacio, Aceto & tantillo Cinamomo. Huic condimento panis intinctus, adiecto Saccharo, & Punicorum succo, si edatur, appetentiam reddit, sitim mulcet, uomitiones, & alui profluvia sistit, additis Oxyachantes baccis. Conferunt eodem Corna, Sorba, Messila, Cydonia, Pyra: primis tum mensis, alias uerò si effluxio nulla remoranda fuerit, secundis. Mansum pariter Coriandrum ad pestilentis aëris uitia conuenit. Fugienda tum mollia, tum dulcia, ficus, Mora, Persica matura, uuae dulces, tum quia dulcia in bilē facile conuertuntur, & interiores corporis uias obstruunt, tum quia mollia, uitium aëris propter

pter corticis teneritatem citius imbibunt. Dura omnia qualia sunt Auellanae, Amygdale, Iuglandes, Pistacia, Strobili, in pestilentia facile & impunè permittuntur. Et hæc de arborum fructibus. Olerum decoctum, oleribus ipsis, quæ crudos, aquosos & ob liquiditatem commodè uel putrescentes uel ardescentes gignunt succos, salubrius est: illis propterea non uescendum omnino, si liceat. Quod si hos fines cupiditas hominum exiliat, lecta, tepida lauari oportet, ter aut quater, seu in oxyporum, seu in iuscula lecta fuerint: ut quod aëris uitiū summam illorum partē obsederat, deponatur. Sic parantur Melo, Cucurbita, Cucumer, Portulaca, Lactuca, Brassica, quam ob siccitatem, ne putrescās humores, aiunt efficere: Buglossum, Cirsium, Spinachia, Cichoriū, Violaria, Atriplex. In uētriculis calidis, è Lactuca, Cichorio, Portulaca, Oxyporum paratū haud damnatur meridie præsertim. Cæterum in

hoc genere, omnes alias excellunt Intybu
laudibus Auicen. celebre, ut quod Antido-
ti uice habeatur, & Oxalis. Huius nouem
folia, in aqua, & aceto mersa prius, & ma-
tutino deuorata, summum esse remedium
experti sunt multi. Alijs ubiq; placet Oxa-
lis in iusculis, condimentis, oxyporis. Iu-
uant Cappares conditi, aqua incocti, &
aceto sumpti ad duodecim. Ex legumini-
bus, Lenticula cortice exuta, & faba fre-
sa, cum farina Ordei, & Amygdalis tri-
ta, conueniunt propter siccitatem, & fri-
gidityatem, quibus putredini repugnant ut
& farina Lupinorum quæ lumbricos
tum maximè nascentes, occidit. Conue-
niunt Amygdalatum, Ptissana ex Ordeo,
uel Zæa, Auenatum, è Saccharo omnia, &
Oxalidis succo, interiectis, Punicorū aci-
nis, cum paululo uel Cinamomi, uel Croci
in frigido uentriculo, ne acidorum frigi-
ditas ledat. Cicera, Pifa, Lens, coctura
mollescunt: in cerniculo aut colo æreo
pertu

perufo transmittuntur, ex eo quod tran-
sijt iusculum fit, puretam uulgo nuncu-
pāt. Queritur saporis gratia additis, Ap-
pio, Oxalide, Croco, Zingibere, Cinamo-
mo. Rapi, & Napi esus, non interdicitur,
sicut & nec ex illis iusculum quod Cina-
momū acceperit, nec ex Cucurbita, Cro-
co, & Oxalide condita. utilia sunt iuscu-
la, è carnibus quibus assueuimus, uerueci-
na, Bubula, Pullorū, Cappi, Gallinæ, Per-
dicis, admixtis Omphacio, succo Oxali-
dis, Aceto, Cinamomo, Croco, succo Arā-
ciorū, Citriorū, Limonū. Acidorum enim,
quoniā supprimūt putredinem, feruorē-
que humorū sedant, nūquam nō usus op-
portunus est eorū frigiditate, ut supra di-
ctum est, ne uentriculis frigidioribus no-
ceatur, calidorū accessione ut Cinamomi,
uel Croci nonnihil obtusa, uitāda acria, o-
mnia, Allium, Porrum, Cæpa, Eruca, Na-
sturciū, Sifymbriion quod in oxyporis edi
solet, Apiū, Ruta: aromata quæuis calida,

quibus succi corporis uruntur & feruēt.
Quod autē uulgo aiunt Rutæ folia cum
iuglandibus & ficu subacta, quo die uesci
carnibus per nostræ religiōis instituta nō
cōceditur, mensa prima esse sumenda, &
alias matutino, cū à pestilentia timemus,
hoc enim nos aduersus uenenum tutari id
quidē uerū si quis uenenato cibo insidias
uitæ nostræ moliatur: falsum, si aduersus
corruptelam aëris, nobis cautū esse ueli-
mus. Istic enim cane peius & angue, ut est
in prouerbio, quæ humores attenuant, &
immodice calfaciūt refugienda: imprimis
que rancida iuglans, plane uenenata, ut
Rasis prodidit, suorū librorū ad Almāso-
rē octauo, quoniam ipsius oleo humores
corporis uelut per fusi statim deflagant.
Damnosa sunt salsamenta, quoniam salsu-
gine corpus macrescit: succi corporis ac-
cenduntur: congenitus humor arefcit, pe-
culiari ad id salis noxa. Proinde libris de
partibus animal. sine unguibus filios edi
Arist.

Aristote. uoluit, cum grauidæ matres inane appetentiam prægnantibus familiarum, sale copioso satiauerint, qua eadē ratione, salsa macilētis, studiosis literarū, delicatis, officiūt. Nihil è lacte paratū, nihil dulce gustandū, quoniā illa facile putrescūt, præter Oxygala, & lactiscaprimi serū, quæ tū nos indulgemus. Alia in bilē corrūpūtur, uias corporis impediūt, ac idcirco febres generāt, ni tollatur incōmoditas ea adiunctis acidis, siue in cibos, siue in pharmaca, dulcia nos assumamus. Eodē in numero habēda pinguia, quæ inflationes excitāt, ac bilem gignūt, oleosa, & oleū ipsum, quia inflammantur citissimè. Panis esto purus è tritico minime uitiato, horum, si tale nancisci possumus, quod in agris prouenerit æditis, arborum umbra, minime opacis, minime stercoratis. Horum præfertur aut binum, quoniam pestis lue, stirpium & eorū, quæ terra progerminant uniuersum genus uitiatur, quæ in
ani

animatibus dū ijs aluntur, mali caussa est,
 ut Auic. scriptum reliquit, lib. j. Ad uale-
 tudinē facit Tritico, uel Zææ, uel Hordei,
 nonnihil admiscere refrigerandi, & sic-
 candi gratia. Panis fermento, & sale qui-
 bus tritici gluten euincitur, esto conditus,
 non ante triduū, coctus, adhuc molliuscu-
 lus. Azyma omnia ne gustanda quidē ut
 bellaria nostra, Placētæ, Lagana ἰτρία, τὰ
 γνήτια, πέμμα]α Græcorū, πόπανα, Crustu-
 læ, crustis etiam nostro more caro inco-
 ctæ, & reliqua id genus. Oriza, quia te-
 nues humores cogit, & spissat nonnun-
 quam uescendum è croco, & omphacio
 parata, non ut fieri solet, cum Bubula, uel
 Ouilla in multa pinguedine natante: uinū
 esto bimū, propter eam caussam quam in
 tritico nos expreximus, album uel subful-
 uum, astringens modice, non dulce, nō ge-
 nerosius, & potentius, non uaporosum
 qualia sunt Cretensia, Rhodia, Cypria,
 & exotica multa: non aromatibus ad
 uolu

uoluptatem conditum, ut Hippocraticum nostras. Iis enim humores accenduntur, iuuenum præsertim, quibus sunt nocentissima, senibus uero quibus ætas, & alijs quibus crapula uentriculum refrigerauit, ea bibere, sed parcè conceditur, ubi aliquantulum cibi præsumpserint. Eadem est in Defruto, & Sapa præceptio, uel quæ seorsum bibuntur, uel quæ miscentur cum alijs. His enim ut nigris ac dulcibus, & sanguis feruens gignitur, & obstructions alliciendis febribus idoneæ. uinū ergo probatur, tenue, fragrans è consitijs uitijs in locis saxosis, montosis, glareosis, asperis, ualde dilutum, in iuuenibus, & æstate: meracius hyeme. Quibus in locis uites non coluntur, aqua bibenda est decocta prius cū aliquantulo Aceti, & ordei, aut immersa panis medulla, ut si quod sit uitium, id abscedat. Ea uero qua panis subigitur, uinū diluitur, quæ iusculis affunditur, cōquirēda è puteis, citius quā amne,
ue

uel fonte, & priusquam Sol exoriatur,
haurienda situlis altissime depressis: quo-
niam in superiore pestis caussa cœli uitio,
procurrrens aqua & detecta magis affici-
tur, minus putei, minime in altis ac profū-
dis aquæ scaturientes. At in caussa uel
inferiore, uel utraque, salutarior fontium
& profluentium in summa terra, potus
aquarum est, quod Rasis uult quarto ad
Almansorem: Haurienda uero die multo
aqua est, ut Solis radijs & calore perfusa
purior sit. Quod si natura insalubris fue-
rit, ea coquenda cum Aceti paululo: co-
landa, ferro, chalybe, auro, argento, can-
dentibus iniectis, ac extinctis, purganda.
Hæc de aquis. Zingiber uiride, confe-
ctiones omnes calidiores, è melle, uini
stillatitij liquor, quem nos aquam uitæ
dicimus, rusticorum opinione incom-
parabile remedium, non congruunt, ut
è carnibus, nec pinguiore, nec humidio-
res. Itaque Suilla, è porco mactato nuper,
elixa

elixa præsertim, non edenda: Salsa uero, assa, & macrior non sic damnatur, dum auidius non ingeramus. Bubula maxime falsa, auium palustrium ut Anserum, Anatum, Ardeæ, caro uitanda. Humidior enim ac crassior, uel sicciorem, & melancholicum succum gignunt: aut uentriculum offendunt, quod in Anseris carne medicis reprehensum est. Ex usu est Hœdina, si curiosius à matre Hœdus fuerit educatus, ac nondum ruminauerit: Cuniculus tenellus, Lepusculus, uetus enim duræ carnis est, ac succi melancholici. Ceruorum, Damarū, Caprearum, & huiusmodi syluestrium animalium, quæ canibus uenamur, tametsi caro quàm cicurum, & domesticorum sicciior sit, excrementorūque minus faciat, non expedit tamen, præsertim cum ex inferiore caussa pestis est. Primum quia in coelo degunt aperto, & undique patenti, nullis unquam latebris

absc

abscōſe: tum quia cæteris belluis cū in-
grefſu, curſu, ſaltu, ſe magis exerceant,
plus aëris uicioſi, & anhelant & per-
cutis foramina ducunt. Poſtremo quia
ab aëre uitiatis ſtirpibus, herbis, fruti-
cibus, famem: aquis obſcœnis & ran-
cidis, ſitim explent, unde caro ipſorum
minus utilis: uolucres, quoniam paucius
& rarius ſpirant, ſuſpectæ minus ſunt:
quæ ſe procul à terris uolatu ſubdu-
cunt in peſte ex inferiore cauſſa: quæ
propius terras nidulantur, commoran-
tur, uiuunt, ut Perdices, Phaſiani, auis-
culæ, quas pedita, laqueis, uiſco captam-
us, in peſte ex ſuperiore. Veruecinæ u-
ſus commodus aut leuiter ſalſæ, aut aſſæ,
minus ut humida & glutinoſa ſit: Com-
modus, & iuuenum Gallinarum quæ o-
ua pariunt, reficiendis ægrorum uiri-
bus, nigrarum maxime. Illarum enim
caro, quàm aliarum ſanguini uicinior
eſt, ideoque mutatur in eum prom-
ptius.

ptius, ex uulgari Philosophorum dicto, facilius ex sese inuicem fieri inter quæ naturæ societas est, ac congruentia: Præter id quod Mesues uoluit, quamminimū excrementorum ab ijs gigni. Capi iuuenes, & Gallinarum pulli reliquis omnibus cibus iure anteponuntur, Magna est utilitas uitulinæ, ex Oxalidis, succo. Carnibus hæctenus memoratis, quarum esum probauimus, siue asis, siue elixis, siue crusta incoctis, Omphacis, Oxalidis, Arantiorum, Limonum, Citriorum succus esto pro condimento. Dum crusta incoquantur, pertusa sunt supra spiracula, quibus elatus uapor reddatur. Insalubria enim & fere uenenata esse uoluit Rasis quarto ad Almanforem, quæ crusta circumsepta, dum coquantur, halitus nihil foras eijciunt. Vtilissime dantur condita, & glaciata iuscula, Gelanitas appellant, Gala

F

linarum, Capi, Gallinae, Pullorum Per-
dicis, auicularum montanarum, artuum,
uel Hœdi, uel Porci delectorum, piscium.
Coquuntur ea usq; dum pulpa tabescen-
te, ossa diducantur, & excidant. Nun-
quam non tempestiuum fuerit, album
condimentum ex Amygdalis tritis, si Pu-
nici mali acini interspergantur. Nec in-
utile fuerit id genus condimenti, quod
uerbo corrupto Ciueriū quasi Ceparium
dicunt, ex carne iuuenis Cuniculi & te-
neri, concisa frustulatim, cum Zingi-
bere, Croco, Cinamomo, Omphacio. In-
testina Veruecis iuuenis, Hœdi, Vituli,
diu cocta, in cibos etiam admittuntur,
ut & Suis artus percocti, studiosè, cum
Apio, & Aceti ac Ceparum tantulo.
Carnis multæ & ouorum recentium
potissimè ac sorbiliun ea noxa est, quod
sanguinem multum generant, ob copiam
facile, & putrescentem, & uias corporis
inter

intercludentem. Quam ob causam, & pi-
 sces delecti, carnibus longe sunt conue-
 nientiores. Deliguntur ex aquis perspi-
 cuis, limpidis, arenoso & glareoso al-
 ueo manantibus, ex maritimis saxati-
 les, non cœno, luto, purgamentis flu-
 minum, non denique cibus immundis sa-
 ginati, squamosi, non leues, aut charti-
 laginei, quales Conger, Anguilla, Lam-
 preta, Murena, Raya, Pastinaca, Tor-
 pedo, Galeus: non uasti, & Cetacei,
 quales Delphinus, Thinnus, Balena,
 Phoca, Orca, Amia, quem Piscem Mula-
 rem Narbone uocant: Fluuiatiles, æstate
 quales Truta, Umbra, Lucius, Barbulus,
 Perca, Tinca, Astacus, ex omnibus mini-
 me lutosis. Maritimi hyeme probantur
 magis, quales Aselli recentes, ex Oceano
 præsertim uel Britannorum uel Armo-
 ricorū, Mulli, Erythrimi, Caneri, Locustæ,
 Gramari, Soleæ, Passer, Rhöbus, Lupus.

Coracinus Merula , Turdus , Psittacus ,
Trachourus , Arincus , uel recens , uel si
salsus , aqua maceratus , quoad salsugo
eluat : hyeme frixi , aut assi in crati-
cula , ex aromatibus paucis , Ceba &
Aceto , uel Omphacio : æstate elixi , ut
& in iuuenibus ac biliosis febribus , ex
Apio , sale pauco , & Oxalide . Horum
esus magis quàm carnis iuuat , Primum
quia non tam multum sanguinem , dein-
de quia non tam calidum suppeditant :
Tum quia celati aquis , uiciosum aërem
non inspirant . Huc referendum , aquas
ob perennem fluxum , & motum à putre-
dine uindicari : mare uero & propter
hanc ipsam causam , & propter salsu-
ginem . Itaque libro septimo , de partibus
animalium Aristoteles : & libro septi-
mo , de naturis animantium Auicennas pi-
scium generi ut hominum , & aliarum
quadrupedum , nullam unquam infestam
esse pestilentiam , scripserunt , unde uul-
gatum

gatum est adagium, Pisce magis sanus:
 ἰχθυος μᾶλλον ὑγιαίνων. Putredine igitur pi-
 scis nūquam ægre habet, nisi aut in pigris
 stagnis torpeat, aut aquam summam fin-
 dere, & sulcare gaudeat. Adde si placet
 Apho. 18. lib. j. uictum humidum, & frigi-
 dum, calida & sicca tempestate, & bene-
 ualentibus, & ægris, maxime qui tenentur
 febre mandari. Ex omnibus piscibus, aë-
 ris uitio minime sunt obiecti, quorum &
 plurimæ squamæ, & minutissimæ fue-
 rint. Post hos qui testem, pro tegumento
 ferunt, quales cancer, & fluuiatilis, &
 maritimus, Locusta, Gammarus, Ostrea,
 Mituli, Pectines, Hiatula, Telinæ, Solenes,
 Purpuræ, Umbilici, ac uno uerbo Concha-
 rii, & ὀστραχοδέρμων uniuersum genus. De
 his Aristotelis, secundo libro de animan-
 tium naturis, elogium est, Pisces qui sene-
 ctam exuunt, incredibili & admirabili
 potestate, nos tueri, ac conseruare: obsta-
 re ne cōgenitus humor discutiatur, ne alie-

nus & uitiosus accrescat: supplere quod
è spiritu dissoluitur. Eadem in sententia
fuit Arnaldus, libro de moranda senectu-
te, cum ad hunc modum scriberet. Animal
ait, quod natura sua se innouat, innouat
etiam nos: quod se instaurat, instaurat e-
tiam nos. Sic enim uisum parenti omnium
rerum uniuersæ naturæ fuit, ut ipsi ipsis
signis, quæ in illorum natura conspiciun-
tur, ostendant multa, quid possint in
nostris corporibus efficere. Id enim ui-
tam nostram prorogat, quod diu suam
producit: Id uitam breuiorem affert,
quod parum uiuit. In carnibus perinde
atq; piscibus condimenta fiant, Albū ex
Amygdalis tritis, & uel Aceto, uel Om-
phacio, & Zingiberis paululo, uel Ro-
facea, uel Punici, uel Arancij Limo-
niumue succo imbutis: uiride ex Ace-
to, Omphacio, & Cinamomi tantulo.
Multa quidem recitauimus, sed in libris
medicorum passim tradita. Vnum quidem
super

superest, & notū paucis, & quod cæteris omnibus anteponi queat, ab ijs qui arcane rerum peruestigandarum Philosophiæ dediti sunt, sic proditum, ut magna obscuritate inuoluerint, Arnaldo miris laudibus & euectum & celebratum, sed quod non nisi diuitibus usurpetur, id est usus auri, quod nunc iusculis incoquitur, seu rude seu percussum, in monetamq; formatum nunc candens in eo quod bibimus extinctum, nunc ad pateram, uel larem fabricandam elaboratum, nunc minime uulganda ratione, & ingeniosis solum percepta sic paratum, ut stupendis miraculis extirpet morbos, ac profliget, incurabiles alioquin: uitam incolumem sustineat, exitum uitæ in plurimos annos differat, ut obiter postea demonstraturus sum. Huius ergo Prophylactices summa est, ac Epilogus, uictus rationem oportere esse huiusmodi, ut nec attenuet præter modum, quod aliqui decreuerunt:

in hac enim succi nostri corrumpuntur, & incenduntur, uitioq; aëris feriuntur magis, ob corporis laxitatem: nec immodicè spisset, ob putredinis, ac obstructionis periculum, sed mediocritate iusta contineatur, & rebus alijs non naturalibus, & cibo ac potu, ad eam reuocatis, quale esse uinum debere, supra diximus, & ex alimentis, quale potissimum est ius glatiatum, ex auribus & pedibus Suis, Hœdi, Vituli, ac Gallina, obsonium ex intestinis ueruecis, Hœdi, Vituli, ac reliqua id genus.

De uestibus.

Cultus corporis is esto, ne uestibus supra modum calfacientibus, quales sunt densis pellibus suffultæ, grauetur. Iis enim laxatum intra se uitiosum aërem, facilius recipit. Pro tempestate, plus, minus uestiendum, sic tamen ut uestis perpetuò spissior sit, textaq; pressius, & quominus ad cutem usque corruptus aër subeat

beat satis ipsa uetet. Diplois æstate com=
moda fuerit è rubro Serico, coccineo: aut
lineo, uel undulato panno: interiecto pau=
co Bombace operta. Tunica hyeme esto
angusta, & adstricta, si res permittit,
Coccinea, pellibus substrata tenuibus,
quales sunt Agnorum crispæ, aliæue nec
multo nec prolixo pilo hispide, ut ua=
rie nostræ, maculis & crebris & minu=
tis: minutim uarias appellant. Toga esto
undulata. Indusia cum elota fuerint lixi=
uio, & emaculata, homine ac tempestate
calidis, rursum madescant Rosacea, in
qua Santalum Camphoram, Rosas dilue=
rimus. Homine uero, ac tempestate frigi=
dis, decocto Ireos & Cocci, cum pauca
Rosacea uestitus mundities, ut salutaris
est, ac honesta, sic & odor non curiosè
affectatus, quem oderant ueteres, cum
dicerent malle se nihil quàm benè olere,
sed iucundus ac suauis, qui nec alarum
hircum, nec uirus sudoris, offundat na=
F 5

ribus. Odor is conciliatur æstate, puluis-
sculo Rosarum, Santalorum omnium, uio-
larum, Camphuræ, æqua portione commi-
xtorum: Hyeme, adiectis Moscho, Iride,
aut puluisculo uiolaceo, qui passim in offi-
cinis miscetur.

Somnus.

Inter diu minimè dormiendum, maxi-
mèque & pransis, & meridiè. At si
quis, ob consuetudinem, & æstum sibi
temperare non possit, quominus dormiat:
is somnum capito & procul à cibo, &
discinctus, & depositis calceis, in loco
non udo, quambreuisimum poterit. No-
cturnus somnus, quoniam humectat, &
refrigerat, officitq; ne humores incendan-
tur, commodior est, capite in cervicali al-
tius inclinato: uigiliæ multæ, quoniam mul-
tum siccant, fugiendæ.

Motus, quies.

Motu corpus arefcit, calorem siccitas
minuitat. Parum igitur corpus mouē-
dum,

dū, præsertim magno æstu, quo humores solent effervesce. Corpus exercendū, si opus exercitatio fuerit, ueßperi, ac matutino cū pestis causa superior est: alias cū inferior. Cætera magis quiescendū. hūmescit enim quiete, ac refrigeratur corpus.

Inanitiō, plenitudo.

Cibo se multo semel infarcire non expedit, ut & nec multiplici. Nihil enim magis ciborum uarietate Auicennæ damnatur. cap. de ratione cibi ac potus. Priusquam mensæ accumbatur, sex alui egerenda est. Illos enim rarò morbus adoritur, quibus aluus mollis fuerit: quod Galenus scripsit, commentario Apho. 33. lib. 6. Coenandum parce, & citra carnis esum, contentis iusculo, ac panis offa inuncta, cum Omphacij tantulo: uel iusculo glaciato, cuius supra meminimus: aut Pulli carne paucissima, ex Aceto, & Rosacea. Nulli uel sitis, uel fames toleranda. Omnium minimè ijs quibus calidior est

uent

uentriculus. Iis igitur crebro, sed parum edendum, ientandumq; ac pro meranda comessandum. Ientaculo modicum aut uini bibunto, aut iusculi acidi sorbento. Merēda, uel Mali, uel Pyri, uel corticis Citri conditi, frustulum sumunto, uel Amygdalas recentes Rosacea Saccharata maceratas: uel si sanguis abundat, Lactucam, Portulacam Oxalida, Cucumerem, Melonem, ex Aceto, quorum frequenti, ac repetito esu spiritus & sanguis nouantur, recentēsque aëris statum magis citra noxam perferunt quàm antiqui: quod inter Auicennam lib. 4. & faciundæ medicinæ doctores, prorsus conuenit.

Affectus animi.

Affectus animi omnes ex æquo frenandi sunt, ne concitatus, ac uehementius tumultuentur. Gaudio multos quibus angustus, pusillus, & muliebris animus fuit: metu complures occidisse legimus. Ira præcipuè qua humores incenduntur

cohi

cohibenda. De morte nec metuendum, nec cogitandum. Tristis enim ea meditatio morbis aliquando initium præbuit. Effusus non ridendum, haud solum quod multo risu obrui mentem, & excidere pudorem, ac fatuitatem prodi, autor est Aristoteles quadam epistola ad Alexandrum. Sed & quòd risu, spiritus dissipantur, ac corpus eneruatur.

De Venere & Balneis.

Impetus ad Venerẽ coercendus. Maritos luxor si sollicitat (ut foeminas semper quantum illic operis fit poenitet) cautissimè liberis opera danda, nempe septimo quoque die, tantum, idq; matutino. Nec Balneis lauandum, nec sudandum Hypocaustis. Multos namque ob eam imprudentiam, mortem sibi consciuisse adnotavi, quòd uel Balneo, uel Hypocausto usi temere fuissent. Quanquam balneo ex aqua tepida, biliosis, ac melancholicis magnis ardoribus prorsus non interdicitur, emendandæ illorum siccitati, præsertim

tim cum pestis est è superiore caussa,
 Lauantur pedes, ac manus decocto tepido
 Rosarum, foliorum Vitis, Salicis, Arun-
 dinis, Florum Chamæmeli. Puerorum to-
 tum corpus tepida humectatur, eluendis
 sordibus, quæ summæ cuti adhærent: ea
 tamen cautione, in balneo ne diu sint. Lon-
 ga enim in Balneo mora, humores ipso-
 rum inflammantur. Reliqua puerilis æta-
 tis curatio in nutricem reijcienda, cui su-
 mendum nihil calidum, acre, mordax: ui-
 ctus imperandus refrigerans ac hu-
 mectans: uenus detestanda,
 quòd ea uoluptate, con-
 cubituq; hominum,
 lac iusto fiat
 calidius.

SEC

SECUNDI LIBRI
 PARS SECUNDA,
 DE MEDICIS RE=
 MEDIIS, QVIBVS
 A PESTE NO=
 BIS CAVE=
 MV S.

VCVSQVE uel abunde
 rationē uictus quæ in pe
 stis discrimine sequenda
 est, memorauimus. Itaq;
 loco hoc pertractato, iã
 consentaneum fuerit de ijs remedijs, at=
 que medicamentis orationem habere, quæ
 cum uictus ratione supra descripta con=
 ueniunt, ac eiusdem rei caussa, pestis ne
 incessat adhibentur. Corporibus enim pu
 ris,

ris, ritèque, ac decenter curatis, malum hoc nunquam incidere Auicennas uoluit. libro 4. Porrò autem, in his statuendis, consilium medicis triplex est, Primum ut superuacuis corpora purgentur, Alterum ut puram uitam agant. Postremum ut facultates, à quibus reguntur, ualeant, eorumq; uis confirmetur. Hæc tria quæsiuit pilularum communium autor. Aloe namque uoluit purgari corpora, Myrrha puritatem conseruari, Croco sustineri, ac roborari facultates corpori præfectas. Aptissimum quidem illud remedium sed quod ad mala grauiora sit leuius. Proinde ijs qui aut multo sanguine, aut prauis succis exuberant, clemens id auxilium non satis fuerit. In prioribus uena secanda est, nimirum cum uel seorsim ac solus, uel unà cum humoribus alijs, quibus permisceatur, sanguis abundantior fuerit. Eam postulant habitiora corpora, referta sanguine, carnosâ, rubentia, huic remedio consuefa

sue facta magnis & amplis uenis conspi-
 cua: multo uini potu, multæ carnis esu, pin-
 guia, & opima: ociosa, & ignaua: ac in-
 terim ualida, qualia plurimum sunt Auli-
 corum summi Pontificis. Ea particulatim
 quæ recensemus si non adfuerint, sectio
 uenæ non audenda est, cum aliorum sup-
 petat remediorū copia, quæ utiliora sint,
 & morbis sanandis, & propulsandis. Ve-
 na cum inciditur, depellendi periculi caus-
 sa, in optimatibus: delicatis, ac potentibus
 uiris, quorum mollicies nullum medici er-
 raturum ferre, nullū dissimulare potest: tem-
 pestas deligitur nec calidior, nec frigidior,
 sed temperata: ex diebus, qui talis est: Lu-
 næ status nec obscuræ, nec è directo in-
 faustorum syderum cuiquam obiectæ: nec
 ab eodem quarta Signiferi parte diuisæ:
 in lætioribus astris collucentis: cæteras
 stellas hilariter & beneuolè conspicien-
 tis: hora luminè que uel post $\nu\epsilon\sigma\mu\eta\nu\iota\alpha\pi$ cre-
 scentis, uel post $\tau\eta\eta\ \pi\alpha\nu\sigma\acute{\epsilon}\lambda\eta\nu\omicron\pi$ decrescen-

tis, ut magis expedit. Tū enim sanguis uel
 solus, uel cum bile, pituita, melancholia ad
 motum est incitator. Sanguis alijs mitti-
 tur semel, alijs pluries. Quibus pluries ex
 Axillari uena primum dextra, deinde fini-
 stra, post unum uel alterum diem: sepius
 uero si necessum est in sanguine redundā-
 tibus, rubris, carnosiss, mole corporis ple-
 nioribus, nō obesis, uicissim nunc ex hac
 uena, nunc ex illa. Adolescentibus, ac san-
 guineis, quibusuis, sola sanguinis abun-
 dantia periclitantibus, uena tunditur, cum
 Luna ex obscura diuidua fit, orientēque
 Sole ac die sereno. Iuuenibus biliosis, cum
 Luna ex diuidua plena fit, circiter meri-
 diem, aut paulo citius, si ueremur ut ie-
 iunio ledantur. Melancholicis ac uiris
 etate consistētib, cum Luna rursus ē
 plena fit $\text{δ}\text{ι}\text{χ}\text{ό}\text{ρ}\text{ο}\text{υ}\text{σ}\text{ι}\text{ς}$, Senibus ac pituito-
 sis, cum Luna obscuratur ex dimidia-
 ta. Iis enim temporibus, humorum
 quisque magis incitatur, ac commouetur.

Ea

Ea ratio inducta est, tum inde quod Aristoteles, ceterique ab eo Philosophi, & Astrologi animaduertunt eundem à Luna menstruo spatio, atque à Sole cursum annuo cōfici. Vt igitur Solis ambitu, æstas est, ac hyems, aliaq; tempora, sic & Luna circumactū eam temporum diuersitatem aduenire: tum inde quod disparibus & anni partibus & diei, humores dispares au-gescunt, auctiq; impetu feruntur ad motum. Modum sanguinis educēdi Galenus (quā quā uariū esse pro uarijs tempera-mētis & alijs cōditionibus tradat) in adole-scēte tamen lib. unam detrahit, ut planū est è lib. de curatione per sanguinis missio-nem: aitq; se inter fuisse, cum detractis li-bris duabus, febris confestim iugularetur, nihilq; grauius accideret: in alijs sesquili-bram effusam, sed non sine ualetudinis in-posterum detrimento, si plus abstulissent: libram unam facile & absque noxa demi-possē, etiam in adole-scēte. Aetate quidem

Galenus uixit Antonini Imperatoris, anno post Christum natum circiter centesimo quinquagesimo, cum homines robustiores, magis torosi, & uiribus quam nunc potentiores forent. Fidem faciet, partim quod dentes illis quam nobis plures duobus fuerint, diutiùsque uiuant animantia, ex Aristotelis scriptis, quibus dentium ordo numerosior est. Partim quod & temperamento, & corporis structura, magis caduca, magisque fluxa, rariore, imbecilliore, nos quam olim nascimur: quæ omnia uirium sane corporis impotentia, animi uerò præstantiam, ac mentis arguunt, quod Aristoteles uoluit libris de anima, & uersiculo hoc triuiali decantatur,
Consilio pollet cui uim natura negauit.
Partim quod ea rerum necessitas est, ut in peius omnia ruant, & prolabantur. Hac necessitate, ut alia omnia, sic & nos mortales includimur. Proinde qui multum à priscis firmitate, ac robore

uinc

uincimur, nobis quoque ipsis imbecilliores natos procreamus, ac celerius con-
senescentes. Itaque nostra memoria uir-
gines anno decimo, iam ad uenerem ge-
stiunt, & nubunt, adolescentes duode-
cimo, ac temporius quoque uxores du-
cunt. Aristoteles uero sensit libro octa-
uo, de historia animantium, liberos ex
ijs susceptos, qui annum primum ac ui-
gesimum nondum attigerunt, fragili, ac
ualetudinario corpore, imbelles uiuere,
quoniam ante id tempus, uel infœcunda
genitura sit, uel proles inualida, impo-
tens, ac uieta, & seratur, & concipiatur.
Cum igitur uiribus corporis longè ab
ijs distemus, quos Galeni æuum tulit, et-
enim post illos anno iam millesimo du-
centesimo tricesimo sexto, lucem hanc in-
tuemur, minuendus ille sanguinis eijcien-
di modus, qui Galeno summus uidebatur,
nempe libræ unius, ne quod imperitis me-
dicis exprobratur, in nobis uituperent,

morbum quidem sanatum fuisse, ægrum
trucidatum. In uenæ sectione, præter hoc
multa quoque alia ponderanda, & excu-
tienda huiusce quæstionis principio di-
xi, quale est, uenam esse resignandam, cum
primum aër uitiari cœperit, quod sangui-
nis euacuandi licentiam quibusdam uelut
claustris apposis compescendam arbi-
trarer, præsertim cum nihil sit, ubi fre-
quentius delinquatur à medicis & peri-
culosius. Primum quidem, si Pharmacum
tu conferas, naturæ prouidentia solus is
humor educitur, quem ab alijs selectum
medicamenti uis elicit. At uena reclusa,
medico non licet humorem secernere, quæ
pelli foras utile prouiderit. Consectim e-
nim sanguis erumpens, & bonos, & pra-
uos humores secum prouoluit. Quapro-
pter usu sæpe uenit, ut corporis uitiosi
humores, icta uena, bonis exeuntibus re-
stent, ac supersint. Præterea falso quidam
aiunt mittendo sanguine obstare nos, ne
humo

humores efferuescant. Non enim solum id non assequimur, sed illos etiam magis hoc remedio succendimus. Nam quemadmodum citius merum prunis ac flamma impositum calefcit, tardius aqua, & uinum dilutum: Vt promptius aridi ligni, quale ueterum Acapnon fuit, strues crematur, egrius uiridis, nuper cæsi, humoréque suo adhuc turgentis: Sic & bilis, quæ in nostro corpore siccissima est, ni humore sanguinis irrigetur, ac offundatur, ardet celerrime. Quare Auicennas concinna, eleganti, bellaque metaphora, sanguinem habenas, & frenum bilis uocare consuevit: quoniam illius præsentia ne ferociat, exultet, ac insolescat bilis coërcetur: Idemque ille, temeraria uenæ sectione alibi dixit, aut contumacius frigidos humores crudescere, aut excandescere calidos ac efferari. Adde & his, cum ea sit in corpore humorum quibus constamus

uel ἰσονομία, uel æquilibritas, quantum sa-
 gaci perpenſione coniectari medici po-
 tuerunt, ut portione perpetuo inter ipſos
 dupla comparentur, uerbi cauſſa, octo li-
 bras ſanguis pendat, pituita quatuor, bi-
 lis flaua duas, unam atra: cūmque item
 uenæ ſectiōe omnes æquabiliter humo-
 res uacuentur, quæ poſt fuſum ſanguinem
 cum reliquo bilis manſerit, ſi prius humo-
 res accendebat, poſtea quoque illos &
 accendet. Tātum enim ualebit unica bilis
 pars in quatuor ſanguinis, quantū eius-
 dem partes due, in octo ſanguinis. Ex quo
 efficitur, feruidos humores ſanguinis emis-
 ſione nunquam prorsus leniri Reſpon-
 derit aliquis, minime ſe hanc ἰσονομίαν
 quam declarauimus in naturalibus qui-
 dem humoribus tollere: nullam uerò eſſe
 talem in ſuperuacuis & alienis quos ue-
 næ complectuntur. Etenim ut omnia quæ
 natura facit ordine rato, & certa condi-
 tione, ac inuiolata progrediuntur, ſic ni-
 hil

hil certum, constans, ratū in ijs quæ præter naturam fiunt, existere potest. Recte hoc quidem, sed quod tametsi non improbemus, minime tamen rem conficiat. Id namque & hic necessum est: quando quidem illata uenæ plaga, & prauī & bonī humores æquabiliter profluunt, tantū uiciosi succi, si cum utili compares, relinqui postea, quātū illic antea fuit. Sicq; ad mitigandū feruorem sanguinis, proficit nihil uena secta. Subijciet aliquis, exoneratam naturam minore, quod restat, opera uincere, ac superare potentius, uerum quidem certe id foret, si copia tantum noceret humor. At ubi qualitatis uitium est, nondum tamen à naturæ statu sic alienatæ, ut in illum referri non possit, ea contrarijs inducenda est primum, deinde qualitate compressa, non uenæ sectione, sed pharmaco inaniendū corpus. Dixerit & quispiam, sanguinis effusione occurrere nos putredini, quæ ob humoris caliditatē succedet.

Ad id est supra quodammodo satisfactū,
cum humoris ob pestilentis aëris corru-
ptionem feruentis, misso sanguine calidi-
tatem minime deleri nos asserebamus: Sed
remedijs aduersis eam expugnari, nempe
alterantibus, quæ in medici potestate non
naturæ sunt, & quæ naturæ medicus, non
ipsa sibi suppeditat. Falsum igitur est
quod uulgo dictitant, ad humorum nostri
corporis leniendos feruores, sanguinem
educi oportere, exemplūq; plane ridicu-
lum quod ad id excogitarunt, ut dolio cō-
prehensum uinum feruere desinit, aliquan-
tulum si dematur, sic & detracto sangui-
ne, humoris feruorem cōpesci. Etenim ui-
ni feruor, aëris intro missi frigiditate, ut eo-
rum quæ bulliunt omnium, iniecta frigida,
cohibetur: non uero ob tantulum id, quod
effundimus: Atque adeo, quamuis nō nihil
mitescat hac ratione, prorsus tamen non
extinguitur. Rursum enim post efferve-
scunt & uinū cum aëri præcluseris aditū,

¶

Et quæ ad ignem bulliunt omnia, cum nihil præterea frigide instillabitur. Itaque uenâ incidēda minime est, nec in omnibus sine discrimine, quod percussoris est Lanista, aut gladiatoris, non medici: nec alias, quin explicatæ supra conditiones hortentur. Hactenus de uenæ sectione, postquam τὸν παρὰ τὴν ἀξίαν, nos ordine collocabimus, et quod superiore ad perniciem, salutēque minoris momenti non sit: et quod medicis omnibus frequens, omnibus recte non constituatur, magna artis medicæ infamia: non tacendo hominum detrimento, quorum saluti medicina præest. In pharmacis mandandis, ea medicorum sit animaduersio, et prudentia, ne sæpius ac ualidioribus medicamentis hominum ualeitudinem affligant. Præceptis nãq; in uentrem solet esse, cum pestis imminet, humorum omnium decubitus, quæ facile medicamentis nos prouocamus. Rem sic esse demonstrat admodum crebra,
tum

tum temporis alui profluvia, biliosa, melancholica, & cuiusuis alius generis. quapropter clementiores imperandæ sunt. purgationes, è decocto Prunorum, Tamar Indorum, uiolaria, Buglossi, Cirsi, Mannæ, Iulepo Violato, sero lactis Caprini, decocto communi Brassicæ rubræ paululum incoctæ, iusculo Cicerum rubrorū, Pisorum, Lenticule, Pulli, Galli ueteris ruffi, adiectis quæ adijci uoluit Mesues cap. de Gallo. Serum Caprinum noctem unam sub dio ponitur: incoquantur Lupulus, fumaria, Capillus Veneris, uiolæ, Tamarindi: Sena, Polypodium, Borrago Leuiusculæ sunt hæ purgationes delicatis, uel pueris accommodæ. Iis diluitur, si uisum ita fuerit, Rhabarbarū, Agaricus, Cassia, & huiusmodi reliqua. In corpore duriore, & cum è uenis trahendus humor est, nec ab Eccoprotico satis agitur, ante purgationem dandum Pepticon, humoris naturæ conueniens, quale est Oxysacchara,

ra,

ra, aut Syrupus acetosus, compositus uel simplex, addito uel Syrupo de Endiuiā, uel Syrupo Byzantino, qui obstructiones expedit, & sanguinem purgat, uel Syrupo è Fumaria, qui & idem præstat, & ne humores incendantur prohibet: aut si mauis hanc formulā sequitor, ut tuopte ingenio post, eiusdē rationis præscribere medicamēta scias. Reci. radicis Rusci, Asparagi, Graminis, Tunici, ana, unc. 3. Capill. ueneris, Lupuli, Buglossi, Borrage, Endiuiæ, Fumariæ, Hyssopi, Oxalidis, ana. m. ʒ. 4. seminū frig. maiorū, & Anisi, ana unc. 1. Prunna. ʒ. 20. Glycyrrhizæ, pulpæ Passarū, ana unc. ʒ. Ordei. p. ʒ. cū Sacchari libr. ʒ. succi Punicorū, unc. 3. succi Cydoniorū, Citrij, Limonū, ana. q. ʒ. 1. fiat Syrupus perfecte coctus. aromatizetur, cū Cinamomi, Mace- ris, Caryophyllorū, ana drac. ʒ. Eius unc. 2. cū totidē aquæ Buglossi, & Oxalidis, quoto quoq; die matutino bibatur, horis tribus ante prædiū. Partis alicuius uel imbecilli

becillitas, uel quouis affectus priuatim si
 spectandus sit, licet superioribus adscri-
 bere quæ illi peculiariter subueniunt. Sunt
 qui alijs omnibus Cassiam anteferant:
 quod & Auicennas, & Mesues quouis
 morbo, temperamēto, regione, etate, hora
 grauidis etiam ac pueris innoxie dari scri-
 pserint, quoniam leuissimè purgat. Cæte-
 rum & mea quidem, & illorum omnium
 sententia, quorum uel scriptis, uel oratio-
 ne, sum eruditus, Cassia non ubique ac si-
 ne discrimine usurpanda est. Primum quia
 ut aduersus Thessalū, Galenus tertio Me-
 thodi censebat, ualetudinis uel tuendæ uel
 reparandæ, non idem modus est in omni-
 bus: maxime cum tāta sit temperationum
 diuersitas: deinde quia Cassiæ una uel alte-
 ra uncia, decocti uel liquoris uncijs octo,
 diluitur. Quare tota potio multitudine,
 spissitate, colore, odore, sapore alijs displicet,
 alijs in uomitionem effundit uentricu-
 lum, adeo ut ad solam mentionem, ple-
 riq

rique nauseent: plerique semel si gustarunt, omnem in posterum purgationem abhorreant. Tertio quia tametsi Mesues abundantius paulo Cassiam laudauerit, uisceribus tamen imbecillis, ac lubricis uentriculòq; ac intestinis siccioribus nocere, quoniam ab ijs minime detinetur & serò admodum purgare, ualdèq; impotenter, idem eodè capite admonuit. Quam obrem ad hanc multiplicem incòmoditatem remedium quoq; multiplex acuti, & solertes uiri tandem inuenerunt, additis Rhabarb. Myrob. flau. semine Oxyacanthes, alius si præter modũ lubrica fuerit, & facilis. Sin tardior & pigrior, Oleo Amygdalarũ dulcium, uel Syrupò uiolato: ne quid uentriculũ ac intestina lædat: Cinamomo, Caryophyllis, Mastiche, quibus odora fit & ob id grata, & ut purget citius, pulpa uuarũ passarũ, Prunis tamarindis: adhibito delectu, ut ea potius addatur quæ p̄ tpe, ac occasione rerũ magis cõgru

gruūt: hæc qui nescit, ille Cassia non tēpe-
 stiue data nunc fastidiū, & nausēā mouet,
 nunc appetentiam hebetat, nunc uentris
 profluuium molestū inducit, historia me-
 morabili Cardinalis cuiusdam, cuius inte-
 stina lubrica prorsus, & debilia fuerunt.
 Ei cum imperitus medicus Cassiæ unciam
 unam dedisset, aluus sic erupit, ut unius
 diei spacio miser quinquagesies desederit,
 ac dysenteria, & Tenesmo obierit tan-
 dem. Id uidelicet fuit quod Auicennas
 scripsit. lib. 2. bilem ustam à Cassia deici.
 Itaque ea sumpta intestina sicca, & ma-
 cilentia exulcerari, ob humoris calidita-
 tem & siccitatem, fierique dysenteriam.
 Est igitur prudenter, & corporum quæ
 inanimus dispositio, & pharmacorum
 circumspicienda uel facilitas, uel diffi-
 cultas, priusquam nos ad purgationem
 egros cogamus. Astute, & sapienter
 Monpessulani prima mensa dari Cassiam
 uolunt. Sic enim fluxus alui periculum ui-
 tatur,

tatur, quoniam à cibo extra uentriculum
pulsata totum uentrem celeriter permeat.
In pueris, ac teneris corporibus, seu iam
febris uel sola, uel cum tuberculis aut
Carbūculo infederit, uel si febris nulla est,
& aluus resistit, hoc bonum: Recip. Pru-
na. 20. florum uiolarum, Buglossi, Borra-
ginis, ana p. 1. Tamarind, unci. ʒ. pulpæ
Passarum Glycyrrhizæ ana unc. ʒ. fiat
dō. in qua dissolue Iulep uiolati. 4. ʒ. Rha-
barbari noctem totam in aqua Endiuie
macerati drac. ʒ. spicæ Nardi scrup. 1. aut
quoniam Rhabarbari quidam amarorem
fugiunt, Myrobalanorum flauarum mace-
ratarum ut supra uel ipso decocto, uel Sy-
rupō uiolato drac. iij. uel Manna granatæ
unc. 1. In iuuenibus ac ætate cōsistētibus,
hoc cōfert. Reci. pulpæ Passarum unc. 1.
trium florum communium, ana. p. 1. Ca-
ryophyllorum, Cinamomi Maceris ana
scrup. 1. Senæ Polypodij, Epithymi, ana
drachmas duas: fiat deco. in qua dissolue,

H

Manne unciam unā, Iulep uiolati unciam
 unam. Fiat potus, qui aspectu, odore, sa-
 pore, egros inuitabit. Mitius id si fuerit,
 adijce in iuuenibus, electuarij de succo
 Rosarum: in natu grandioribus, diacary-
 thami, drachmā unā, aut loco Māne, si ex
 ijs quæ supra memorauimus nihil uetat,
 Cassiam imperato, cum Rhab. drachma
 una, & Spicæ scrup. unico uel cum Pru-
 nis, Myxis, zizyphis, Passis, Caricis, si
 aluum magis à Cassia uelis duci. De-
 cocto commodè adscripseris Fumariam,
 Borriginem, Buglossum, Lupulum. I-
 sthæc cum nos Prophylactices caussa
 prescribimus, designandum tempus est,
 presertim in fortunis, opibus, & di-
 gnitate claris hominibus, quo suman-
 tur quemadmodum in sanguinis missione,
 supra faciendum esse, fuit à nobis expli-
 catum. Nec enim bibenda hæc cum La-
 ctæa uia Luna ingreditur, aut plena est,
 aut in animantium quæ ruminant signis

moratur. Reuometur enim quod tum bi-
beris, quod & accidere sæpiſſimè uidi,
cùm apud Leonem foret Luna. Quod ſi
prætereà nos obſeruemus, ut Cholagogũ
detur quo tempore in cœlo Mars ſiccis
& calidis humoribus præpoſitus: melan-
choliã purgans, quo tempore Saturnus,
qui præſidet frigidis & ſiccis, parum ua-
lebunt ac in reliqua ſydera poteſtatis &
imperij nihil obtinebunt, purgationes fœ-
licius, proſperius, ac facilius procedent,
quod Arnaldus libro de Aſtrotologia ne-
ceſſaria medico, & Ptolemæus in Centi-
loquio, eiusq; interpreſes Hali, teſtati ſunt.
Intereà uerò clyſtere leui, tertio aut ſepti-
mo quoque die ſubiecto, aluus mollienda
eſt. Quibus enim ſæpius aluus clyſtere
proluitur, ijs officiũ natura non ſponte
facere conſueuit, ſed medicamento laceſci-
ta. Clyſter eſto huiuſcemodi. Rec. 4. emol-
lientium, Borrage: Bugloſ. foliorum Abſin-
thij, añ. m. i. Pruna. 20. Ordei, & Furfuris

ana, p. i. 4. seminum frig. maiorū, & minorum ana unc. β. fiat dō. In colatura dissolue Cassiæ unc. i. Hieræ picræ unc. β. Mellis, uiol. 4. β. olei de lilio æstate: Amygda. dulc. hyeme unc. ij. succi Betæ uel Mercurialis, unc. iij. Salis drachm. i. In senibus Agarici drach. i. Salis fossitij, drac β. aut in decocti formula adde seminis Carthami, contusi unc. i. fiat clyster. Hoc quidem pacto in uarijs temperamentis, uarianda sunt Cathartica, ijs si quis locus fuerit: exempli gratia pro Agarico in biliosis, electa. de succo Ros. drachm. i. iuuerit: hocque modo in omnibus cæteris iudicandum est. Alia multa huius classis remedia persequi ac recitare queam, sed quibus carere possumus, communium Pilularum usus frequens si fuerit. Eæ componuntur Aloe, croco & Myrrha, omnibus, omniq; tempore utiles, exceptis iis, quibus aut recludi solent Mariscæ, aut menses largius emanare. Nec propterea tamē his nō datur

tur

tur, sed alia diligentia parata, Rosacca enim in qua Tragachantum maceratū est, Aloë lauatur, donec obtusus fuerit summus ille amaror, quo uenarum oscula punguntur, ac patefcunt, cienturq; fluxiones. In omnibus alijs harū utilitas est prorsus maxima, non ideo tantum quod putredini obstant, sed & quod partim humores corruptos uitiosos, ad inducendam pestem commodos, leuiter deducunt. Partim quod reseratis Mariscis, cum sanguine tument, ac inflantur, melancholicos, crassos, ac feculentos humores, unde carbunculis materia suggeritur expellūt: quod citius fit, ac promptius, si aut folijs Ficus, aut aspero panniculo, Cephæ succo madido, confricentur aliquādiu Mariscæ. Iisdem & tardiores foeminarū menstrui fluxus accelerantur, cū alijs remedijs, quæ in ea re profunt. ut est hominum uariuos mos. Pilulas deuorare si quis minime possit, ei puluisculū aloës, Croci, Myrrhæ

dato è iusculo quodam aut aqua Buglos-
 si, si nec frigidior, nec calidior tempestas
 est, ex aqua Melissophylli hyeme, Oxali-
 dis, æstate, uel Rosacea, nunquam è uino,
 ut ex medicis temulenti censent: quoniam
 ieiunis, uinum summopere noxium est, au-
 tore Galeno comment. Aphor. 21. libri 2.
 Nec uerò ijs assentior, qui horum pului-
 sculum pluris quàm formatos ex eo glo-
 bulos, æstimant: Primum quoniam sapo-
 re puluisculus est tam ingrato, abomi-
 nando, ac insuauis, ob amarorem, ut uel in-
 biduum gustatum uitiet, appetentiãque
 ciborum medico tum temporis summa
 cura tuendam, auertat, subruat, pro-
 sternet. Deinde quod puluisculo magis
 uentriculi firmitas labat: iecinoris que
 dulcibus oblectatur caro, magis offendi-
 tur: uenarum oscula magis lancinantur,
 ac uellicantur. Quãobrem ad Hydropem
 opportunis, medicine is unquam daretur
 puluisculus, sanxerunt: Magis item &
 men

menstruas purgationes, & mariscarum
agit profluvia. Nec enim Aloes in globu-
los coactæ uis tam integra adiecur usque
uenit, quàm si puluisculus bibatur. Quod
si Aloen, priusquam in puluisculum tera-
tur, ut huic periculo sit prouisum, laue-
mus, eluta quoq; fuerit eius uis Catharti-
ca, quæ in aluo modice pellenda requiri-
tur, sicq; uanum, cassum, & effectum me-
dicamentum fuerit. Adde globulos diu-
tius in uentriculo retineri, & cum illic
diu sunt, in cor uim salutarem commodius
transfundere, quæ recreatum, & confir-
matum, à corrupti uitiosi q; aëris noxa,
animosius se defendat. Adde & globulis,
prauos humores semotioribus locis euo-
cari: Cuius rei caussa, Mesues cū Aloe mi-
scenda esse, quæ trahendis humoribus ido-
nea sunt, alia uoluit, ca. de Aloe. Huc facit,
quod & idē, & Auicēnas memoriæ tra-
diderunt, Aloen potam, maximè frigida
tempestate, pertimescenda molestia, san-
guinem elidere. Simile est, quod alibi

prodidit Auicennas, matutino, & ueſperi
globulos ex Aloe, cum ijs quæ illius emen-
dant uitia, ob id utiliter ſumi, quod uentrẽ
moueãt, nec cibum corrumpunt. Nõ enim
cum cibo, ut puluiſculos immiſceri. Hoc di-
cto Auicẽnæ liquet puluiſculum ex Aloe,
cibos in uentriculo corrumpere, non item
globulos, ex ea digeſtos. Apponetur &
ratio ex Philoſophia deprompta, cæteris
nec minus certa, nec minus ugens: Quan-
do quidem ſimplicium permixtione com-
poſitorum fit temperatio, cuius poteſtate
ea uis includitur, quam nos occultam pro-
prietatem uocamus, quanto præſtantior
natura ſimplicium fuerit, tanto excellen-
tior eſt temperatura, & ea quæ in tempe-
ratura ſita eſt occulta proprietas, compo-
ſitorum qualitatibusq; primis, ac ſecun-
dis efficacior ad quiduis peragendũ. Per-
mixtionem uerò Philoſophi nominant, tã
partium inter ſe compositionẽ, ut id quod
in alio minimum eſt, minutiffimam alius
port

portiunculam tangat, & coherescens amplectatur, hanc quidem solius numinis, ac Naturæ potentia, quæ numinis mandata uelut exequitur, absoluit. Ars uerò quantum nobis concessum est adumbrat, & imitatur. Eius igitur primo loco uis insignis est, quod natura commiscuit: deinde quod ad nativæ permixtionis exemplum, artis industria composuit. Quod si pulvisculi nulla est permixtio, uel artificiosa, uel naturalis, quoniam eius particule diffluunt, dilabuntur, disgregantur, non coniunctæ, connexæ, commissæ in unitatem coeunt, nulla est iidem eius occulta proprietas, nullus esse potest effectus, quem occultæ proprietati nos adscribimus, aut si quis est ille certè longè quàm in globulis minor, ac leuior. Itaque globulorum eadem uis est, ad quæ & pulvisculi: prætereâque uim illam adipiscuntur, quam importat mixtio. Eorum enim quæ miscentur, duplicem esse uim Aui-

H 5

tennas prodidit libello de uiribus cordis, alteram eorum quæ sigillatim in mixtionem ueniunt, alteram quæ inducitur mixtione. Obstrepet aliquis istud à nemine præscorum medicorum fuisse decretum, laudabitq; Galenum, Auicennam Rasim, Mesuem, & reliquum uno uerbo medicorum senatum, quorum nullus id pronuntiauerit. Cæterum ex Topicis Aristotelis nos didicimus in argumentis quæ nituntur uirorum celebrium autoritate, negationes à dialecticis recusari, atque adeo etiam affirmationes, illas iustarationi fulciat. Ad me redeo. Pilularum communium is usus est, ut oriente Sole matutino, ex Auicennæ sententia, ad unam drachmam, ex Rasis scriptis, ad scrupu. 2. deglutiantur: sic enim toto die fuerimus tuti, ac præsertim meridie, quo tempore, syderum nocens affluxus, maximè dispergitur: quamquam etiam uesperis sumere liceat, sed inanito uentriculo,

lo,

lo, cum à prandio iam cibus descenderit.
 Rasin ego quidem non audiendum pu-
 to, qui scrupu. 2. quoto quoque die sumi
 iubet, & quoniam de alui fluxu pericu-
 lum fuerit, & quoniam assuetis, natura
 minus lacebitur. Expedierit fortasse ma-
 gis ut quavis dierum hebdomade, dra-
 chma una sumatur, in globulos nouem
 dispertita, hebdomadisque primo die
 quinque: tertio tres: quinto unica: uel ra-
 tione contraria, primo unica, tertio tres,
 quinto quinque hauriantur. Impari ego
 numero consultò globulos præscripsi,
 quoniam eorum ferè omnium impar nu-
 merus est, à quibus uniuersum guberna-
 tur, rerumque naturalium mutationes,
 uicissitudo, effectus, causse dispensan-
 tur. Id ostendunt errantes stellæ impares,
 Lunæ conuersio, imparibus diebus lu-
 mine solis orbe, illustrate plenilu-
 nijs, bis arcuata: decretorij morborum
 dies impari numero præfiniti: cor-
 porū

porum triplex dimensio, ternarius à Pythagora mirificis laudibus commendatus, quò deos etiam, ac res diuinas cēseri idem opinatus est: Et alia id genus multa quæ sciens omitto, ne sim prolixior. Alternis ijs diebus, quibus globuli non sumentur, danda nonnūquā Theriaces, dra.ß. ut eius calor mitigetur, è Rosacea, uel Oxalidis, uel Buglossi aqua, æstate: hyeme ex aqua Melissophylli. Lædit ea sæpius sumpta pueros iuuenes & senes, decrepitos. Hyeme iuuat magis, & pituitosos, quàm biliosos. E' uino minimè bibenda est, quoniam ut supra nos exposuimus, noxium ieiunis uinum est, ac neruis inimicum. Idem & de Mithridatio arbitrandum: utraque enim hæc Antidotus aduersus uenena comparatur: quamquam ut ijs obsisteretur, plus in Theriace laboratum est, adiectis etiam, uenenis, & Viperis, quæ alia uenena sospirent, ac frangerent. Proinde Theriacem Galenus, libro quinto de Simplicibus medi-
diam

diam esse inter uenenum, & corporis hu-
mani constitutionem uoluit: Auerrhous li-
bello de Theriaca prorsus uenenatã, idq;
colligit ex eorum natura, quæ Theriacen
constituunt: Id ipsum est quod Arnaldus
libro de moranda senectute, reliquit scri-
ptũ ab opifice effectoreq; uniuersi, rebus
fermè singulis id datum, quo nos & le-
dunt & iuuant, eaq; sic coniuncta, ut esset
quo ledentium noxa reprimeretur. Pro
Theriaca iuuenibus, & ijs quos febris oc-
cupauit, Rhodosaccharũ utilius est, æsta-
te præsertim. Sicci ac liquore nullo ma-
dentes globuli, deuorandi sunt. Id uerò si
molestius quibusdam fuerit, eos uua pas-
sa acino inuerso, ut labantur facilius, aut
crustulis Rosacea madidis, Nebulas uo-
cant, obuoluito: aut saccharo, quod in tra-
gematis fieri solet, obducito, aut tubulo
argenteo indito faucibus demittito, aut
Syrupo uiolaceo, ac de limonibus intingi-
to. Pilularum communium hæc formula
est.

est. Rec. Aloes Hepaticæ, unc. ß. Myrrhæ
 drach. 2. Croci boni non adulterati. dra 1.
 cum Syrupo de Absinthio uel Oxalide,
 uel Omphacio, uel Acetato, uel de Bu-
 glosso, ut pro anni tempore & corporis
 temperatura magis conferent, formetur
 globus. Differt ab hac Rasis descriptio,
 quæ sic habet. Reci. Aloes partem unam,
 Croci, Myrrhæ, añ partem dimidiam. qua
 descriptione in singulis drachmis, circi-
 ter scrupulus unus est Croci. Is autem mo-
 dus, paulò abundantior fuerit. quoniam
 Crocus in uenena refertur, si copiosius of-
 feramus. Spiritus enim foras euocatos di-
 scutit, ac dissipat. Septimo quoq; die. drac.
 1. pulueris electuarij de Bolo, cum Pulli in
 sculo, uel aqua Scabiosæ, Arbuti, Oxali-
 dis, Buglosi bibenda, pueris potissimum.
 Eius autem hæc est descriptio. Reci. Boli
 Armeniae selectæ, unc. ß. radicis Tormētil-
 le, drac. 2. radicis Tunici, drac. 1. Saccha-
 ri, quantum satis est, fiat puluis. Aduersus
 uenena calida pariter, & frigida remediū.

et

est singulare, puluisculus Auicennæ libello de uiribus cordis, quem hoc modo nos disponemus rectè. Recip. Ambræ selectæ drac. 1. Moschi electi. drac. ʒ. Caphuræ. scr. 1. fiat puluisculus, excipiatur succo, uel Buglosi, uel Oxalidis, formetur inde globulus. Quod enim iam admonuimus, duplo ualidius est globosum Pharmacū, puluisculo quouis. Aliud est quod sequitur, superioriori haud ignobilius. Reci. Trociscorū è Lemnio sigillo. drac. 2. Troch. è Spodio dra. 1. pulueris elect. de Bolo, & Triantali, añ. unc. 1. ʒ. pulueris electuarij de gemmis scr. 2. pulueris diamarg. frigidi, scrup. 5. cōseruæ Rosarū. unc. 1. Sacchari, Rosa. unc. ʒ. succi Buglosi, & Scabiosæ, añ. unc. 1. misce omnia simul: fiat globulus aurea bractea deauratus. Detur quotidie drac. 1. Alius est & puluisculus, clarior multo superioribus, è gēmis Bezoardicis: gēmas sic uocauit antiquitas, cōtra uenenū efficaces. Illas Auicēnas lib. 5. et Auēzoar libro quem inscripsit Theisir, Smaragdos expo

exponunt: Hyacinthos alij, sic letitiã concilians ut eos etiam (licet Bezoar Gemma sit cõtra uenena pollens & insignis) qui continet ore, supra quã credas exhiberent: Serapio Topazium, uenenis aduersissimum, ad id etiam Theriace ualentius. Nam cum uenenato caseo Arnaldus Theriacen imposuisset, uenenum ab eo solummodò propelli antrorsum uidit, cùm Topazium & antrorsum protrudat sumptum, & ad se illiciat admotum. Quare si puncturis, aut morsibus serpentum, ut in ictis à Scorpione, aut Carbunculis Tuberculisq; uel affricetur, uel illinatur, uel infrietur, foras excitur uenenum, quod nos aliquoties experti sumus, dum Topazio summi Pontificis annulo incluso, his morbis auxiliaremur. Topazium ergo nunc appensum collo gestatur, nunc ore suggestur, nunc cibus apprimitur. Sic enim prorsus uenenum obliteratur innocēsq; fit. Ex ijs gemmis uel priuatim singulis, uel simul
 omni

omnibus contritis minutissime, ablutisq; Rosacea, ut in Cyano lapide, & Armenico Mesues statuit, puluisculus fit, quem Bezoaricum appellamus: maximóque in pretio habemus. Paratur & alius nullo ad hæc remedia inferior, ex auro puro, pu to, obryzo: serico nullodum colore infecto. Margaritis non pertusis pellucidis, leuibus: quæ omnia tria mirabiliter sedem ac domicilium spirituum, corroborant, palantes ipsos conducunt: etsi caliginosi fuerint, tenebras fugant, ut & Carbunculi genera omnia, quæ grauatum Rubinum Palladium & δι' αὐτονομασίου Carbunculum nuncupant. Corallus uterque: gemma quæ dissecto aspidis capite eruitur, diuitum, ac principum hominum thesauris hæc conduntur, maximiq; censentur. Orientis, profundi maris, ac exterarum nationũ opes, maximo uitæ discrimine quæsitæ. Horum si re tenui facultas deest, quotidie matutino sumenda drac. ℥.

I.

confectiois è Rhodosaccharo, conferua
 Buglossi, Oxalidis, cortice Citri, condi-
 ti Saccharo, Bolo Armenia, Radice Tor-
 mentillæ, ac Tunici, aurea bractea conte-
 ctæ: Dilutæ si placet succo, uel Citri, uel
 Limonum, aqua Buglossi, Arbuti, Scabio-
 se, Oxalidis. Ex eadē confectioe globuli
 formātur, auroq; operiūtur. Gregorij sum-
 mi pontifi. tempestate, quod sequitur medi-
 camentū nobilissimum fuit. Recip. Spodij
 boni, omniū Sātalorum, Coralli utriusq;
 Galangæ, Rosarū rubrarū, Tormentillæ,
 Tunici, Dictamni, Doronici, Boli Arme-
 niæ, Lēnij sigilli, Tragacanthi ana unc.ß.
 Nucis Moschatæ, Maceris, Glycyrrhizæ,
 seminis Bombacis repurgati, ana drac. 2.
 Cinamomi selecti unciam 1. Zingiberis
 drach. 2 os è corde cerui. 1. seminis Anisi,
 Endiuie, Lactucæ, Oxalidis, Portulacæ,
 ana drac. 1. Caphuræ, drac.ß. fiat puluis-
 culus. Cæterum quoniam in tanto harum
 confectioum apparatu, uix intelligitur
 quem

quem modum illarum autores præstitue-
rint qualitatum & agentium & patien-
tium quæ in simplicibus sunt, portione
eorum inter se, moderādarū: nihilo magis
quæ totius uis post cōpositionē simpliciū
existat: ac multo minimè quæ nā occulta
proprietas post cōpositionē emergat, me-
dicos præsertim lōgo rerum usu hæc iudi-
care nondū exercitatos, remedijs à ueteri-
bus summa diligentia perscriptis, iustoq;
simpliciū modo tēperatis, aut simplicibus
ipsis uti malim, quorū & primas uires, et
abditam proprietatem, ac certū quo dan-
da sunt modum, comperimus, ut in Ca-
tharticis & Cardiacis uidere est, quàm
inuisitata audacius, & confidentius noua-
re, præsertim nullis simplicibus cōgestis:
hacq; in re sibi plus licere arbitrati, quàm
olim sibi grauißimi et doctißimi uiri per-
miserūt, qui traditis per manus aliorū in-
uentis, sua nō nisi magna religione publi-
cauerunt. Est in odoribus magnum quoq;

auxilium, uario tempore diuersis, & state
 frigidioribus, calidioribus hyeme, quales
 hi sunt. Recip. Rosarum, florum, Viola-
 rum, & Nymphæ ana p. i. omnium San-
 talorum, Cocci Baphici, corticis Citri,
 ana drach. i. Caphuræ, drach. ß. terito in
 puluisculum. Panniculo lineo mundo, uel
 sericeo Coccineo, inuoluito: aut Traga-
 cantho Rosacea diluto, in globum forma-
 to. olfacito sæpe. Recip. Ladani selecti,
 unc. i. Thuris, Mastiches, Styracis, Ca-
 lamithæ, Cariophyllorū, Xyloaloës, Ro-
 sarum, Santalorum omnium, ana drach. i.
 gummi Iuniperi, florum Rosmarini, Stœ-
 chadis, Amaraci, Nucis Cypressi, & Mo-
 schatæ seminis Ocimi, ana drac. i. ß. Am-
 bra, Moschi, Caphuræ ana scrup. i. om-
 nia in puluisculum terito, ex quo & pau-
 lulo Terebinthinæ, ac Ladani puri, uino
 liquati, partim ad suffitum pastillos par-
 tim globulum fingito, admoueto sæpe na-
 ribus: hyeme, & si nulla febris est, si pitui-
 tof

iosum cerebrum. Ex optimis quibusq; lecta sunt, aduersus pestis offensas auxilia, quæ sequuntur. Recip. Margaritarum drach. .i. limaturæ Auri, drach. ß. omnium Santalorum, Doronici, ana drach. .2. Rosarum unc. ß. .4. seminum frig. maior. seminis Citri, Oxalidis, & Coriãdri, ana drac. .i. rad. Tormētillæ, Tunici, Dictamni, Xyloaloës, Serici crudi, Ambraë, Boli Arme- nie, ana scrupu. .2. Cinamomi interioris Schœnanthi, ramentorū Eboris, Spodij, ossis è corde Cerui, Coralli utriusque, ra- mentorum cornu unicornis ana scrup. .1. Caphuræ scrup. ß. conseruæ Rosarum, & Buglo. ana unc. .i. corticis Citri cōditi Sac- charo unc. .i. conseruæ Oxalidis, & Nym- phææ, pulpæ Tamar. Indorum minutim cōcise ana unc. ß. auri bracteas 5. Saccha- ri, Rosacea dissoluti, quod sufficit. Fiat conditum, in tessellas dispertitum, quæ bra- cteis aureis tegantur. Dissoluitur & Sac- charum succo Cydoniorum, Limonum,

Citrionum, Arancij, Oxalidis, Bugloſi.
Sunt qui addant Hyacinthos, Smaragdos, Topazium, Saphirum, Rubinum, Granatum, quod equidem laudarem, si usquam in tabernis probi, ac non artificio uel interpolati, uel concinnati, uel efficti ueneant. Unicornis cornu quem uidetur Aelianus, in Asino indico nobis ostendisse, tametsi ueteres medici scriptis non celebrauerint, uenenis tamen obſiſtit & Cardiacon est, perinde ac Cerui cornu, quod lumbricos interficit, foeminarum conceptus iuuat, & si quod aliud Cardiacon est. Idem ipsum & de Caphura sentiendum, cuius uires post etate Galeni, ac Dioscoridis, ut & aliorum que non pauca sunt, Hali perſpectas fuiſſe tradit à poſteris, in morbis pestilentibus calidis: sicut & in frigidis Moschi. Est alia quoque Antidotus, medicis Bononiensibus, Monpeſſulaniſ, Pariſienſibus, commendata omnium magna conſenſione

ne, cuius inuentorem ac scriptorem Arnaldum ferunt: ea sic habet. Recip. seminis Iuniperi, unc. 1. Caryophyllorum, Maceris, Nucis Moschate, Zingiberis, Zedoariae, Galangae, ana drachm. 1. utriusque Aristolochiae, Gentianae, Tormentillae, Tunici, Radicis, Dictamni, Helenij, Been utriusq; Ireos, Doronici ana drac. 2. Ruthae, Balsamitae, Salviae, Scabiosae, Pulegij Ceruini, Methae, ana drac. 1. Baccharum, Lauri, seminis Oxalidis, Ocymi, Citrij, Mastiches, Thuris, Boli Armeniae, Lemnij sigilli, Spodij, ossis e corde Cerui, ramentorum Eboris, cornu Cerui, & unicornis, ana scrup. 5. utrarumq; Margaritarum, Coralli utriusque, omnium Santalorum, Rosarum ana scrup. 2. Rubinorum, Hyacinthorum, Topazij, Saphiri, ana scrup. 2. conseruae, Rosarum, Buglossi, Oxalidis, corticis Citri, conditi Tamarindorum, ana drac. 3. Theriaces, unc. 1. Caphurae, drac. 1. auri bractearum. 10. Sacchari dissoluti, Rosae

cea & aqua Arbuti quod sufficit: fiat electuariū in tessulas discissum, uel cū succis antea numeratis, aut Syrupo de Limonibus, qui hoc in loco solus etiam, Antidoti uice fuerit, fiat opiata: detur quotidie matutino drach. .i. si calidius medicamentum paulo existimabis, auctis frigidis, calidis subtractis, prout ipse temporis articulus suadebit. Hoc remedio uita multorum salusq; ac incolumitas seruata est. Sunt & in officinis ad hæc auxilia, destinata confectiones, quales Tryphera Saracenicæ, Hali, & Mesue testibus: electuariū de gemmis non nisi principum uirorum sumptu comparandum, confectio Alchermes, Aromaticū, Rosatum, maius aut Saccharo, aut Melle conditum, Dia margariton, hyeme calidum: frigidū æstate, diambra, dianthos, electuariū Galeni exhilarans Triasantalū, Diarhodon, Abb. Trochisci è spodio, Diacorallæ, è Baccis Oxyachætes, è terra Lemnia, Diarhodon, cōseruæ,

ant

antea memorata. Horum etiã puluisculus
priusquam in certum confectionis genus
assumptum sit, datur unius drach. ponde=
re, eodem, quo & superiora, consilio. Car=
diaca hæc omnia sunt, putredinẽq; & in=
cendium humorum sedant, obstantq; ne
spiritus euanescent. Libet & hîc Arnaldi
remedium apponere, sed orationis obscu=
ritate eadem celatum qua ille abstruden=
dum iussit, uel quod non nisi maxima im=
pensa id peruestigamus, uel quod multitu=
dini hæc inaudita ridetur ut absurda, aut
quasi uana despiciuntur, uel quod dijs in=
iuriam facit, eorumq; numen uiolat, quẽ=
admodũ Aristoteles ad Alexandrũ episto=
la quadam scripsit, qui hæc arcana, con=
scius eorum, uulgo temerãda prophanan=
daq; loquacitate sua exhibet, id uidelicet
quinque rebus constat. Harum prima in
uisceribus terræ fouetur: Altera in mari
nata: Tertia insidet terræ: Quarta in aë=
re uehitur: Quinta nobilissimum id est à

superioribus editū, satū, genitū, procrea-
 tum animal, sempiternæ uitæ, nūquam se-
 nescens, reparans se Phœnicis more, dijs
 amicū, stellis familiare, humani generis
 columen, uitæ nostræ tutela, omnīū rerum
 quas optare, cupere, uotis expetere licet
 promptuarium, penus, ταμειον ἱαλαρα. In
 iuuenibus & biliosis, liquidis perfusioni-
 bus, Epithemata uocant, interiorū partiū
 calor mulcetur. Ea nos sic imperamus. Re-
 cip. aquæ Solani, Endiuie, Lactucæ, Plan-
 taginis, Cucurbitæ, Absinthij, ana q. ʒ. Ace-
 ti Rosacei unc. ʒ. Pulueris omnīū Santa-
 lorum, & Rosarum ana drach. ʒ. Calami
 Aromatici, Schœnāthi, Cyperi, ana drac.
 ʒ. Caphuræ, scrup. ʒ. fiat Epithema in ca-
 lidā tempestatē, & cum febris tenet. Adde
 et Croci paululū, ni molestū sit, quod lu-
 teo id est suo colore uestes fœtat. Adhibē-
 dum hoc uesperī, ac matutino, & si quā-
 do noctu uigiliæ torqueāt, impetrādo so-
 mno: amouendūq; sumpto cibo, quoad in-
 uent

uentriculo coctus is fuerit. Sunt qui puluisculis proxime scriptis sacculum uel Sericeum, uel Lineum oppletum Rosacea mergunt, ac madentem imponunt Hypochondrio dextro, & cum aruerit, madefaciunt rursus, denuoq; admouent quousque sat refrigeratum Hepar fuisse arbitrentur. Pro aquis superioribus, alijs herbariū succi præscribuntur, Solani, Endiuia, Lactura, Cucurbitæ, Portulacæ, Buglossi, atque similiū. Huius ergo Prophylactices, quātū à nostra disputatione, huc usq; perducta colligi potest, summa fuerit, sanguinem expurgare & aptis medicamētis obuiam ire putredini. Id præstant innumerablem propemodum auxilia. hæc simplicia, illa composita. In simplicibus eximia sunt Citrij & cortex, & semē: radix Tormentillæ, Gētiana, Ireos, Dictāni, Tunici, Lēnia terra, Bolus, Armenia, Sericū crudū, Cocus, Baphica, Aurū, Margarite, Argēū, os è corde cerui, Ambra, caphura, Moschus,

schus, Xyloaloe, Endiuiā, Cassia, Myro-
 balanus flaua, & Cepula condita, succus
 Fumariæ, Endiuiæ, Lupuli, Buglosi, Bor-
 raginis, Hyperici, Cardiaca omnia que
 recensuerunt, Auicennas libello de uiribus
 cordis, ac capite de uenenis, lib. 4. Arnal-
 dus, libro de senectute moranda, & uita
 Philosophorum. In compositis egregia
 sunt, pilulæ cōmunes, Mithridatium, The-
 riace & Andromachi & diateffaron,
 puluis de Bolo, puluis Bezoaricus, puluis
 de gemmis, & omnia cætera de quibus su-
 pra mentio habita est. Excellit tamen o-
 mnia præstans, & diuinū illud Ar-
 naldi remedium, quod ambigui-
 tate orationis intricatum,
 non ubiuis explican-
 dū esse, antea nos
 diximus.

*

D. E

DE CURATIO-
NE MORBO-
RUM PESTI-
LENTIVM.
LIBER III.

Vrationē morborum pe-
stilētium priusquam in-
grediamur, quæ solēt in-
quæstionem uerti, ac in-
ter medicos disceptari,
nos ea edisseremus. Primum quid sit pe-
stis: Mox quot, & quales morbi pestife-
ri. Tum febris pestilens, Carbūculi ac re-
liquorum tumorū, symptoma ne sit: an ij
potius huius. Præterea febres ne omnes pe-
stilentē esse possint, deinde morbi omnes
pestilentes contagiosi sint nec ne: & qui
ex ijs magis cōtagione obrepāt. Hæc ordi-
ne

ne cū exposuerimus, clarior, ac dilucidior
curādi tota ratio futura est. Morbus qui-
dem is pestilens est, quem uel à superiori-
bus uel ab inferioribus causis uel ab u-
trisque uitiatus, corruptus, deprauatus
aër intulit. Sic Auicennas libr. 4. uisus est
intellexisse, cum de peste uerba faceret.
Qui ob has causas aër deterior est, à no-
bis cum spiritum ducimus, acceptus, recta
in cor illabitur. eiusque spiritus uitiat,
calfacit, absumit, ac discuti primum: de-
inde consecutione quadam, humores ibi
reconditos insana caliditate ac putredine
facit uenenatos. Quæ igitur causa pes-
tis, ex aëris uitio primum extitit, in cor-
dis spiritu proxime suæ progressionis
fundamenta iacit, mōxque transit in con-
tinentes humores, qui ea corruptione in
corde prius, deinde & in toto corpore ue-
nenati fiunt. Morbi huius exordia, nēpe
aëris deprauationem, Hippocrates, Gale-
nus, Auicennas, Rasis uiderunt, suisq; scri-
ptis

ptis mandauerunt. Processum in spiritus
ac humores, ij qui nostra memoria flo-
rent, Gentilis, à Prassio, Bernardus Gor-
donius, Ioannes Iacobus, Ioannes à Tor-
namira, Iacobus à Rotundo, famosi me-
dici, ac ingenij sui monumentis illustres,
quos ut dignitas eorum postulat, hono-
ris gratia nomino. Ex ea caussa quam
triplicem constituimus, triplex quoque
pestilentis morbi genus est, prout uene-
num corporibus effusum, uel sæuius est,
ac rapidius, uel pigrum, ac lentum. Su-
perior caussa infesta, cum sola est, mor-
bis perquam acutis, ad septimum diem
perimentibus, uel citius etiam, nos confli-
tamur, quales sunt febris uehemētissima,
Carbunculi, Coli dolor, Eileos Synanche,
Phrenitis, Pleuritis, Strāguria, dysenteria,
quibus nos subuenimus proprijs illorū au-
xilijs, additis quæ ad uenenum pestilens
faciunt. inferior caussa sola cum præces-
sit, diuturniores ac longiores morbi na-
scunt

scuntur quod propemodum Hippocrates innuit, Aph. 16. lib. 3. Eiusmodi sunt Pruritus, Scabies, saniosum ulcus, humorum corruptela: partes corporis depascens, corrosio, interdum sic ferox, ut à fœmore crus, à crure pes distrahatur: quod Galenus lib. 1. de temperamentis, ex Epidemicis Hippocratis, usuuenire iudicauit uertebrarū luxatio, Synanchæ, uteri strangulatus, alui profluvia, Hæmitritæi letales, renum, hepatis, uentriculi, & aliorum uiscerum inflammationes, ac tubercula, memoriæ iactura, & rerum præteritarum obliuio: quod Galenus addidit ex Thucycide capitulo tertio libro de Symptomati. differentijs. Ambæ uero causse pestem si aduexerunt, ægritudines intercitiores ac tardiores mediæ contingunt, eiusmodi sunt febres, quæ altero tertio uel septenario desinunt: febres ουνεχῆς. Hydrops ex imbecilla concoctione, & id genus cætera. His de causis, nimirum putresc.

trescunt & incenduntur omnes ex æquo humores, magis tamen hic quàm ille: quod Hippocrates tacite significauit Aphorism. 19. libro tertio. Quapropter Auicennas, libro quarto dixit, in morbis pestilentibus, incidi uenam oportere, cum sanguis in uitio est: dari purgationem cum humores cæteri. De febre uero pestilente, sic habendum, eam nunc esse tuberculorum Symptoma, nunc illius ea. Nonnunquam enim febrem præire, sequi tubercula, priora nonnunquam esse tubercula, posteriorem febrem: illud tamen quàm hoc, nocentius. Etenim cum Galeni sententia octauo libro Methodi, febris pessima sit ex intemperaturis: quoniam totum corpus affligit, cæteræ aliquam solam ex eius partibus: & inter febres nulli pestilens cedat malignitate: si febris tuberculum excitauit, duplici malo æger uexatur, præsertim si morbi grauitate, die non decretorio, haud

K

naturæ ui, & robore, tuberculi ea fuerit
 eruptio, quam ἐκ συµπύκνωσιν καὶ χεῖρονίαν
 uocant. At uero ubi prodiit tuberculum,
 nulladum molesta febre, si febris post as-
 sequatur, promittit id robur naturæ à se
 detrudentis, quæ superuacua sunt, & one-
 rosa: præsertim cum id humorum decubi-
 tu, non collectione fit: & attollente se
 sponte natura, non aliunde Symptomati-
 bus prouocata. At si quis ex Auicenna di-
 cto nobiscum disceptet, febres à tuber-
 culis inductas, esse Diarias, non pestilen-
 tes: ille scito magna ex parte id uerum
 esse, non perpetuo. Continuas enim &
 intermittentes, putridas aliquando inceps-
 sere, quod Hyppocrates declarauit, A-
 phor. 55. lib. 4. Nam cum is diceret febres
 omnes, ex Inguinum tumore profectas,
 malas esse præter Diarias, in uocabulo,
 omnes, quod patet latissime febres quas-
 uis etiam pestilentes comprehendit. Va-
 num est, & quod rixantur aliqui, fe-
 bre

bres has ideo non esse pestilentes, quod Symptomata ut Bouilla, & Exanthemata, quæ ab ijs excitantur: pestilentia non sint, quod ex illorum curatione patet. At si ex ijs tumoribus ueneni ac putridi halitus, in cor usque efferuntur, quæ febris pestilentis ratio est, quid iam impedit quominus febris pestilens exoriatur? nec uero absurdum est, fateri quod prius Symptoma fuit, in morbum tandem migrare: cum ea sit affinitas causarum, morborum, Symptomatum, ut alia in aliorum naturam, transeant. Præterea Bubones, quos suo more Althoim nominat, Auicennas locis ac tempore pestilentibus, esse frequentes uult: iisdemque remedijs tractari, quibus & pestilens febris cum tremore cordis: & eorum morbi qui in cælo pestilenti degunt. Ex quibus omnibus colligere licet, febres eiusmodi:

K 2

prorsus esse pestilentes. Est igitur cum tuberculum febris præcedit, est item cum febrem tuberculum, crebrius tamen febres priores tubercula comitantur: deceptis interdum medicis, cum ægri ob loci molestum sensum, eminus de tuberculo non febre, queruntur. Ea quidem tubercula in partium principum emissarijs prominent, cum uel copia, uel acrimonia, & caliditate humorum stimulata uis naturæ, eos uelut in sentinas suas extrudit: quò cum peruenerunt, & propter caliditatem, febris subito inuadit: & propter impactam humoris colluuiem, pars extumescit: Qua in re obseruandum sine huiusmodi tuberculis, externis, internisue, aut utrisque, qualia sunt Exanthemata, pestilentem febrem contingere raro admodum. Interna si cor occupant, statim occidimus: si Pulmonis cauum, aut membranas Thoracis, aut intersepiens Mediastinum sanguis

guis excreatur: morsque in biduum dif-
fertur: licet nusquam sit desperata sa-
natio, præterquam malum, cum in cor-
de est. Morbos omnes pestilentes esse
contagiosos, audacter ego equidem pro-
nuncio, & asseuero. Nam si Arnaldo,
morbus omnis contagione repit, in quo
foetor est, multo magis pestilens in quo
& uenenati & maxime putidi halitus
spirant. Adhæc, si Lippitudo conta-
gione spectantium oculos afficit, si ta-
bidorum halitus cum cæteris malum
communicat, si speculum foeminarum,
cum menses fluunt, intuitus maculant,
longe potius febris pestilens, in uniuersum corpus diffusa, contagione malum
disseminat: eaque magis, in qua uenenati
spiritus plures effluunt. Quapropter so-
la tubercula, ex pestilentibus morbis,
contagiosa minime sunt. Post illa febris:
Maxime uero febris cum tuberculo. Nul-
lum quidem est febris genus, quod non

in pestilentes cadat. Cæterum hoc ut exploratum sit, obiter id est interijciendum, è tuberculis pestilentibus, quæ in emissarijs præcipuarum partium sese produnt, ad febres sæpius accedere: quæ uerò alibi ut in brachio, dorso, tibijs, apparent, nunc anteire febres, nunc aduenire simul, nunc subsequi. Quæ subsequuntur si decretorio die protuberent, fausta esse, ac leta: quoniam ualida natura suo tempore in officio sit. Sin alijs diebus, tristia, & ominosa: quoniam alieno tempore, offensa morbo & Symptomatibus, ad intempestiuas expulsiones accingit se natura. Quæ uerò aut eût, aut simul afluunt, uel cum pestilentibus diarijs sunt, uel cum putridis. Nam ut calidus uapor nec uenenatus in cordis sedem euectus, inflammato spiritu Ephemeram simplicem gignit, sic & uenenatus pestilentem: quas circa uulnam materiam fieri medici loquuntur, non quod illis subiecta nulla sit mate-

ria febris, & incendij fomes, sed quoniam humorem nullum exurunt, qui uel coquatur, uel purgetur medicamento. Atque adeò non solum non ex ijs tuberculis Diariæ febres generantur, cum uapor ex partibus longè à corde semotis, non assiduè cor impetit: sed & interdum nulla, cum uapor nullus in cor effertur: quod cum accidit, curatu facillima sunt ea tubercula, & quæ natura uel Pharmaco, uel Clystere, uel glande in pueris, adiuta, ipsa per se discutiat, sudoribus, aut uomitione concitatis. Reliqua plus negotij faciunt, nunc causticis disrumpenda, nunc mollienda Mollificis, nunc Errhypticis mundanda, nunc implenda Sarcoticis, nunc Epuloticis procuranda. Quæ febris inde putrida fit, aut suis redit circuitibus: aut nunquam abscedit: pro humoris qui putrescit, uario situ, ac maiore, minore

réue abundantia. Quæ statis diebus re-
 cursant, haud quidem ualde sunt peri-
 culosæ, & Epithematibus, Theriacæ,
 Puluisculis, unoq; uerbo Cardiacis omni-
 bus, sanantur. Continuæ uerò, ac se nihil
 intermittentes, cum tuberculis uel emis-
 sariis cerebri, cordis, iecinoris uel
 aliarum partium, sunt tutiores, quoniam
 tetri uaporis non tantum in cor subduci-
 tur, uisq; potentior est naturæ, ac prin-
 cipum partium ualentius robur, quæ no-
 xium humorem à se tam procul exege-
 rint. Ostentant aliæ maius periculum ob
 rationes superioribus contrarias. Longè
 uerò maximum periculum est tuberculo-
 rum, quæ ad emissaria cordis extant, sini-
 stra præsertim. Docti ac periti medici fa-
 man is proculdubio meretur, qui rectè
 hæc curare sciuerit. Antrofa priores me-
 dici tubercula, hæc nuncupauerunt Græ-
 ci βυβωνας: haud omnino præter ratio-
 nem: quia in glandulis, tãquam specu, &

ant

antro deliteſcant. Ea tametsi cum multo
coniuncta ſint periculo, Carbūculis tamē
leuiora incidunt: quoniā ex humidiorē ſuc
co, putrido minusq; generatur: & minore
cruciatu nocentia, plus ſpatij medico dāt
ad excogitanda remedia egro ad ſereſi-
ciendum. Totius quidem corporis in hoc
malo ſtatus peruertitur, ac perturbatur,
cordis tamē inſigniter. Etenim cū arx ui-
tæ ſit, ac præcipua ſedes, in id obruēdū &
opprimendum, impetus morbi uniuerſus
contendit. Iam uerò quæſtionibus hiſce
dilutis, quod bonis ſauibus inceptum dii
ſecudent, ad peſtis curationem oratio
traducatur, quo nomine & peſtilentem fe-
brem & tuberculū ſignificamus. Febris,
nam de illa ſatius eſt priore loco diſſere-
re, quoniam & maiore ſtudio medici la-
borant in ea curanda, triplici ratione uin-
citur. Primum ijs quæ feruidos ſpiritus
cordis refrigerant, diſiectos in unum con-
gregant: imbecillos roborant: obſtantq;

K 5

uenenis tota sua natura: qualia sunt odoramentum suprascriptum, è floribus Rosarum, Violarum, Nymphaeae, omnibus Santalis, Caphura: Epithemata, Elethuaria, puluisculi, Cardiaci omnia, que antea descripsimus. Post uerò ijs, que humorem cordis ne absumatur seruant: qualia sunt Pullorum & Capi Iuscula, aliáque id genus, cum Lactucis, 4. seminibus frigidis, minoribus, ac Citri Oxalide, Omphacio, Cucurbitis minutim incisis, Ordeo, Croci paululo succo, Arancij, Limonij, Cytrij: Acida perpetuò: sumptum maximè cum inanis est uenter: pingua nunquam, ne ardore concepto febrem augeant. Postremo ijs quæ humores prauos educunt, ac leniunt Symptomatum uehementiam. ubi enim febris æstiuosa ualde est, cum uomitione, sopore, animi & stupore & defectu, primo die statim iniiciendus est Clyster, eluendo uentri: ac continuo secanda uena, qua
part

parte sese tumor pestilens obtrusit. Sanguis
referendus, pro modo plenitudinis: quan-
uis sanatos plures quibus uena minime
pertusa fuerat, quam quibus pertusa, ui-
derim. Altero die leuis purgatio impe-
randa, è Cassia, Tamarindis, Rhabar-
baro, Myrobalanis flauis. Sequentibus
abstinendum purgatione. Aluus ducenda
uel pilulis communibus, uel Clystere fa-
cili iam inde ex quo morbus primum in-
uasit, bibenda quotidie Theriaces drac:
i. ex aqua Rosarum, uel Oxalidis, cum
puluisculis antea commemoratis. Tuber-
culis imponenda madens stupa deco-
cto Maluæ, & Chamæmeli, idq; assidue,
horis singulis, uesperis, matutino. Sublata
stupa, iniiciendum & apprimendum te-
pens decocti Magma. ubi uerò & febris
mitior est, & nullus grauiū Symptomatiū
concurfus, citra uenæ sectionem, ac pur-
gationes, usus Clysteris sufficiet, cum ijs
que

quæ paulo post adscribemus. Hæc in genere methodus illa est, quæ paucis uerbis totam curationem perstringit, ac ob oculos ponit, doctis expedita, rudioribus concisa, & breuior. Itaque ut ex æquo fructum operæ nostræ omnes capiant, illam adiectis exemplis fusius explicare decretum est. Nihil enim tam conuenit ad docendum, quàm illa facilitas, quæ hærentes in confusa rerum uniuersitate, exemplis rerum singularum adtextis, in lucem è tenebris deducit. Quocumque ergo tempore malum hoc prehenderit, alius durior, uel glande, uel Clystere soluenda, ni uentriculus cibo adhuc onustus fuerit. tum enim aut molienda uomitio, aut si uomat æger difficilius, expectandum quoad cibus delapsus fuerit: intereaq; parandus Clyster, Iulep, Epithema. Reddito Clystere, si nihil dissuasit, incidenda uena, quo pacto nos antea paulo commonescimus. Clysterẽ, ac uenæ sectionem si nihil est quod postulet,

let, danda hæc potio: Recip. Tamar. Ind.
unc. 2. Theriacæ. drac. 1. Rhabar. drach. 1.
Spicæ Nardi scrup. 1. pulueris electuarij
de Bolo & de gemmis, Triasantali, Dia-
rhodon Abb. & diamargariton frigidi
añ. drach. 1. Trochiscorum è Caphura
drac. 2. Trochiscorum Diacoralou & è
Spodio, añ. drach. 1. Sacchar. Ros. unc. 1.
Isthæc omnia dissolue in aquarum Arbu-
ti, Scabiosæ, Oxalidis, Rosarum añ. q. 1.
fiat potus. dato bibendas unc. 3. quotidie,
uel matutino, uel nocte media, uel alias, dũ
inanis fuerit uentriculus. Ante duas horas
nihil cibi post sumatur. Adde, si lumbrici
molesti sunt, puluisculum ad necandos eos
quæ post describemus, succum Leimo-
nij, Punici: Syrupum ex Omphacio, è
Ribes, & succo Citrij, ex Oxalide. Infanz-
tutorum qui lacte depulsi nondum sunt
corpuscula, hæc auxilia ferre non ualent.
Quapropter in eorum nutrices, cura hæc
tota impendenda est, illos bono lacte ut
nut

nutriant. Maiusculis uerò & iam reptan-
tibus, pro remedijs alijs omnibus memo-
ratis supra, aut glans inditur è tergo re fo-
lij Brassicæ, uncto uel oleo communi, uel
uiolato: è frustulo Penidiorum: è dimidia-
ta Iuglandis Nucis medio, oleo perfusis,
ut supra: aut sumen & pubes æqua por-
tione Butyri non salsi & olei uiolati li-
nuntur. Ad eorum tubercula prospectum
sic est medicis Aluo libera stupa Cannæ
bis, purgata, ac malleo tuse, ne aciculis
horrentes pungant, in puluinar quadra-
tum formantur: decocto Chamæmeli,
Anethi, Meliloti, Adianti, Maluæ immer-
guntur: inter ligneos orbes duos expri-
muntur, quos in domestico habere sole-
mus instrumento obsonijs frustulatim
discindendis. imponuntur calidæ, horis
singulis mutantur, quoad tuberculum uel
sit omnino discussum, uel suppurauerit, ut
Bubo solet: uel liuescat ut Carbunculus.
Tum enim remedia cætera fas est usur-
pare,

pare, Malactica, Errhyptica, Sarcotica,
et id genus alia Carbunculus mitiori-
bus auxilijs rumpendus, non uehementio-
ribus illis quæ malum exacerbant, non
Septicis, quæ affectam partem malè per-
dunt, id enim dum ab indoctis Chirurgis
committitur, Igne sacro, Gangræna, Estio-
meno multi perierunt, quos euasuros spes-
erat, id nisi Chirurgus peccasset. Car-
bunculis disrumpendis Scabiosa inter
duos filices teritur, et cum axungia
Porci uetere, ac salsa imponitur. Tutum
hoc remedium est. Scalpello circumcir-
ca humor uenenatus ut effluat, Carbu-
culi conciduntur et Muria sepius, at-
que sepius abluuntur, uel ne sanguis con-
crescat in grumos, uel si concretus est,
ut diffundatur. Id ubi factum, quæ rum-
pant, aut putrefaciant medicamenta cum
stupis ut antea diximus paratis, admo-
uenda potius, quam uel cum lineo, uel
cum laneo panniculo. Per stupas enim
r. rior

rariores, ac magis peruias facilius ter uapor ulceris & commodius egreditur, nec in cor redit egressu prohibitus. Posthac Errypticis, & Sarcoticis, ulcus ad sanitatem perducendum, ut medici norunt: uictus is esto qui & in febre nutriticis. Ante biduum ea uinum ne gustato, aut maxime dilutum potato: Ordei decoctum, uel decoctam simplicem bibito, cum Syrupo ex Omphacio, uel Oxysacchara: Carnem paucam, eamq; acidis ut & iuscula omnia, conditam, ac succo Punici, Sacchariq; & Cinamomi tantulo, in cibo sumito. Acidis enim & putredo coercetur, & feruor humorum mitescit. Quibus tamen uel pectus angustius est, uel tuſſis moleſta, is talium acor Saccharo hebetandus est. In cibo dāda quæ cordis humorem & spiritus exhaustos reponant. Alias uerò Theriace, aut puluis electuarij de Bolo è Rosacea, aut condita suprascripta, & quæ sanguinem refrigerant cætera. Infun-

den

dendus Clyster, cum aluus resistit. Iis uero qui annum iam tertium excefferunt, ad nonum usque, aluus primum Clystere sollicitanda, cū segnior est, uino prorsus interdendum: bibendum Ordei decoctum, cum Iulep Violato, Oxysacchara simplici, Syrupo, ex Omphacio. Caro nunquam offerenda. sorbendum iusculum conditum acidis suprascriptis, uel frigidis seminibus: edenda panis offula in eo macerata: arrodendi Pullorum pedes, & alæ summæ, uel Omphacio, uel Oxalidis succo iminctæ. Pyrum uel Malum coctum, Saccharo in spersa delingendū. Tenenda hæc uictus ratio donec uel tuberculum euauerit, uel morbi Crisis obuenerit, ad quintū uel septimum diē. Sumendū interea è puluere de Bolo Theriace, Triasantalo. Diarhodon abb. Trochiscis de Caphura, nō nihil. Epithematibus suprascriptis, ab initio statim uiscera perfrigerāda, tuberculis, admodū stupæ, quæadmodū antea scri-

L

ptū. Hæc auxilia profecisse, in quã plurimis
 ego cõperi. Iis qui annũ decimũ agunt, ad
 decimũ quartũ usq; aluo soluta, sanguinẽ
 quidẽ uena secta mittere formidamus: sed,
 nõ extuberãte quidẽ loco, uerũ infra quin-
 que digitis, ut si iugulũ, uel fauces, uel pa-
 rotides extumuerũt, aut primæ colli uerte-
 bræ, aut dorsi principio, aut humeris, cu-
 curbitule affigũtur, capaces, ore bene pa-
 tẽti, quæ multũ flãmæ cõtineãt, præsertim
 ubi trahẽdũ multum fuerit, ac ubi sæua fe-
 bris uomitiones, soporem, insaniam, deli-
 quia animi, cæterãque grauiã Symptoma-
 ta id genus attulerit. Quidã cucurbitæ fun-
 do cerã admixto gũmi tenaciore inducũt:
 deinde stupas quæ incẽdãtur, sic apprimũt
 ut cutem flamma non torreat: Alij ce-
 ream candelam in panis crusta rotun-
 da, magnitudine numi, quæ os cucurbi-
 tule subire possit, statuunt, ac decussant,
 & cum decussis radios accenderint, cu-
 curbitulam superimponunt. Alij si quis
 flamma

flammam expauescat, fictile uitreum aut ligneum uas diu calfaciunt, aqua feruente implent, idemtidemque uicissim & admouent, & summovent, id quod sane ualide trahit. Ablata Cucurbitula, aut uase deposito, tumidus locus & accersito sanguine rubens, nouacula, uel scalpello, altius plagam si uelis adigere, conciditur, rursumque aut uas imponitur, aut cucurbitula, quoad sanguinis unc. 3. plus minusue pro uiribus aegri, tu elicueris. Sunt qui tuberculis Hirudines quinque, aut quatuor iniiciant. & cum sanguine quem exugunt, saturæ illæ deciderint, cucurbitulam apprimunt: deinde locum unde manauit sanguis, Muria lauant. Cæterum æstimata cum diligenter omnia fuerint, minus superiore utilis est hæc ratio: Sic tamen ut glandulas emissariorum nunquam scalpendas esse putem, nunquam ipse tubercula: Glandulas quidẽ, quoniam præcipuis sunt partibus uiciniores, medi-

cisque studendū est, ut quammaximè procul fieri licet à partibus principibus uiosus humor abducatur: easdemque ipsas & tubercula: quoniam aucto dolore per uulnerationes, calidi succi è toto corpore in partem egram confluunt, unde putredo acceleratur: uenenum excandescit: humor tumore collectus inflammatur. In alarum tuberculis carnosam lateris subiecti pars inciditur: aut dorsi qui ex aduerso positus est musculus. In Bubone, coxam, uel nates scalpello diffindimus. Annum natis decimum quintum, ad uigesimū quintum usque, in corporis bona & structura & habitudine, florido colore, plenitudine, firmitate, ociosa ignauaque uita, uentri ac gulae dedita, ciborum & uini deliciis soluta ac diffuente: primo statim die nondum humore multum uenenato, si tuberculum in alis est, sanguis effunditur è uena brachij: si in inguine, uena Malleoli eiusdem partis, unica positus ut differentia sit

fit, ad tres uel 4. unc. Post sex horas, uel octo, aeger cū recreatus è priore sanguinis missione fuerit, si expedit, aliquātulū præterea sanguinis detrahatur. Ferienda uena in eadē parte quæ inter cæteras conspicua magis, et ampla. In Bubone, secunda primū uena Malleoli, eiusdē partis, nō aduersa, positus differentia ne duplex sit: deinde si opus est, repetenda euacuatio post aliquot horas. In corporibus nō ita sanguine confertis, cum medicus serius accitus ad biduum tantum, uel triduum quatrīduū ue præstō est, quia humor tū copiosus in egram partem iam decubuit, ac multum uenenatus fit, sensim putrescens, aegri uiribus nondum ualde prostratis, licet loqui tuberculo proprior est, ac in eadem parte, sanguinem ad uncias quatuor, uel sex detrahete: præsertim si faciundum id hortetur corporis status, ut si iuueni fœmine, quæ uel iam nupserit, uel in collegium uestalium recepta, castam uitam egerit:

L 3

aut iuueni cœlibi nulladum uenere polluto, cibisq; interea bonis educato, opitulandum sit. his quibus ætas iam constare cœpit, nempe ab anno uigesimo quinto ad septuagesimum usque, corpus si abundat sanguine, si carnosum, rubrum, educto sanguine alias inanitum, uenæ amplæ, distentæ, robur integrum, uita ocio, cibo, uimo, mollis, intemperans, effrenata, qualis esse solet eorum qui sacerdotiorum & cultus diuini prætextu, genio plus satis indulgent & obsequuntur: ac Christum speciosis titulis ementientes, Epicurum imitantur: his ante tertium diem, opem nisi dederis, aut utilitate parua, aut frustra omnino post remedium experiare. Statim igitur emittendus sanguis est, ex eadem parte, ad quatuor, uel tres uncias, pro uirium aut firmitate, aut imbecillitate atq; plenitudine: adiecta si conueniat, Epaphæresi, post sex horas, uel octo: non ut temerè quidam censent, post unam alteramue horam. Est
¶ per

et perniciosum horum consilium, qui li-
 bras duas, mittendi sanguinis iustum esse
 modum uolūt, quoniam tantam sanguinis
 profusionem hoc æuo nemo est prope qui
 ferat, quod multorum cædes indignis mo-
 dis sic trucidatorum planius facit. Quod
 uerò Galenus dixit alicubi, multa sangui-
 nis educatione grauißimas febres restin-
 gui, ac tanquam iugulari: idq; pro miracu-
 lo habitū in quibusdā olim fuisse, quos eo
 remedio ab æstuosissima febre liberasset:
 non id quidem, sicut interpretantur ipsi,
 eo uertendum est, ut citra discrimen in o-
 mnibus morbis, ac quauis hominum perso-
 na et conditione id permittatur: uerum
 quam in libro de curatione per sanguinis
 missionem secandæ uenæ præceptionē ille
 tradidit, ea sic ubiq; tenēda est, ut nūquam
 frangatur, nūquam prætereatur. Eam qui
 seruabit, nunquam ille in corporibus ho-
 minum ea crudelitate tractandis, insanien-
 dum sibi esse putauerit. Ipsa enim tantus

furor, & dānatur, & coercetur. Nec uerò
ut aiunt, modica sanguinis eiectio, prauos
humores cum bonis miscet, & exagitat:
nam id potius quæ est immodica, effecerit,
quoniam immoderatum à moderato fieri
credibile non est, sicut & nec modica san-
guinis detractio iactatos humores uene-
natos in cor ire: cū à corde potius, ij, si
qui sunt, auertantur atq; dimoueantur, ac
solus sanguis uenis inclusus euocetur hoc
remedio, non ille, qui propterea quòd loco
suo migravit, & è naturæ potestate excessit,
fit magis uenenatus. Atq; adeo, qui san-
guinis tantum demunt, cōtra quàm existi-
ment, naturam suis uiribus ipsam priuāt:
qua destituta, uenenatus humor, in tumi-
das partes iam secretus, euinci non potest,
ac mors occupat. In cerebri cū tubercula
emissario fuerint, & sanguis mittitur, hu-
meraria, aut brachij media, aut quæ polli-
cem, & indicem intercurrit uena, secatur:
eiusdem partis. Postrema, quoniam lon-
gius

gius ab affecta parte humores deducit, cō-
moda est. In alarum tuberculis, aut media,
aut iecoraria, aut quæ interponitur medi-
co digito & annulari, recluditur. Hæc q̄;
ualde ob rationem proximè citatam utilis
est. In Bubone subditam genui, aut quæ ad
malleolum est, internam uel externam in-
cidimus, prout magis Bubo in Anum uer-
git aut foras, uersus extat: uel quæ in sum-
mo pede notabilior fuerit. Tantisper dum
resignata uena sanguis effluit, aut Cathar-
cticum sumitur, ne quid in cor ueneni re-
dūdet, & se inferat ampla cucurbitula in
ualidis corporibus tuberculis ipsis, aut
proximè admouenda est: in mollibus ac
imbecillis, madens spongia decocto Cha-
memeli, Maluæ, Meliloti, Anethi, Adian-
thi imponenda. Exempta cucurbitula, aut
stupa, aut spōgia calfacta superimmittū-
tur, uenenato humori perpetuo reuocan-
do, cuius si quid ad cor usque perrumpat,
conclamata uita fuerit. Quibus hoc acci-

L 5

dit, tubercula repente ijs diuaneſcunt, & occultantur. In tro ergo ne ipſa refugiant, his Epifpaſticis humor foras proliciendus eſt. Spōgia equidem minus libeter quā ſtupis utor: quoniam odore eſt iniucundo, ac inſuauis: præter modum calfacit, & ſiccatur: ubi ſemel in hæſit, uix diuellitur: ob nitroſam, & astringentem falſuginem, cutem denſat, ac ſpiſſat, eiusq; ſpiramēta claudit, & obſerat: & ut uerum fatear, ſpongiæ nunquā uſum proſpere hic ſucceſſiſſe memini: utiliores ſemper ac tutiores ſtupas experimento cognoui. Vena ſecta dantur bibendæ, unæ. 2. Syrupi ex Omphacio Lemonijs, Ribes, baccis Oxyachantes, Acidi ſimplicis, Oxysaccharæ ſimplicis, ſucci Punicorum, Cydoniorum, Malorum acidorum, ex aquis Oxalidis, Scabioſæ, Arbuti, Roſarum, Bugloſſi, Endiuia, cū Caphura drac. β. Nihil enim ſanguinis feruorem promptius extinguit. Decumbito eger in loco frigido, non uliginoſo. Per eſtatē irrore

roretur & cubiculi paries, & pavementis
 Oxycrato, in quo demerferis folia Vitis,
 Salicis, Arundinis, Iunci. Aqua fontis ma-
 dida lintea quoquo uersum explicentur:
 Quacunq; ratione in mentem succurret,
 aer refrigeretur. Odoretur æger Citrium,
 Arancium, Lemonium, Rosas, Rosaceam
 dilutam Aceto, Satalis, ac paululo Caphu-
 re adiectis, aut globulum hunc. Recip. o-
 mnium Santalorum, Rosarum, Violarum,
 Nymphae, Amaraci, añ. drac. 2. Coriãdri,
 unc. 1. Caphure, scrup. 1. teratur in pului-
 sculum, & excipiantur Tragacãtho disso-
 luto in aqua & Aceto Rosaceis, fiat glo-
 bulus: aut puluisculus includatur sacco-
 sericeo, & naribus obijciatur. Detur co-
 cblear unũ medicamenti uires instaurãtis,
 è Rosacea. Cor hoc Epithemate refrigere-
 tur, Reci. aquæ Solani, Lactuce, Portula-
 cæ, Oxalidis, Buglossi, Nymphae, Melisso
 phylli, añ. un. 2. Aceti Rosacei. 4. I. omniũ
 Santalorum, Spodij, Rosarum, Cocci Ba-
 phi

phici, Schoenāti, añ. drac. i. Caphura scrv.
 i. horum puluisculus in ollula noua cum
 aquis misceatur. Sericeus uel laneus pāni-
 culus, Coccineus, in ijs tepidis mersus, hye-
 me præsertim, ac frigidis temperamentis,
 infra sinistram mammam duobus digitis
 apponatur, cum in uētriculo cibi nihil est,
 mutetur cum exaruerit. Aut sacculus Coc-
 cineus, sericeus, cordis forma turbinatus,
 uel quadratus, puluisculus ijs repleatur:
 aquis imbuatur, admoueatur, uel frigidior
 uel tepidior, pro temporis ac temperamen-
 ti uarietate. Hyeme plus aquæ Melisso-
 phylli, & Sampsuci, admisce: cū Moschi-
 tantulo. Pectus cū imbecillum fuerit, nō
 ita frigida hæc auxilia, sed adiectis quibus-
 dam calidis temperata, præscribēda sunt.
 Dandum crebrius quod uires instaurat,
 Cardiacon. Imperandum hoc Iulep, Reci-
 succi Oxalidis, Malorum acidorū, Aran-
 cij, Leimoniorum, Buglossi, Cydoniorum
 Omphacij, ana quar. i. clarificentur hæc
 quoad

quoad tota fex sidat, & è turbidis per spici-
cua fiant: adde tum succi Punicorum, &
Aceti Rosacei, ana unc. 3. omnium Santalo-
rum drach. 1. Rosarum, & Caphure ana
scr. 1. Cinamomi, scr. 2. Sacchari, lib. ʒ.
fiat Iulep. aut Rec. Syrupi de Omphacio,
Leimonij, succo Citrij, ana un. 3. succi Pu-
nicorum, Aceti Rosacei, ana un. 2. Syrupi
de Ribes, un. 1. succi Oxalidis, uel Buglof-
si, uel Arancij, uel Scabiosæ, unc. 2. aquarũ
End. Oxalidis, Scabiosæ, Ros. ana q. 1. fiat
Iulep cum omniũ Santalorũ, añ dra. 1. cla-
rificetur. Fit & Iulep è Syrupo Rosato,
uiolato, de Endiuiã, Acido simplici, Oxy-
sacchara simplici, & Ordei decocto, uel
aqua fontana sola decocta, & refrigera-
ta. Quidam cucurbitam frustrulatim inci-
sam in clibano super laterẽ aliquantulum
siccant, post autem prælo, aut diuerberato
baculis duobus crassiore lineo panno, quo
sint inuoluta frustula, succum exprimunt,
ac Saccharo condiunt. Ex horum quouis
uul

mulcenda, & siti & febris uehemētia. Su-
 mitur cochlear, uel instaurāis Cardiaci,
 uel huiusce medicamenti. Reci. Trochisco-
 rum Diarhodon, de Caphura, & Spodio,
 ana drach. 3. pulueris Triasantali, & ele-
 ctuarij de Bolo, ana dra. 2. pulueris elect.
 de gemmis, & diamargariton frigidi añ.
 drac. ʒ. pulueris diarhodon, Abb. dra. 1. Ca-
 phuræ. gra. 5. Cinamomi interioris, dra. 2.
 seminis Papaueris albi. drac. 1. corticis Ci-
 tri cōditi Saccharo, unc. 1. baccarū Oxya-
 canthes drac. 2. bractēas auri. 4. Sacchari
 quod sufficiat, fiat cōditum & aureis bra-
 ctēis operiatur. Trochiscorū de Caphura,
 mirabilis hīc utilitas: Quare descriptionē
 illorū adscribendam censui. Ea sic habet.
 Rec. Rosarū unc. 1. Spodij, Santalorum o-
 mnium, ana un. ʒ. Croci dra. 1. Amyli, Gly-
 cyrrhizæ, Xyloaloes, Cardamomi, Coriā-
 dri, ana dra. 3. Caphuræ. drach. 1. Sacchari
 cādidi, Mānæ ana dra. 3. cū mucco Psyllij,
 Rosacea macerati, fiant trochisci. San-
 guinem

guinem mittere si non expediat, uel quod
citra noxam ferre corpus non poterit, uel
quod nō in tēpore medicus affuerit, ut cū
post triduum accersitur: Clystere primū
aluus lenienda: Pōst dandū Catharticum,
sed imitius. Cetera, Syrupi antea scripti
identidē bibendi, iusculāue acida sorben-
da. Tubercula pestilentia, iā enim curatio-
nem eorū priuatim exponere res ipsa mo-
net, uel discutiuntur initio diaphoreticis,
quod satius est, uel Epispasticis ampli-
cantur, ut suppurent. Quod autem ex Aui-
cennæ dictis uolunt quidā, biduo toto hæc
Oxyrrhodino perfundi, aut imbuta Po-
sca spongia foueri: principio quidem an-
tea quā multū uenenatus humor fiat, &
cū tuberculū in emissario cordis, iccino-
ris, cerebri non fuerit, id iuuabit: præser-
tim si uicinæ partes & circūpositæ per-
fundantur, non quæ affecta est: aliās non
tantū nihil, sed & detrimentū iniunget, ut
ex alijs multis Auicennæ locis uidere est:

Hum

Humor enim uitiosus, his quæsitis remedijs in altum corpus regreditur, & cor ac nobiles partes, maximis dānis afficit: itaq; foras is semper euocāndus est, ac nullo modo repellendus. Per statū scarificāndus tumor est, ut quod in eo calet, feruet, partes uicinas exest, ac corrodit extundatur. Cōpēdiosa hæc est curatio tuberculorū, quæ alibi quàm in emissarijs præcipuarū partium excrescunt. Hæc enim siue Carbūculi, siue Bubones, siue Pustula quædā alia, ex feris, & malis fuerint, mox crustosa, quale genus est uniuersum pustularum uenenatarum subiecto Clystere, & corpore purgato, ineunda uia est, qua si licet discutiantur. Quamobrem primum Cucurbitulae tres sic apponuntur ut prima infra glandem proximè affigatur, altera post banc, tertia post utranq; : ambæ deorsum uersus, recta quasi linea, qua tāgenti sentitur ueluti quidam neruus durior. Faciendū hoc matutino, uespere, & interdium sepiuscule.

culè, maximè cum egri relinquuntur animo. Id enim uenenatum humorè à corde procul amolitur, & suppurationem promouet. Detrahitis cucurbitulis, post horã mediam, aut paratis quemadmodũ antea diximus, stupis aut succida lana ex Ouis collo detõsa, bene ac studiosè carminata, aut gausape, aut filtro, decocto quod antea præscripsimus immerso ac expresso, tẽtãdũ est humorè discutere. In decoctis perpetuo sunt emollientia quaedam, ne si aliter constitutum sit, quod crassius est, dure scat, eo dissipato, quod tenuius est. Hac quidem ratione si non proficitur, cum uentriculus cibo exoneratus, ac inanis fuerit, decocto superiori, tuberculum irrigandũ est ex alto, prouidendumq; ne calfacta pars repẽtino aëris frigidi occurso feriat. Põst calens stupa ut antea dictũ, identidem & apponatur, & mutetur. Hoc satis remediũ si nõ facit, superiori decocto stillans adhibenda spongia est, semel quo-

M

tidie, uel ad summū bis, ne desiccet prætermodū. Stupis nāq; illa efficacior est. Deposita spongia rursū admoueat, cū Magmate decocti, ac mutetur, postquā refrixerit. Si uehementius attrahendū, Cucurbitule adhibende, uel hirudines, supra ut ostēsum est. Si unā cū tuberculo febris est, & grauis & indefinens, hæc ratio tenenda usq; ad septimū diem: sin tuberculū solū, uel cū diaria febre, in emissariorū quodā promineat, ex partibus primarijs aliquā nonnihil grauata esse denūtiāns, secta uena, & data purgatione, cū opus fuerit, solis stupis decocto superiore mersis, morbus euincetur. His remedijs auspice me adduce, ætate prima firmata, præcipitata ac affecta multi cōuauerūt. Ego equidem illorū industriā nō probo, qui ex ciendis humoribus, unā uel duas cochleas tufas, cum testis imponūt, præsertim si febris est adiuncta, quoniā ex Auicēna Cochleæ resiccant immoderatus, & statim exardescūt,
quo

quo duplici incōmodo, & ingrauescit calor febris, & tuberculorū humor siccatus discutientiū vim pertinacius repudiat. Sūt qui Ranam, cuius pelle uentrem exuerint, adhibeāt eodem proposito, sed nō conuenienter, mea quidem sententia. Illam enim præsertim ustā, sicut & radicē harūdinis, & Aristolochiæ crematas, quāquā trahere medici ex alto uelint; quia tamen iustus siccant, & calfaciūt, hic obfuerint. Multo uerò minus Calamenthū, Pulegiū, Nasturtiū, Pyrethrū, Costus, Piper, Alcyonium, maris spuma, emplastra è gūmi Pini, Therebinthina, Melle, Fermento, Propoli, Arsenico, uisco Roboris: quæ omnia plus satis calfaciūt, & siccant. Quædā sicut & διαχύλωρ magnū, ob lentorem & glutē cutis poros obstruūt, ac obturāt, halitusq; uenenati exitū remorātur: unde fiūt tubercula insanabilia, & lethalia, quod Cheirurgorū inscitia frequēter accidit. Ij; enim cū rerū omniū imperiti planè sint,

M. 2.

artisq; suæ prorsus ignari, & alioqui te-
 merarij, ac præcipites, apud stolidã plebẽ,
 quæ ab indoctis doctos nescit dignoscere,
 uenerationem aliquam habent, qua inflati
 nihil nõ audent, nullũ nõ scelus patrãt: ui-
 tamq; hominũ sicario, ac lanio quouis cõ-
 fidentius eripiũt: audacia legibus publicis
 & iudicum seueritate punienda, ijsq; ad-
 stringenda cæcellis, ut absente medico qui
 consilij moderator sit, faciũdũ nihil susci-
 pere permittatur. Sunt qui Clematidis ge-
 nus secũdum, Flãmula uocant, tusum tibijs
 uel brachij musculis, uel humeri alligãt, ut
 ijs perustis, & inducta crusta, à præci-
 puis partibus nocens humor retrahatur.
 Hoc ego nõ nisi in robustis corporibus, et
 quæ febre careãt laudauerim. Placet ma-
 gis quod quidã reuulsis Cucurbitulis, Hi-
 rudines admovent. Cæterũ, meo consilio
 res si geratur, ad septimũ usq; diem, præ-
 ter stupas, ac spongiã decocto Chameme-
 li, Meliloti, Anethi, Maluæ, Bulbi, Liliorũ
 madid

madidas adponetur. Cū enim fiat attractio, uel à calido, uel à uacuo, uel à naturæ cognitione, hos tres modos, in diuitibus præsertim ac opulētis, nos usurpamus. Ob uacuū trahit Cucurbitula, uel cū scarificatione, uel citra scarificationē: digitis quatuor infra tuberculū affixa, ne quid uacui sit, carne in tumorem sublata, excitatisq; humoribus. Calore trahūt stupæ Cānabinae, decocto superiori madefactæ, ac inter ligneos orbes expressæ, et ut calēt apposite. Hoc remediū profus excellit, quoniam humoris multū dissipāt, nec interea febrē augēt, uel aegris dolorem incutiūt. Naturæ coniunctione trahunt gemmæ, quas supra memorauimus. Eæ stupis iam admotis, uel appendūtur integræ, uel in puluisculū tritæ, fasciæq; reuinciūtur. Hæc ad septimum diem ubi cōtinuata sunt, coquentia tū medicamenta ex usu fuerint, nō citius: quoniā glutinosa illa, cutis poris impeditis, uenæ natus uapor ne transpiret obstāt, eūq; sic

in cor regerūt: & quoniā putrefaciūt omnia, uſtis magis ac incenſis eorū appoſitu humoribus, Gangrenas & σφακίλους, pariūt. Tempeſtiua igitur coquentia ſunt die ſeptimo, cū & tuberculū creſcere, ad ſuppurationemq; feſtimare uidebitur, & remedijs ſuperioribus, ueneni prauitas remiſſa fuerit. Amplificato uerò tertio die tuberculo, augeſcenteq; febre, ac egro magis quā antea irrequieto, ſi floret ætas, nōdūq; robur imminutū ualde fuerit, alarum & uinguis glādulas totas diſcindūt multi, ſecūdum partis longitudinem: haud magno doloris cruciatu, quoniā ſenſus exertes illæ ſunt. Hac in re ſummopere cauendum, ne uena, arteriæue ſaucietur. Aegro prius quā id fiat, medici periculum mortis adēſſe nūtiāt, id ni patiatur, & qua poſſunt eloquentiæ facultate animum addunt. Diſciſſa glādula ſanguis ſiſtitur ſtupis Roſaceo, & uitellis ouorū tinctis, effuſo albumine, quoniam & glutinoſius, & frigidius eſt quā par ſit. Rigatur pectus

Car

Cardiacis Epithematibus: dantur bibendi Syrupi Cardiaci, tosti panis offa uino fuluo aqua multa diluto maceratur, edendaq; offertur. Aliquātulum uini post sorbetur. Facies osq; totū aspergitur aqua Rosacea Caphurata. Eadem, manus lauātur. Odo-
randū cū Rosacea, Acetū naribus obijci-
tur. Glādulas ego equidē proscindere sem-
per sum ueritus, quoniā tā ancipiti cura-
tione periculi multum accersatur. Affixis
uerò ut antea dictū, Cucurbitulis, & scari-
ficata parte, quā attollit Cucurbitule flama,
uel admotis Hirudinibus, sanguinem
ad sex, aut septem uncias fundere tutius es-
se crediderim. Sunt qui ferro cādenti urāt
tubercula, remedio nō nisi cū deest febris,
& in ualidis corporibus utili. Horū uehe-
mentū loco, praesertim si ad ea perferen-
da imbecillo aeger est animo, ualdeq; tu-
mor accreuit, ter aut quater spōgia & in-
terdiu et noctu apponēda est, stupēq; mer-
se in decocto supra tradito, assiduē cōti-

nenda. Post septimū uel nonū diem febre
iā leuata, maximè si interciderit Crisis, si
de humoris ueneno suspicio remota est, si
uires adhuc firmæ, si nec liuescit, aut nigre
scit tuberculum, si quæ suppurationis spes
obtenditur, $\omega\epsilon\pi\iota\chi\omicron\sigma\eta$ hoc præscribimus.
Recip. rad. Althææ & Liliij, radicis, He
lenij, & si nulla febris est, radicis Cucume
ris syluestris, & Cæparum, ana libr. ß. Ca
ricas. ʒ. o. seminis Lini, & Foenigræci, ana
unc. ʒ. foliorum Maluæ, Althææ, uiolæ, A
canthi, Cardunceli, ana m. ʒ. coquantur o
mnia, in aqua. pinsentur, incernantur, ad
de axungia Porci, recentis liquatæ & co
late, libr. ʒ. farinæ Lini, & Foenigræci,
ana unc. ʒ. fiat cataplasma. Addunt multi
Cochleas cum testis tufas. Illas ego non
aspersari soleo, ubi cutis densior est, ut in
parotidibus, ac Bubone. Adijciunt qui
dam fermenti panis furfuracei crassioris
unc. ʒ. humoris trahēdi caussa, & rumpen
di tuberculi. Id ego potius in carbunculis
proba

probauero. Hoc superiore $\pi\epsilon\pi\iota\kappa\delta\eta$ mitius est. Re. farinae Tritici. q. 3. aquae lib. 1. olei de Lilio, & Chamemeli, ana unc. 2. coq; donec spiffescat, cum medulla 1. panis furfuracei, & Caricis simul incoctis, axungiaq; Porci recenti, uel gallinae, uel Butyro, fiat Cataplasma. Vetustus, rancidus & salsus adeps, Carbunculis disrumpendis aptior est. Alia propemodum innumera hoc genus remedia peptica, Errhyptica, Sarcotica, Epulotica, hic ego recensere possum: quae ne longus sim, & quoniam in ueterum medicorum libris passim leguntur, de industria missa facio. Tuberculum si liuet, aut nigrescit, aut interius labitur, siue Carbunculus fuerit, seu pustula quaeuis alia, ex difficilibus, nouacula scapelloue, ut altius uulnera nos impingamus, mox aegra pars scarificatur, deinde Muriaria proluitur, sanguis ut exeat, nec duretur. Plagis imponitur uel Cucurbitula, uel Galli deglabrati podex, uel ut multi uo-

lunt, aut Rana, aut Cochlea. Hæc calidiora sunt in emissariorum tuberculis: in alijs sat conuenientia. His actis, quod tuberculum disrumpat, ad mouendum. Id ego in pueris olim è uitello Oui, & Sale pauco infriato, parare consueui, ac singulis horis renouare. Quod si eo malum in crude scat, Scabiosa sola inter saxa duo teritur, et cū axungia Porci salsa & uetusta pinsitur, ac superponitur, quod & hoc mō fit. Re. Scabiose, & Symphyti maioris, ana m. i. tere inter duos silices, cū uitello oui, & axungia Porci uetusta, salsa, et rancida, salisq; fossitij paululo, fiat Cataplasma. Prosunt his, ualidiora, & cum nulla febris obsedit, & in partibus corporis quæ lōge ab emissarijs seiūgūtur, quale est quod è Caricis, Fermento, & Sale fit, quale est & istud. Rec. Cātharidas ʒc. cōterātur in puluisculum, è quo ungentum fiat, cū axungia Porci, renouetur ter, aut quater quotidie. Vehemētius fuerit & in duro corpore, ac cute

te

te spissiore: aptius, si quartā partē Saponis
 mollis adieceris. Ad hanc classē & hæc
 duo pertinent. Rec. Salis, Nitri, in pului-
 sculū triti, un. 1. Fermenti unc. 2. pinsantur
 omnia simul, & cum stupis imponantur.
 Rec. Calcis uiuæ unc. 3. Saponis unc. 1. Fer-
 menti unc. 2. Salis fossitiij drac. 3. fiat un-
 guentū. Horū appositū, ne dolor incurset,
 malū exultet, humor prauus intrò abscē-
 dat, circūponendū emplastrum Gal. cuius
 hæc est descriptio. Rec. Arnoglossi. m. 3.
 panis fursuracei, unc. 6. farina Lētis unc.
 1. coquātur hæc in Aceto, deinde simul pin-
 santur. Addit Auic. Gallam, ac recte, san-
 guis tenuior si fuerit. Ad idem ualet Em-
 plastrum, è duobus malis Punicis, in Po-
 sca uel Aceto decoctis: aut quod fit è ter-
 ra Lemnia & Armenia Bolo, mixtis cum
 Oxyrrhodino. Ignē sacrū cū hisce tumori-
 bus irrepserit, posteaquā uehementia doloris
 nonnihil placata est, Auic. hoc unguento
 demulcet. Rec. carnis passarū, Carica-
 rum,

rŭ, Nucŭ ana unc. 1. farina Ordei unc. 3.
 Sapa, lib. 1. fiat unguentŭ. Hoc coquuntur
 ac rumpuntur Carbunculi. Discissus Car-
 bunculus, ungueto è succo Apij, Plantagi-
 nis, Absynthij, Melle Rosaceo, & farina
 Ordei, simul coctis, ac Terebinthina, lota,
 detergitur. Post carne impletur, ac cicatri-
 ce tegitur. His remedijs cōsultus, prudens,
 ingeniosus, diligēs ac iudicio limato medi-
 cus, quātūuis arduas morborū diffulculta-
 tes euicerit, industria præsertim, cura, &
 opes medicamētarijs abūde si suppedita-
 uerint. Hæc enim si nō suppetāt, ægris un-
 de opitulētur medicis nō est. Quapropter
 deserti fato cōcedūt, letali morbo, quē sa-
 nari posse remediorum materia si medico
 suggeratur, in spe fuit. Absorbet pestis
 multos, quòd in re tenui nō est, unde medi-
 co numerent. Nam ut certū est ac præsens
 discrimen, eorū qui cum ægris uersantur,
 sic ex medicis pauci, non nisi maximis
 præmijs adducti, in tantum periculum
 sese

sese committunt, & sapienter, ut quidem sentio: quoniam & multos incautius se obtrudentes, ruina ceterorum inuoluit, ac oppressit: Et quamuis dies multos, citra noxam ad egros medici nonnunquam adeant, casu tamen aliquo in eas tandem compelluntur angustias, unde sese educere non possint. Paulatim enim sic malum consuedine radices agit, ut nulla ratione post extirpari queat. Ceterum ut medicorum absentia salus multorum afflictata est, sic & Cheirurgorū imperitia orbatū uita quamplurimum: dum quos uexari nō oportuit, eos erepto sanguine labefaciunt, quas sanguine profuso egritudines medicari conueniebat, eas nullis auxilijs tractatas, dimittunt, ac perperam in alijs omnibus remedijs hoc pacto iudicant. Qui autem ex illis doctrina & literis politi sunt, usūque rerū mala hæc procurare uere sciunt, maximi lucri spe nisi alliciantur, periculū horrent: ac uitæ consulere, quàm ceteris
nulla

nulla mercede inferuire malūt. Nobis enim
 proximi ipsi sumus, nemoq; est tāta occa=
 catus amentia, qui de sua salute potius, quā
 aliorū sollicitus nō sit, maximè in cōtagio=
 ne tam cita, & rapida. Hactenus de reme=
 dijs. Nunc quomodo alendi sint ægri trāsfi=
 gamus. In cibo dādo Galenus libris Me=
 thodi uiriū cōseruationem præcipuè no=
 bis captari uult. Eæ si unquā alias, hoc cer=
 tē in morbo tuendæ nō solum ac retinendæ
 maxima cura sunt, sed etiā firmādæ, augen=
 dæ, roborandæ. Hoc quidem παραδόξον
 ijs uidebitur, qui magistro Hippocrate, cū
 in morbis acutis cibādos ægros esse par=
 cius didicerint, in pestilenti febre quæ ce=
 leritate ac uehementia nullas nō anteit, ui=
 ctum parcissimū iniungunt. Bene Hercle,
 ac recte Hippocrates, sed cuius dictum ad
 morbos acutos nō uenenatos trāsferendū
 sit, ac uires non prorsus exolutas, quas
 idem ipse collatione cum morbi uiolentiā,
 explorādas esse ratus est. In his uerò mor=
 bis.

bis, cum humoris ueneno spirituum ma-
 gna copia disiiciatur, & uires exhausto
 spiritu cōcidāt, statim tū reparāda illa fue-
 rint, tum spiritus reficiēdi, ac restituendi,
 quod cibo sæpiusculè sumpto nos conse-
 quimur. Multos esse certo scio quibus uitu-
 peretur hæc animaduersio. Cæterum illi si
 attētius rē expenderint, & mihi suffraga-
 buntur, aut potius ueritati, à qua prudens
 inter disputādū nunquā desciui, & aliorū
 qui in hac re peccāt, errorē coarguēt, quē
 satis superq; ipse rerū euentus, palā facit.
 Neminē enim ex ijs qui sic habiti sunt, non
 ad mortem deductū fuisse memini. Sed &
 Galenus ut ueterū etiā testimonio nitamur
 cibū in accessionibus febriū se dedisse scri-
 ptis mādauit, cū ægris animum morbi uis
 ademisset, quod in peste frequētissimū est.
 Auic. cibis, uel firmissimis uel affatim nu-
 triētibus, & acidis omnibus, appetentia ne
 contrahatur, ut Lenticula, ex Aceto, carne
 Pulli, Alaudarū, Perdicum, auicularū que

in montibus uiuunt, Hædina pascendos esse tradidit, cogendosq; si recusent ad cibum capiendum: Hæc eadem in Raseos decimo libro, ad Almanforem monumentis extat. Quod ergo multi hoc seculo faciunt, ægri fame & inedia minime diuexandi sunt, sed modus hic terminandus est, ac exequendus. Prima quidem luce, qua morbus corripuerit, uentriculus adhuc cibo si premitur, aluus bona facienda est Clystere. In horas duodecim cibo abstinendum. post sorbendum uel Amygdalatum uel Pulli iusculum cum quo coxerint semina 4. frigida maiora & Oxalidis, Ordeum, Cucurbitæ pulpa, acerba uua, due uel tres. In lancem iusculum effussum cum fuerit, priusquam sorbeatur, instilla succum Leimonij, Aracij, Citrij, Oxalidis, Omphaciū, Acetū. Morbus uerò si ieiunū ac siccū hominē prehenderit, is offas duas, uel tres hoc iusculo maceratas edito: post, iusculū addito, Croci tantulo, sorbeto. Hoc idem fiat
 quotz

quota quoq; hora sexta, & noctu & interdiu. Altera die, eadem prorsus ratio teneatur, nisi præterea uelis malum Pyrum, Cydonium, cocta in pruna, uel sub testu, aut in olla aqua uacua, Saccharo cōspersa, dare. Priusquam cibus offeratur, manus, facies, os abluendum. Posca, acimorū Punicī Mali, uel acidi, uel inter acidum et dulce mediū, cochlearia duo exugēda sunt, elota prius Rosacea. Mēsa postrema pro Bellarijs esto, uel nudū, uel Saccharo tectum semen Coriādri, aut panis tostus, ea lege ut nihil post bibatur. Tertia die præter memorata cibaria, ut indulgentius paulo accipiātur, ac uis corporis redintegretur, spiritiūsq; in eorū qui sunt dilapsi locum, sufficiantur: pullorum pedes, alasq; summas arrodere, ac Galli iuuenis testiculos comesse, & carnis succū ac uinū bibere permitto. Modus quo carnis succū elicimus, apud Auic, est, cap. de curatiōe torminum, ac doloris Coli. Appetentiæ dāde:

N

caussa, cibus acidis perpetuo condiendus,
 ut aqua Rosacea, & Aceto. Quarto die
 glaciatiū ius præter superiora cum panis
 frustulo, uelut auctario quodã, præbeo aci-
 dū, ut appetētia semp̄ efficiatur. Glaciatiū
 ius fit è carne Perdici, Pulli, auicularū,
 quæ pedicis & aucupio decipiūtur, cum
 pauillulo Cinamomi, Caryophyllorum,
 Zingiberis, Croci, quæ integra sūt inijciē-
 da, nō pistillo cōminuenda: 4 seminib. fri-
 gidis, ac Cydoniorū, & Psyllij, Aceto, &
 Omphacio. Quinto die pariter ac sexto,
 usq; ad septimū nihil immutandū, nisi for-
 te pulpam alæ, uel Pulli, uel Perdici minu-
 tim incisam, sed parcè admodū exhibeas.
 Hanc progressionē in uictu finiēdo sigil-
 latim, & ordine tradere placuit, ut intelli-
 gatur, tametsi pestilens morbus acutus sit,
 peculiarem tamē constituēdi uictus mo-
 dū habere. In alijs enim ad statum usq; è
 pleniore uictu, ad tenuiorem proceditur:
 Hic uero contra è tenuiore ad pleniorē.
 Bibenda decocta frigida, cum aliquo ex
 Syr

Syrupis acidis. Vinum ex aegris sunt qui tam auide petāt, ut cupiditate ac desiderio nōnunquam deficiat animus. Iis ego & faciē, & os, ut diluto uino abluant impero, quotidie: Die uero tertio, nunc dum prandent tantū semel & principio, nūc dū prandent ac coenāt, uinum bibere permitto, album, pellucidum, subacerbū, suaue, quarta parte aquæ decoctæ, ac refrigeratæ temperatum. Tantæ aegrorum cupiditati ex medicis nonnulli paulo durius se opponunt, uinumq; peruicacius deposcentes ac efflagitantes obiurgant, & increpant, postulationi resistentes, nescij quantum appetentis naturæ uis qua & belluæ prædite sunt, nos incitet, ac eorum det appetitus, quæ utilia sunt: fugam uero ac declinationē monstret, eorum, quæ nocēt. Vini cupiditate æger si non flagrat, uel si uinum alioqui gustanti amarum & insuaue sit, Cydoniorum, aut Punicorū succus bibendus, cum Iulep Rosaceo, uel aliquo alio ex acidis, quæ supra retulimus. Aestus

N 2

febris si perurat, frigida æger explendus si torosus, bene habitus, ac carnosus fuerit, nō macer, attenuatus, imbecillis: si natura frigidus uenter nō est: si nulla uiscerū Phlegmone, si aquam bibere consueuit. His enim conditionibus aquæ dandæ potestatem Gal. in Metho. facit. iisdē quarta quoq; hora, dandum uel iusculū, uel iulep aliquod, uel instaurans Cardiacon: & si animo cadunt, uinum dilutū, cū ossa panis assi, quo auxilio citissime, discedens animus reuocatur, Gale. si fides est. Aegro cibato, duabus horis post, tuberculis admo- uenda, quæ antea nos remedia præscripsimus. Vbi præterierit dies septimus, extra periculū iam uita fuerit, ac Crisim aliquā natura commoueri, & absoluerit, abundanti- us ægris datur Pulli, Perdici- arum, quas pedicæ dolis uenamur, elixa caro. Nam elixa in febribus magis quàm assa conferunt. Hædima, Hædi intestina, acida iuscula, nisi aut inualidi nerui, aut

pecc

pectus angustius & astrictius fuerit. Tum enim acidorum noxa magna cura emendanda est. Cætera ut in Prophylactice nos diximus, constituenda. Carnem ego nullam uesperim coena dandam esse plane censeo, tum quia in bilioso uentriculo, ac impuro nõ recte coquitur, sed usta & magna corruptela deprauata, febriliũ ardores duplicat. Nõ pura enim corpora, quãto magis aluntur, tanto magis læduntur: Tũ quia mora in uentriculo, somni diuturnitate, & caliditatis uehemẽtia quæ tũ magna est, caro putrescit ac uiuiatur, & febribus incrementũ adfert. Auenatũ ergo, Amygdalatum, Ptisana danda potius, uel Malum, uel Pyrum, uel Cydonium coctũ, in iusculis parata cucurbita, Lactuca, Portulaca, & si uenter admodũ æstuat, Lactuca cocta, ac minutim cõcisa, eo modo cõdita quo Spinachia solẽt, sed cũ oleo paucissimo, quoniã facile oleũ incenditur. Coquũtur Suis pedes, et Hædi in aqua, & Aceti paululo, cũ seminibus frigidis qua-

tuor minoribus, Psyllij, Cydoniorū, Papa-
 ueris, Cucurbita minutatim cōsecta, Oxa-
 lide, Omphacio. Iusculū hoc datur sorbē-
 dū cū panis tribus, uel quatuor offis, quæ
 post in cibo sumantur. Crebro alimentum
 offerēdū, sed exiguū semel, ut spiritus qui
 ab humore uenenato ppetuo disturbātur,
 ac disiciūtur, aeger recuperet: eorūq; ma-
 teriā nēpe sanguinē recentē naturæ bonū
 ac purū subministremus. Itaq; nō cōmittē-
 dum est, ut uel esuriāt aegri, uel sitiant. Os
 squalidius, & scabrū abluēdū aqua, Syru-
 pis, quos antea memorauimus, sitis satian-
 da. Pestilētis morbi grauissimū Symptoma
 est, quod Zonā uulgo nūcupant. Ea sic fit
 Pustula nōnū quā per febres pestilētes, su-
 scæ, nigra, liuida existūt, in partibus cor-
 poris à glādulis emissariorū seiūctis, ut in
 fœmore, tibia, capite, brachio, humeris,
 quarū feruore, et caliditate succi corporis
 attracti, glandulas in traiectione replent,
 et attolūt, unde Bubones fiunt atq; Carbū
 culi. Ab ijs tāquam solidus quidā neruus,
 in

in partē uicinam distentam, ac ueluti conuulsione rigentem, producitur puta brachium uel tibiam, nunc rubens, nunc fuscus, nunc obscurior, nunc uirens, nūc Iridis colore, duos uel quatuor digitos latus. Huius summo qua desinit in emissarium, plerūq; tuberculum pestilens uisitur, altero uero extremo qua in propinquum mēbrum porrigitur carbunculus. Hoc scilicet malū uulgus Zonam cinctūm uel nominat, periculosum minus, cū hīc tuberculo, illic Carbunculo terminatur, quā si tuberculum in capite solum emineat. Humores nāq; uitiosos, in artus, et extrema corporis procul à uisceribus & primarijs partibus, faustum est ablegari, uel multis, si res ita ferat, tuberculis. Sic enim principales partes, iniquo se leuant pondere, humoris uitiosi quo grauabantur. Sumpta est hæc appellatio à cinguli, uel cinctus similitudine. Qui hoc in morbo sūt, curātur uenæ sectiōe, purgatiōe, Theriaca, puluere electuarij de Bolo sūpto ex aqua Scabiosa,

N 4

et Rosacea. Tubercula irrigantur, decocto Chamæmeli, Anethi, Maluæ, Alihææ, Meliloti. Pustulis quæ prorsus Carbunculi sunt, inijcitur uel Scabiosa trita, cū uitello oui ac Sale: uel emplastrum de Malis Punicis. Carbunculus qui in altero Zone capite feruet, aut nouacula, aut scalpello dirimitur: aut Hirudinibus laceratur. Postq̄ admouetur Cucurbitula. Imponitur qua sanguis manat, uitellus oui, cū Sale: In ambitu uero, quod repellat affluētē humores astringens medicamentū. Cætera Syrupis Cardiacis, cōditis, Epithemate refrigerate odoramētis, totū negociū cōficitur. Attēdendū huiusce mali duplicē esse, ac disparē materiā, tenuem alterā unde Carbūculus: pinguē, & crassam alterā, unde fiūt tubercula. Aliud est & ægritudinis huius symptoma, sanguinis uel primo die uel sequ. excreatus, fissa uena, aut arteria, in pulmone seu mēbranis pectoris, ob Carbūculos innatos, aliāue tubercula, quæ si nō hiscāt mox occidunt: si dispescūtur, prorūpente
 san

sanguine, uita expellunt. Quare in tantis angustijs malū quā sit perniciosum, uel me tacente quiuis intellexerit. Expuiur & nōnunquā sanguis, qui per uenas, & arterias integras ac illaesas, uelut exudatione quadā, trāffluit: ut in Pleuritide, sorte quidem graui, sed quā superior minus periculosa. Dissiliūt in ijs uenæ, quorum pectus cōtractius: iusto plus adductū: uoracibus, gulosis, temulēris, uinosiss, intēperāter uitā traducētibus, sanguine ob desuetā uenæ sectionē, redūdāte. Hic magnum esse praesidiū in Armenia Bolo quidā sentiūt, propterea quod siccet multū, adstringat, repellat introrsum, & patentes uenas cōglutinet, ac ferrummet. Illorum ego sententiā nō cōprobo. Quāuis enim Bolus Armenia cōmittat diductas oras uenarum, eoq; nomine usui sit, quia tamen corruptū sanguinē, in cor unde pellebatur regerit, efficitq; ne dirus & teter uapor exhalet, illā dare semper refugi, maxime post tria. um cū multū uenenatus humor, in cordis iam

locū appulit. Quod uero Bolū Armeniā,
 scriptis suis Auic. laudauit, ad pestilentes
 morbos utilē, id quidem uerū est in Pro-
 phylactice, nō si pestis iam irruerit, uel si
 tum auxiliij quidquam in ipsa sitū fuerit,
 requirēdū id p̄fecto est, ut antea diximus,
 primo triduo, quo & Theriacā multorū
 opinione solū usurpāda. Illa enim uenenū
 antrorsum propulsat, ipsi ut credunt, non
 foras educit. Quamobrē nec hanc, nec Bo-
 lum Armeniam supra tubercula extrinse-
 cus admouēt: tametsi Bolo recte circūlini
 ea possint, ut astringentibus alijs medica-
 mentis. In pestilentibus atq; adeo ceteris
 acutis, & quæ nihil intermittunt, ob ualen-
 tissimum calorē Theriaces nō pauci, usum
 extimescunt. Quam sapiēter ij uiderint. In
 febribus nō asiduis, eo die qui liber ac ua-
 cuus est ab interuētū febris, Theriacē op-
 portune datā usum magnū habere ijdem
 existimāt: qđ nemo nō cōcesserit. In screa-
 tu sāguinis, cū nihil dissuadet, ac plenitudo
 est, ambæ quæ sūt ad malleolos uenæ secā-
 tur,

tur, aut quæ in brachio media est. Tantum sanguinis adimitur, vires quantum ferunt. Bibitur Iulep Rosaceum, Syrupus de Omphacio, succo Citrij, uel Lemoniij, ex aquis Cardiacis. Sanguis ne fluat, haud laborandum est, cum ijs, quæ ualidius astringunt: quin potius cū uenenatus sit, ut diffluat sumendum pro astringentibus: dāda quæ leuiter abstergant, ut aqua tepida, uel Ordei decoctum cum Saccharo, & quæ in Pleuritide, ut sputū facilius reddatur, prescribimus omnia: presertim in secūdo illo genere Hæmoptoiscos. Est & quod in morbis pestilentibus usu uenire ego pluries obseruauī, aliud huiusmodi. Valentibus, robustisq; iuuenibus, febre pestilentī implicatis, sub ala in mirabilem modum glādula tumuit, mollis appresso digito cedens, nunc flaua, nunc liuida, nunc colore bono, ac nihil alieno, qualis est in partibus corporis dum bene ualēt. Doluit brachiū totum, iam inde à tumore usq; ad summos digit

digitos. Die quarto recursu humoris ad cor, & dolor se remisit, & tumor subsedit. Medicis, ac ijs qui tum adfuerunt, bona omnia letaque augurantibus, cum interea pulsatio micatioq; arteriarum obtremisceret, ac pulsus esset is quem Græci ἀγγυλιζοῦσα uocant: lotiumq; turbidum ut in ueterinis: aeger quinto die, morte captus est. Hos in animo uoluebam, ac reputabam mecum, sanari posse altius incisa glādula, qua ratione me auertit, ægrorum ærumnosus status, qui magnā certe misericordiam habet. Cōscientia præterea ipsa, quæ auāci nullo facinore bonos obstringi permittit. Curari quoq; posse ego speraui, multis alteq; demissis scarificationibus, deinde Cucurbitula imposita, sanguini multo eliciēdo, qui uenenatus est, admotisue Hirudinibus. Et tumor cum minuitur, reuocādo humori, qui ad cor prope rat Cucurbitulis affixis, alijsq; Epispasticis. Nullis ne sanguinis quidē missio profuit

fuit, augefcēte perpetuo tumore, usq; dū nigris Exanthematibus corpore maculato, humoreq; uenenato disperso in habitum corporis totius, naturæ uitæ ægri redderēt. Nonnullis in hisce febribus os interius, & fauces extumuerūt nūc molli, sæpius duro, alias molli primū tuberculo, deinde sensim obdurefcēte, cū deglutiendi magna & molesta difficultate. Quibusdā id solū malū nō fuit, sed quod & Parotidas secū inueheret, toto collo in molē stupedā, ac tumore elato. Hi sanguinē expuerūt, morbus aliquāculū cū foret progressus vi. die, uel x. partim eorū xiiii. uel x. extremū uitæ diē morte cōfecerūt. Idē curatiōis hic modus qui & in alijs tuberculis, sanguinis missio, purgatio Syrupi cardiaci, Epithemata, odores: idq; si opē medicorū principio æger implorauerit. Morbus enim si confirmatus est, cassa uanaq; uniuersa remedia fuerint. In pestis lue sæpe solent ea de quibus nuper meminimus, Exanthemata uariā coloribus, nunc atra, nunc liuida

figu

figuris diuersa, nunc lata, & diffusa, nunc uelut signata punctis efflorescere: medicorum uulgus morbillos nominauit: prisci Latini Bouillas. Quibus annis pestis nos afflixit Septembri, & Augusto, quo maxime tempore solent apparere, propter aestatis antegressæ ardores, æstus & squalores illæ prodierunt, in adultis maiores, latiores, tenuiores: in pueris, ac in infantibus, pauciores, ac spissiores: senescente pestilente feбри, per crises è bili natæ, quæ uidelicet æstate proxima, in hominum corporibus aggesta fuit. Conualuerunt quibus febris hoc modo finijt, præsertim medicorum auxilium si ad naturæ conatus accessit. Vt aut Bouillæ undequaq; facilius erumpant, ab aëre frigido, summa cura ægri defenduntur: Coccineis pannis inuoluuntur: spongijs duabus sat patulis & magnis, decocto Meliloti Chamæmeli, florû Stœchadis, et Rosmarini, madefactis, ac inter orbis ligneos duos expressis, sed adhuc calētib; pectus, ac totidē spina dorsi fouetur.

Vbi.

Vbi refrixerint, tolluntur, earumque loco inferuntur tepentes, alie. Tegitur pannis calfactis ea pars, quam fouit spongia: id fit nullo dum cibo sumpto, aut cum est uentriculo cibus descenderit horis propemodum singulis. Bibetur hoc decoctum, quod ad Exanthemata producenda mirifice ualet. Re. Caricarum, Lentium ana. nnc. i. fiat decoctum, quod cum puluisculo Laccæ abluta, & Croci bibatur. Mirationem fortasse quibusdam fecerit, quod Octobri mense, horum Exanthematum ne uestigium quidem in febribus, ac tuberculis pestilentibus, unquam fuerit, superioris cum æstatis squalor etiamnum duraret. Hoc nimirum pedit est diuersitate causarum pestis. Hic enim superior, illic inferior potest magis effacienter: Alicubi utriusque potestas, æquabilis est, pro conditione illorum corporum quæ afficiuntur, et regionum situ, ac natura quæ causarum uim recipiunt. Toto quidem Octobri mense inferiores causæ uiguerunt, celo multis imbribus pluuio, nebulis fœtibus,

pin

pingui humore, largo, & pigro: calore graui. Quare & pestilētes morbi id tēporis suborti, diuturniores, ac tutiores praece dentibus fuerunt: nec ut alijs: perinde le thales. In his quidem tractandis morbis, sunt qui operā medici, ut inanem derideāt, quoniā uis mali, tam cita sit, tamq̄; abru pta, ut remedia quaeuis eludat, testēq; huic fabulae citant infaustrū plerisq; hac aegri tudine functis euentum. His nos responde mus, multa sane haud opera dedita, malō ue consilio, medicos ignaros, indoctos, & inexercitados, sed imprudētia, rerūq; igno ratiōe peccare: scientes uero ac doctos, ta mensi pro cōditione sua munus officij prae stent sedulō, non id tamen assequi semper, ut egros è perdita uale tudine reuocent ad sanitatem. Quod enim uersiculo triuiali canitur, Non est in medico semper releue tur ut eger. Caterū ut inscitiae medico rum nihil adblādiri uisum est, sic & eorū qui probri uniuersū medicorū ordinē in simulant, stoliditatem ego & amentiam ferre,

ferre, ac silentio transire non possum: qui
charissimam rerum omnium salutem non
quidem medica disciplina timetis cōmit-
tant, non medicinā profitentibus, sed ani-
culis, præstigiatoribus, circulatoribus, sor-
tilegis etiam ac incantatoribus. Si quid er-
go secus cadat, quàm ij uelint, quæso cur
se non potius accusent, ac secum ipsi ex-
postulent, quàm præter meritū hac medi-
cos aspergant infamia. Sed de his hacten-
tus. Nunc quod dignū scitu est, præsertim
medicorū ijs qui morbi pestilētis impetus
auxilio suo retardaturi sunt, explicemus.
Id autem est, sanguis mittēdus, purgatioq;
an danda sit, in his morbis necne: Itemq;
an dormiēdum, ægris, pariter & uomēdū.
Auic. lib. 4. cap. de uenenis, omni studio ue-
nenum in corpore latens, foras euocādum
esse dixit: quòd si uerum est, nocent hæc
omnia, quibus, ut idem ipse ibidem sensit,
uenenum introrsum pellitur. Præterea lib.
1. Aphoris. Hippocrates scripsit, sequendā
esse naturam, humoresq; nostri corporis

○

illò cōuertendos, quò ipsa nititur deduce-
 re. At uerò quādoquidem illa tumoribus
 excitatis, Carbunculis expulsis, profusis
 Exanthematibus, prauos humores foras
 eijcere conatur, idq; sibi tētari præ se fert,
 cur somno, uomitione, Pharmaco, Apo-
 crousticis, uenæ sectione, introrsū humo-
 res, ut antea dictū, cōpellētib; natura me-
 dicus obluctetur. At si remedia hæc negli-
 gimus, quæ Rasis, Aui. & uno uerbo cate-
 ri oēs, prodiderūt, quibus tādē auxilijs pe-
 stilētiae furor cōpescetur? ut in rebus cate-
 ris, sic & in hac medēdi ratiōe, tēporis oc-
 casio diligēter est cōsyderāda. Nā si hæc
 p̄ initia fiāt, priusq̄ multū humor in uene-
 nū deprauetur, & in cor meauerit, salutem
 plane reddūt. Alias uero nostris ut ratio-
 nibus supra cōfirmatū est, exitio sūt. Ali-
 ter quidē hoc distinxit Ioānes Iacobus, me-
 dicus euo nostro clarissimus, & amplissi-
 mus, ex doctrinaq; nobilis. Is. n. sic putauit
 uenenū aliud in cor spōte cōcedere, quale
 est quod uel morsu, uel pūctura iaculatur
 ferre:

feræ: aliud inde secedere, quale est uicio-
sus humor, unde Carbūculus enascitur. In
hoc, uenenatā esse partē eā solā quā extra
uenas reijcit natura in Carbūculi materiā
Et proinde hic tūdendā esse uenā, maxime
primo triduo, ne portiūcula ueneni è qua
genitus est Carbūculus, totus reliquus san-
guis inficiatur. In ferarū uenenis, quæ re-
cta in cor irrepūt, id nō esse faciūdū: quo-
niā sāguinis missiōe, si Auic. audimus, uene-
nū in cor protrudatur. Speciosa, bellaq;
oratio, minime tñ ad ueritatē, directa. Pri-
mū enim, pace tāti uiri dixerim, quasi ue-
rū, quodq; donēt omnes, ea sumit, uenenū
esse, quod à corde recedat. cū ea sit natura
ueneni cuiusuis, ut potissimū cor appetat:
deinde quod esse dissimile, is iudicat, omni-
no simile est. Nā et in Carbūculo, et in be-
stiarū ueneno, sāguis principio uenis ab-
strusus purus est, ueneni uero extra uenas
paululū, quo sanguis uniuersus ni ob sistas
posterius corrūpatur, cordisq; robur uita-
le capiat detrimētū, ac labefiat. Diuersum

id quidem est, quod uirus à bestijs inditum eadem potestate uenenum semper est, non item uiciosus humor, quem foras amādat natura. Is enim dum extrinsecus putret, ac succenditur, fit magis uenenatus. Qui autē sic efferbuit, nulla unquā resignata uena exhauritur, cū humor qui uenis semel ex- cidit, in eas se nūquā post recipiat. Quod igitur ex hac disputatione, in summā con- cludimus, cum adhuc fluit humor alienus, necdū cessauit à natura incitata defluxio, & qui extra uenas in Carbūculū uel tuber- cula cætera humor accumulatus est, nōdū putruit, ac in uenenū atrox trāsijt, sanguis rite detrahitur, ea legis obseruatione, quā nos antea sanximus. Neque uero ut apud quasdā gētes more cōparatū est, quæ pre- hensis utrinq; brachijs spaciādo, & in- ambulādo uigilare cogūt, adhibitis tympa- nis, ac tibijs, ut strepitu dormitātes exper- gefaciāt, ægri per triduū in Carbūculis sō- no arcēdi sunt. Nā quibus ægre nihil est, ij- tā lōga uigilia, si cōficiūtur, quāto magis,
qui

qui morbo laborāt, præsertim uiribus ma-
li uehemētia iam prostratis. Hos medius si-
dius si nullo somni leuamento recreentur,
perire ac opprimi necessum fuerit. Quo-
circa illos nō nihil dormire quotidie, do-
nec triduum uel quatrimum abierit, puta
duabus horis, uel tribus, concedendum: nō
autem somno sepeliri, nec diutius ad quie-
scere. Itaq; sistendus prope illos fuerit,
qui expergat, uel stertentes somnōque
fruentes otiosius, uel manibus pedibusq;
refrigeratos. Hoc enim defectum animi si-
gnificat, instātemq; mortem, ni suscitetur.
Qui ijs assistet singulari uigilantia: id ser-
uato, ne somni dulcedine inescati, perpetuo
dormiāt. De uomitiōe sic habendū, toto bi-
duo eā iuuare, præsertim in corporis ple-
nitudine, ut quod in uētriculo superuacuū
nata, foras elidatur, minimeq; traducatur
in uenas. Eadē profuerit, & si qui uene-
ni haustū, bibitū, deuoratū fuerit, cū uene-
nū è uētriculo nōdū excesserit, ac nōdū in
cor impressionē dederit: ubi uerò nulla ple-

nitudo est, aluum Clystere laxari, quã uo-
 mitiones ciere præstiterit: & quod super-
 est, omiſſa uenæ ſectiõne, ac Theriace &
 Armenia Bolo, inſtaurãtibus, & Cardia-
 eis Syrupis datis, mollientibus, & quæ le-
 uiter diſcutiunt Epithematibus foras pra-
 uum humorem elicere. Verum enim uero
 quando toties, noſtro ſermone uerſata eſt
 mētio ueneni peſtilētis, quod in febribus,
 Carbūculis, ac tuberculis ſubeſt, quale ue-
 nenū id ſit, nō præter rem fuerit explanaf-
 ſe, cum uenenorū multiplex ſit diuerſitas,
 qua parum intellecta, & explicata, minus
 peruia, claraq; minus tota res futura ſit. Ve-
 nenū ſic Auic. medicūq; ueteres diſpertiu-
 tur, aliud ut ſit propria peculiariq; natura
 uenenū, aliud ut ſolis qualitatibus. Quod
 eſt prioris generis, obiectu ſuo necat ſta-
 tim, ac omnibus æquabiliter neceſſitatem
 mortis affert. ut Aui. expoſui libr. 4. Haud
 uero tale peſtilentiū morborū uenenū eſſe
 inde cōijcias, quod magna ex parte, citius
 quã die 111. v. v11. nō interimat. Aliquos
 enim

enim primo etiã die, uel altero, nos expi-
rassè memoria retinemus: idq; uel propter
humoris copiam, quo natiuus calor extin-
ctus est: uel imbecillitatem summã uirium,
quæ morbi principio percussæ repētè sūt:
uel quoniã ab offensa cordis initium mali
profectum est. Adde quod & nullã inter-
tus necessitatẽ, pestis lues nobis imponit,
cũ, in tempore medicus si occurrat sup-
petias, multi ex hac ualetudine prorsum
emergãt. Cũ ergo pestiferũ uenenũ qua-
litate sola uenenum sit, restat declarãdum
quibũsnã qualitatibus in calamitatem, ac
perniciem nos trahat: calidis scilicet, qui-
bus erodit, putrefacit, exest, ulcerat. Qua-
propter Auicennas Carbunculos, ac tumo-
res pestilẽtes, si eo usq; uitæ usurã deus lar-
giatur, in Gãgrenas, Sphacelos, ac iðio-
uẽyos tandem exire testatus est. Vnde certe
planũ fit, uictum hic mandandum esse, qui
humeet, ac refrigeret, egrosq; nutriẽdos
iusculis carniũ, in quibus frigida maio-
ra quatuor semina, Ordeũ, Omphacium,

Oxalis, coxerint: quæ etiã Auicennas lib. 4. sumpto Arsenico, Calcæue sorbenda esse statuit. His solis, & offis intinctis, ac immaceratis, ad septimum diem, ægri sustinendi sunt. Aliquanto liberalius ij nutrietur, si rodere Hœdi pedes, summamq; pulli alam, & crura in prandium tu permittas: cenãq; Malo cocto uel Cydonio, uel Pyro facias auctiorẽ. Iuscula perdibus, auiculis mōtanis, & alijs delicatioribus cibus præponantur, quoniã ob liquiditatem ad intimos recessus corporis, facile traiciunt: quod Hippocrates innuit Apho. undecimo. lib. 2. Cœnaturis carne prorsus abstinendum est. Viribus iam ualde fessis, quod & in prandio hic conceditur, nēpe sese ut oblectent, rodēdis alis, uel cruribus Pulli, uel Hœdi pedibus: aut ut glaciato iusculo sensim delingendo moueāt appetentiam sibi. Cōgrua quoque sunt, ut medicamenta, quæ refrigerant, & humectant omnia: acida præsertim danda sæpiusculè
uel

uel iuscula, uel instauratia Cardiaca. Definiendus modus è uiribus ægri. Nunquam uenæ per ineam uacuandæ, inaniendæq; sunt. Nã quæ intra sunt, quãdoquidem, arcent ea quæ appellant extrinsecus, ut Auiennas. lib. 4. scripsit, uenis contenti succi, & uenenatis humoribus, & aëri uitioso præcludunt ac obstruunt aditus.

De variis pestilentis febris Symptomatibus, & eorum remediis.

DE Symptomatibus pestilentis febris, disserturo, absurdum nõ fuerit huius questionis principio, quidnam sit pestilens febris, quidue hoc uocabulo significemus, ostendere. Sic enim patefacta magis fuerint, quæ accedunt illi Symptomata. Febrẽ nos pestilentem uocamus, calorem intemperatum in humoribus, magis & magis ob putredinem morbo progrediente uenenatis exardescẽtẽ, à corde, uel in cor profectũ, quo primũ omniũ cor æstuãs, in uniuersum corpus ardorem dispergit nature

ledentem actiones. Absoluta perfectaꝫ
 hæc definitio uidetur, neq; manca neq; re-
 dundans, singula si examinaueris. Harum
 quedã est diaria, quedã in humoribus ac-
 cesa. Secũdi generis alia perennis, alia quæ
 se intermittat. Pestilentem enim cõplexu
 tenere unũquodq; harũ genus, è capite su-
 periori per spiciũ est. Ob putredinẽ mor-
 bo progrediẽte, humores fieri magis uene-
 natos dixi, quoniã primo die uel sequenti
 etiã ij paululũ uitiati incussa caussa supe-
 riore, ac impressa, in uenenũ atrocius con-
 uertũtur. Pestilentiũ febrĩũ cõtinuarũ, per-
 quã acuta, die quarto: ualde acuta, die se-
 ptimo: Celeres quidẽ, sed nõ insigniter acu-
 ta, decimo quarto finiũt. Humor in quo fe-
 bris cõcipitur, aut est in cordis sinibus, aut
 in magnis uenis, & arterijs: qua situs di-
 uersitate fit, ut uel cõtinẽter, uel interuallis
 certis, grauis qui febrem cõmittit uapor,
 in domiciliũ cordis subuolet. Hoc ergo in-
 ter pestilentẽ ac nõ pestilentẽ febrẽ, inter-
 est, quòd humore uenenato pestilens, non
 uenenato quæ minimè pestilens est fouea-

cur. Hoc uerò perpetua, differt ab intermit-
tente, quod incendium perpetua intra ue-
nas sit cordi proximū, ac nonnunquam in
ipso corde, qua rerum cōditione sæpe ani-
mus deficit, & cor intremiscit, & subita
mors abripit. Diuersum præterea hoc est
inter acutas cæteras, & pestilentes, quod
cum periculosa sint acuta, omnes, ut Aph.
19. lib. 2. Hippocrates uoluit, lethalis sit pe-
stilens, nedum uiolenta, ob humoris in quo
succenditur aduersissimam naturæ quali-
tatem, nisi sedulitate ac opera medici tam sæ-
uo malo resistatur. Cor omnium primum
humore uenenato incalescere, definitio
proposuit, quoniam uenenatum id demum
est, quo perniciosè offendi cor potest. Fe-
bris uerò tum procreatur, cum uenenatus
humor ardore deflagrans, æstum & flam-
mam in cordis sedem pertulit. Nec teme-
re unquam febris pestilens, citra tubercu-
la, Carbūculos, Exanthemata, nos inuasit:
Alia uerò nihil horū secū adportant. Por-
rò autem febris pestilentis hæc curatio
est.

est. Alius si tardior est, Clystere deijcitur, Cibus uentriculū si grauat is uel excutitur uomitione, uel in media coquitur. Post si priuata corporis natura id exigat, sanguis mittitur. Sin non requirit, purgatio datur, non expectata humoris cōcoctione, ut Hippocrates Aphorif. 10. lib. 4. præcepit. Confestim enim si pellendus humor est, qui huc illuc prouoluitur, ac irrumpit, nec unquā tumultuari cessat, turgentem ac furentem medici uocant, quanto magis uenenatus, cuius breui etiam mora in corpore, ac exigua copia, detrimentū nos magnum facimus? Hic, qui Syrupi præscribuntur, nō ut in cæteris morbis, coquendi id est attenuādi, incidendi, liquādi, ac fundendi humoris gratia, sed feruoris sedādi caussa, imperātur: nisi & hanc rationem, ut Galenus in arte parua, ad cōcoctionē reuocaueris. Cōferunt Syrupus ex Omphacio Leimonijs, succo Citrij, acidus, è Cydonijs, è baccis Oxyachātes, è Berberis: Itēq; Oxyfaccha-

ra dāda. Mox post Syrupos cōdita: Odo=
 res præbendi, Epithemata præscribenda.
 Bibendus ex aqua Scabiosæ, Oxalidis, Ar=
 buti, unus ex Trochiscis de Caphura; cum
 puluisculo diamargariti frigidi, & Tria=
 santali. Ex iisdē Trochiscis formātur mi=
 nuti globuli nouem uel etiam plures, ac in=
 aurantur, & deglutiūtur. Iis qui potiones
 fastidiūt, his ego pilulis, subueni, Rec. Tro=
 chiscorū de Caphura, de Succino, de Spo=
 dio, de Terra Lemnia, & diacorallou, ana
 un. ꝑ. pulueris Triasantali drac. 3. pulueris
 diarhodon Abb. & diamarg. frigi, ana dr.
 1. Syrupi ex Omphacio, uel Oxalide, quod
 sufficit: figuretur globus, de quo sumat
 quotidie. hoc enim remediū, cor roborat:
 sitim lenit: & si quod aliud eximia spe fer=
 meq; explorata cōsolatur, ac morbi toto
 decursu ualet. Theriacā multi addunt, &
 rectè quidem, per initia: Morbi uerò ac=
 cumentis, & uigore, iusto calidior ea fue=
 rit. Adijciūt quidā cōseruam Rosarū, BU=
 glosi,

glossi, Oxalidis idq; bona ratioe. Ego equi-
dem nō has tatum, sed & corticē. Citri cō-
ditū Saccharo, in uentriculis frigidis pro-
bo. Trochiscorum è Caphura singularis
usus est, in tabidis etiā febribus cōmendan-
dus. Alius segnior nō catharticus, ualidis,
sed aut Syrupo uiolato, aut molliente Cly-
stere, ducenda est. Acrius enim laeßita, in
dysenterias, & diarrhoeas graues, ac diffi-
ciles prorūpit. Quapropter errāt, qui in
clysterum decoctis Hierā picrā, diaphœni-
con, Benedictam, & ualentia huiusmodi
pharmaca, dissoluunt, extra modum calfa-
ciētia, ualētiusq; humores extorquētia, ac
in ulcerationes intestinorū & letū preci-
pitantia. Enimuerò utilius fuerit, refrige-
ratiū herbarū succos cū Tryphera Sarrac-
cenica Clysteribus admiscere, uel eos hac
prorsus formula parādos curare. Reci. 4.
herbarū emollientiū, Scabiosæ, & Oxali-
dis, ana m. ʒ. quatuor seminū frigidorū ma-
iorū, ana drach. ʒ. Ordei ꝑ. ʒ. Pruna. ʒ. 10. fiat
decoctio, cui adde succi Betæ, Lactuce, et
Buglos.

Buglossi, añ. un. 2. Cassia, uel Triphera Sa-
racenicæ, un. 1. olei uiolati unc. 2. fiat Cly-
ster. Ventriculi doloribus inde natis quod
bilis stomachũ uellicet, ac lancinet, appetē-
tiæq; lāguēti nos sic opitulamur. Re. Ros.
rubrarũ siccarũ, p. 4. pulueris foliorũ Mē-
thæ, Absynthij, Mellissophylli, corticis Ci-
tri, Coriādri, añ. dr. 1. omnĩũ Santalorũ, Co-
ralli, Mastiches, Caryophyllorũ, Maceris
añ. drac. β. Caphuræ. scr. 1. cōtundātur o-
mnia, sed leuiter: includātur sacco ad for-
mā scuti consuto, qui irroretur aqua Ros.
Caphur. admoueat̃ uētriculo, nisi forte
eger sudauerit. Ad idē uētricus Sātalo-
cerato inūgitur. Immoderatæ uomitiones
sistūtur, rigato cū spōgia uētriculo Aceto
in quo Rosas Nucē, Cypressi, baccas Myr-
ti, Gallas, Mastichē, Balauſtia, Malicoriũ
decoxeris, et cætera quæ impetus uētriculi
ad uomitiones effusi cohibent. Irritatur ap-
petentia, condimento è succo Cydoniorũ,
Oxalidis, Punicorũ, et tantulo Cinamo-
mi, confecto. Sudor impetratur, cutisq;
spiramenta repāduntur, mollibus spōgijs

duabus immersis, decocto Chamemeli,
 Meliloti, florū Libanotidis, Stœchadis, ac
 Rosarū obditis alis, & crebrò immutatis,
 sudore donec affluant. Cibus esto Gallinæ
 iusculū, in quo decoxeris. 4. semina frigi-
 da maiora, cū Omphacio, Cucurbite, &
 Oxalidis, succoq; Croci paululo, maximè
 si animi deliquiū, uel tremor cordis immi-
 nere uideatur. Quibus cor palpitauit, eorū
 iuscula, uel diamargariti frigidi puluis-
 culo, uel Triasantali præter superiora con-
 dienda sunt. His & exhibere licet Malum
 Pyrū, Cydonium, cocta sub prunis: crura,
 uel extremas alas Gallinæ, quas arrodāt, è
 uiridi cōdimēto, quod accipit Omphaciū,
 succos Oxalidis, Leimonij, Arācij, Puni-
 ci, cū Cinamomi tantillo. Nihil in cœnam
 carnis offeratur. Aeger cōtentus esto aut
 Lactuca, & Oxalide, uel cocta uel cruda,
 ex Aceto: aut glatiato iusculo, ossaq; una,
 aut altera, eo madida: aut erosis Gallinæ
 cruribus, & summis alis, cū panis tribus
 quatuorue bucceis, intinctis superiore cō-
 diment

dimento. Animi si defectus impendet, uel aeger tabescit eius desiderio, uinum sed bonū, odoratū, lene, ualde dilutū, in prandiū bibatur, præsertim à quinto die, aut si crisis quæpiam antegressa est: nullū in cœnā, nisi magna necessitas obuenerit, idq; quàm matutino dilutius. Manus, facies, os sæpius lauentur, aqua Rosarū, & Aceto, uel sola posca, præterquam, Crisim natura cum molitur. Abluātur quoq; pedes, ac crura, decocto tepido, Ros. Chamæmeli, Salicis, uitis, in ani uentriculo: quoniā hac lotione, & somno ægri cōquiescunt, & sudore manāt. Vbi lauerint, ne perfrigeāt operiēdi sunt, ac molliter in lectulo reponendi. Criticis diebus, aut Criticorū nūcijs, quales sunt tertius, quintus, septimus, natura sudorē si nō effundat, uel si pigrius ac remissius effundere nitatur, auxiliū medicitū adiungendū fuerit, sudorq; medicamentis exciendus. Tertio quidē die, si prorsus natura cesset, Crisimq; nullam ipsa suscipiat, uiribus nō ualde afflictis, ægroq; sat

P

patienter malū ferente, quintus expectan-
 dus est, Et quia tum medicus progressum
 morbi, ac naturā uidet apertius, Et quia è
 celestiū signorum, ac syderum conuersio-
 ne, traiectione, ambitu, Criseos nulla tertio
 die penitus occasio est. Etenim Luna cum
 in proximū signū trāscurrit, exēplicausa,
 in Taurū ex Ariete, nullus inter ea signa,
 prospectus est, nulla uis eiusmodi qualis
 ex astrorū collocatione, dispositione, con-
 tuitu, ad nos pertinet: quamuis altera, uel
 utraq; qualitate, ea dissideant, ut Aries à
 Tauro, Taurus à Geminis. Sin die tertio,
 circiter meridiem, facies rubet, undosa au-
 plena micant arteriæ, nonnihilq; sudatur.
 quæ omnia gliscentem sudorem, & appro-
 pinquantem significant, tum eliciendus is
 est magnis spongijs duabus, imbutis deco-
 cto florum Chamæmeli, Meliloti, Rosma-
 rini, Stœchados, Hyssopi, Calamēti, Ori-
 gani, Polij, singulo. Manipulorum trium,
 Exprimuntur eæ, & ut calent dorso pecto-
 riq; admouentur. Ea Crisis quam tertio
 die

die natura inceperat, ut dictum proxime fuit, probabilis fit iactatioe, quæ tertio quoque die concitatur, potiusquam syderũ impulsu. Quinto die nihil si natura mouerit, ac eadem omnia fuerint, quæ in tertio nos antea designauimus, nempe & tolerantia egri facilis, & constans uirium firmitas, in septimum diem spes est sustinenda, Si uero quinto, ignauius, ac tardius, ipso desinente die, natura paululum sudoris extundat, adiuuanda prorsus ea fuerit, quo pacto in tertio nos præcepimus, Et quia naturæ conatus imbecillior hoc efflagitat: Et quia diebus imparibus acuti morbi, plane recrudescunt, ac ingrauescunt, tametsi quinti diei principio, Luna ad id signum adeat, quod sextili conspectu non nihil beneuolo ac familiari, signum in quo primum morbus assilijt contuetur. Nisi uero placet morbum esse tum importuniorum, quòd ea signa qualitatibus pugnent inter se, ac dissentiant, præsertim ijs quas passiuas nuncupamus. Septimo die,

P 2

si ut & superioribus fatiscat, lægueat, tor-
 peat nature uis, ei subsidio ueniendum:
 qua ratione antea nos exposuimus. Hoc
 meum consilium fuit, hæc mea providen-
 tia, in continua febre Cardinalis Albani,
 cuius prosperrimus successus, & uota
 mea & spem ita me dii ament, longe ui-
 cit. Die septimo si quid concoctionis iam
 ostenditur, non potest non fructuosa, &
 utilis esse opera medici, qui sudorem pro-
 uocat. Nature enim uel intentæ iam ope-
 ri se præbet adiutorē, uel si prorsus iners,
 ac deses munus suū defugit, illā ut officiū
 exequatur stimulat. Præterea, septimo die
 Luna eius signi spacia peragrat, quod nō
 solū qualitibus actiuis, & passiuis: uel si
 nō uirisq; saltē actiuis: quæ dissensio ma-
 ior est, & acerbior: sed etiam loco atque
 situ primo aduersarium sit: idq; aspectu
 quarto, odioſo, maleuolo, & infenso pro-
 spiciat. Ex his scilicet rationibus, diligēs,
 & callidus rerū estimator medicus, quā-
 do grauior aut leuior, quando lætior, aut
 tri

tristior, quando celerior, aut serior, Crisis futura est, si hæc omnia secum deputet ac reuoluat, cogitatione anticipauerit. Hisce febribus, ut multis in locis antehac diximus, tremor cordis interuenire solitus est. Is uidelicet cordis, est quasi titubatio, ac uacillatio, seu tremula cōcussio. Hæc efficit quicquid cor lædit, offendit, ac debilitat, eiusq; actionē interrūpit, ac interturbat: idq; uel suo ipsius malo, ut et Græci loquuntur ἰδίως: uel διὰ συνπαθείας, si cum aliarum partiū malis afficitur, atq; uiolatur, quod in his febribus accidit. Vnā enim cū totius corporis ualetudine p̄ febres pestilētes, sicut Aui. prodidit, hæret in corde hæc iniuria. Malū hoc, uel cauemus, et depellimus, uel sanamus, & sedamus nō tantū edomita febre, sed & in super Cardiacis, Epithematibus, odoribus instaurantibus. Quocirca uel odorādū p̄petuo quidquā est, ex ijs quæ supra memorauimus, uel urēdū, ac cremādū, ut eius uapore cubiculū et ædes suffiātur. Ad tremorē è qua-

uis caussa, hoc remediū quod in Rasis cōtinēte legitur, singulare, ac efficax est. Re. Spodij drac. 2. omnium Santalorum, ana dra. 7. Rosarum dr. 6. Caphuræ scrū. 1. Coriandi, dra. 3. florum Buglosi, dra. 2. seminis Oxalidis, Citrij, Portulacæ, cucurbitæ, Ocymi, Melissophylli, foliorū Sampsuci, ana dra. 1. Succini, Margaritarum, Serici, crudi, Xyloaloes, añ. dra. ʒ. Myrobalanorū, flauarū unc. ʒ. lapidis Lazuli, drac. 1. baccarū, Oxyacanthæ, dra. 2. Boli Arme niæ, terræ Lemniæ, ana. dra. 2. Coralli rub. Maceris, Caryophyllorum, Spicæ Nardi, añ. dra. 1. Hæc omnia terantur in puluisculum, è quo dato dra. 1. cum iusculis, Rosa cea aqua uel Buglosi: succo Cydoniorū, Punicorū Buglosi: Aut in globulos forme tur, qui post inaurētur. Porro autē ut cor in ijs febribus intremiscit, sic & animus delinquit societate & cōmunionē quā ha bet cū reliquis membris, uexato corde, ac spiritu, ob uapores uenenatos, toto genere infestos, ex uniuerso corpore in ipsum cōspiran

spirantes: ut & uel coeli, & aëris graui-
tate, ac pestilentia, uel proiecti cadaueris
foetore: uel caussa interiore, qualis est lum-
bricorū in stomachū irruptio, halitusq;
uenenati accessus, quem tubercula per ar-
terias in cor extulerūt ac subdiderunt. Cu-
ratur hoc malum sublata caussa odoribus
frigidis, lotis manibus. Posca, ore consper-
so Rosacea, Caphurata: & si aeger recu-
bet in lintheis lineis, Rosis & Moscho fra-
grantibus: id enim spiritus refocillat. Su-
mitur crebrius puluisculus Diamarg. fri-
gidi, & electuarij de gemmis, è Rosacea
Saccharata. Bibitur uinum crassius, &
nonnihil asperum, ualde dilutum cum cibi
quod satis est sūpserit. Sorbetur aqua car-
nis cōdita Santalis, Moscho, Caryophyll.
Cinamomo, Macere. Panis turunda succo
Punicorū & Rosacea Moschata imbuta,
exugitur. Adhibētur omnia cætera, quibus
animū colligi, & cor exhilarari supra di-
ximus. Harū quoq; febrium Symptomata
sunt, & Asthma, & Pleuritis, quā Philo-

laus sputū sanguinis pestilens nominavit.
 Qua ratione his medendū sit, libro nostro
 de curandis morbis, exposuimus, capit. de
 pleuritide pestilēti. Lingūtur Penidia, Sac-
 charum candefactum, Diatragacanthū re-
 frigerās, succus Glycyrrhizæ, Syrupus de
 Zyziphis, Papauere, uiolatus. Mitigatur
 dolor unguento resumptiuo, Dialthæas,
 oleo Chamæmelino, nūc hoc nūc illo, pro
 causarum uarietate. Calidius nihil dandū,
 febris ne augeat. Temperatis ac modera-
 tis omnibus, utēdum. Per has quoq; febres
 dispersa Exanthemata multis in corpore
 locis prodeunt, facilia curatu, si tertio,
 quinto, septimo, die extiterint: necubi ma-
 leficus humor retineatur, ab eóq; defensa
 ut uiscera sint, & prorūpenti exitus cōmo-
 dior pateat, bibēdū decoctū Lentis, Carica-
 rum, & Pulmonariæ, quā uulgo à maculis
 exanthemata referentibus uocauerūt l'her-
 be du Tac. Bibitur ramētum Monocero-
 tis, ex aqua Buglossi, Oxalidis, Arbuti,
 Spōgiæ decocto Chamæmeli, & florum
 Rosm

Rosmarini, madefactæ imponuntur. Pānis
 rubris æger uel coccineis inuoluitur. Spi-
 raculis, quibus pertusa cutis est recluden-
 dis, loco tepido, sic cōmorandum, ut nus-
 quā uentus aspires, nusquā frigidior illaba-
 tur, quoad prauus humor totus, quod fere
 triduo fit, in Exanthemata cōsumptus sit,
 quo tēporis interuallo, nec frigida manus
 lauandæ, nec Aceto: nec aliud quidquā ni-
 si tepens sumendū, sicut & decretorio quo-
 uis die, nihil extrinsecus admouendum, ni-
 hil intrinsecus sumendū quod tepesfactum
 nō sit. Frigidis enim crassescit humor, qui
 solet in sudores liquefcere, actioq; naturæ
 sic interpellatur, quamuis iuuenibus to-
 rosis, robustis, ualētibus, carnosiss, aquam
 bibere consuefactis, eamq; postulantibus
 ac expetentibus, ijs ipsis diebus nuper ex-
 ceptis, frigidā potare concedamus, quod
 tamen non nisi magno iudicio, cautioneq;
 diligenti, & accurata indulgēdum est. In-
 tercidunt & his febribus παραφρενίης, ἀγ-
 ραρ, κάρ, defluxio, uel κατάρξις.

P 5

quibus auxiliamur, humoribus ualido cly-
 stere deorsum precipitatis, & abstractis,
 uel glandibus uehementioribus, è Sapone
 solido, & Sale fossitio: frictionibus & re-
 ligationibus artuum: lotis cruribus, deco-
 cto Rosarū, Meliloti, Chamæmeli: impo-
 sitis uirorū testibus, fœminarū mammis,
 sed circūspectè, ac prudenter, quæ & re
 ipsa & potestate frigida sint, quale hoc
 est. Rec. succi Solani, Sēperuiui, Hyoscy-
 mi, Aceti, añ. unc. ß. Croci, opij añ. dr. i. fiat
 unguētū cū oleo Mādragorino. Coma tō-
 detur: detōsū caput lauatur, & irrigatur
 decocto Rosarū, foliorum Salicis, Ordei,
 Glaucij, calycū Papaueris, florū uiolæ, ac
 Nymphææ. additis in morbi uigore, Cha-
 mæmeli p. 3. Peruigilibus somnus cōcilia-
 tur, puluisculo seminis Papaueris immisso
 iusculis: aut illitis naribus, hoc unguēt. Re.
 olei Rosati, uiolati, è Nymphæa, & Man-
 dragora, ana. unci. i. Opij scrup. i. misce,
 fiat unguentū, ungitur & frons unguento
 Populeo, cum Aceto Rosaceo. Hanc con-
 fectio

fectionem aeger odorator. Reci. Opij dra.
 ʒ. Croci scrup. ʒ. Rosarū, uiolarum Nym-
 phæ, omnium Santalorum, ana. dra. ʒ. te-
 rantur in puluisculum, quem uel lintheo-
 lo illigatum, uel mucco Tragacanthi ex-
 ceptum, & in globum figuratum aeger
 sæpius olfaciat. Per morbi uigorem Ver-
 uecis, Arietis, ouis pulmo, ut è pecude ma-
 ctata, & dilaniata calens auulsus est, fron-
 ti & syncipiti admouetur. Lauatur ca-
 put decocto Rosarum, Meliloti, Chamæ-
 meli, Stœchados, & Rosmarini, ana. p. ʒ.
 Aeger ueste, ac stragulis probe contegen-
 dus, & contra frigiditatem aëris munien-
 dus, ne uenenatus uapor, animæ frigidioris
 occursum intro ad cor refugiat. frigidis quæ
 supra nos recensuimus, in defluxionibus,
 ac Catarrhis nõ temere audacterq; sõnus
 captãdus est. In Synanche, quæ has febres
 consequitur, hoc decocto, per initia, fau-
 ces colluuntur. Rec. Balaustiorū, acaciæ,
 Hypocystidos, Gallarū, malicorij, añ. un. ʒ.
 cū morbus increfcit, caricarū, passarū añ.

unc.

unc. i. β. Ordei. p. 4. fiat decoctum. reliqua
petenda sunt è nostro libro de curandis
morbis. cap. de Synāche. Cōli & eilei cru
ciatus, qui nōnunquam has febres comittā
tur, Clysteribus, glandibus, Cataplasmati
bus impositis uentri, sacculis semine Lini,
uel fursure impletis, & tepida maceratis,
nisi febris hāc impediāt curationē, mulcen
tur, ut & in libro nostro de curādis mor
bis, latius nos persequuti fuimus. In Sopo
re, uel Caro, obrutos nos sōno, egros ex
perges facimus, & remedijs supra cōmemo
ratis, et Aceti olfactu, & uoluptate αυλήτε
Citharistæ, Tibicinis, Musicorū, qui pla
cidius & suauius cōcīāt: & fabularum
ac historiarū narratione, quarū expositio
egro iucunda sit. In Strāguria quæ per has
febres cōtingit, decocto Meliloti, Chamæ
meli, Maluæ, Althææ, Rosarū, florū Stœ
cadis, & Rosmarini, fouentur pecten, su
men, aqualiculus, perinaō, pubes. Decocti
magna cū lintheolo ijsdē partibus admo
uetur. Pulex, Cimex, Asellus, in colem in
dunt

dūtur, qui scalptu, pruritu & titillatione,
uim expellentem laceffant. Bibitur aqua
Melonum, Cucurbitæ, Halicacabi: Balneo
æger infidet. Remedia cætera, quæ nos ali
bi scriptis mādauimus, testātur, nisi febris
obstiterit. Aluus si profluit idq; per Cri
seis accidat, minimè cohibēda est, nisi diu
turniore, ac effreni purgatione, uires mi
nuātur. Aliās uerò ut in curatiōe διαρροίας,
λεντερίας, & δυσεντερίας, nos docuimus,
retinenda, & astringenda. Qui lumbrici
nostris in corporibus gignūtur, bilis ac ca
lentiū humorū acrimonia & amarore fu
gati, repūt in os uentriculi, et Cardialgias
inferunt. Eos nos prius occidimus, deinde
per aluū decutimus, ne si diutius in uentre
restitierint, uenenato spiritu, cor afflent, et
uerberēt. Necātur ij si febris est, & in pue
ris, seminis Absynthij, Santonici, horas
quatuor, & 20. in Aceto macerati, dra. 1.
& cochleari uno aquæ Portulacæ. In alijs
Synapi trito & Aceto, diluto sumpto per
triduum cōdinēti uice: Pilulis cōmunibus
est

esu alliorū, si nec febris, nec aestas est: semi-
 ne Citrij, farina Lupinorū, ramētis cornu
 Cerui, succo Absynthij, Abrotoni, Centau-
 rij minoris. Quidā Mellis fauum in aqua
 Portulacæ, Graminis, & Absynthij deco-
 quunt cum semine Citrij, Santonici, Aloe,
 Absynthijq; succo, & decoctum bibendū
 dāt, præsertim, cū nulla febris est. Enecti
 hoc Clystere deturbātur. Re. foliorū Per-
 sicæ, Absynthij, Abrotoni, Cētaurij mīno-
 ris, ana m. .i. Lupinorū, un. .i. seminis Citrij,
 et Sātonici, añ. dr. .i. nucleorū Persicorum,
 unc. .ss. fiat decoctio, in colatura dissolue
 Hieræ Picræ, un. .i. olei Amygdalarū ama-
 rarū, un. .ii. fiat clyster. Paulo mitior, Cly-
 ster in febribus ad hunc modum edicitur.
 Rec. Ordei p. .ii. seminis Citrij, & Sātoni-
 ci, pulueris, cōtra uermes, Malicorij, Ba-
 laustij, añ. un. .i. fiat decoctio, in qua misce
 succi Aizoi minoris seu uermicularis, suc-
 ci foliorum Mali Persicæ, añ un. .i. .ss. pul-
 ueris seminis Citri, Aloes, Tormentillæ
 añ. dr. .i. fellis tauri, un. .i. fiat Clyster. Ob-
 linun

linuntur uenter, & uenterculus, hoc unguento. Rec. farinæ Ordei, pulueris Coriã dri, Aloes, Tormentillæ, Colocynthidis, ana unc. ß. fellis Tauri, unc. .i. succi Absyn thij, foliorum Abrotoni, & Mali Persicæ, ana un. ß. olei Amygdalarum amararum, drac. 6. fiat unguentum. Prodest, & quod sequitur, Reci. pulueris contra, sem. Santo nici, Citrij, nucleorum Cerasorum, & Persicorum, ana unc. ß. cornu Cerui, usti, Lupinorum ana dra. 3. Tormentillæ, dra. 2. radicis Tunici, dr. .i. ramentorum cornu Monocerotis, scr. 4. Sacchari Rosacei, quod sufficiat, fiat puluisculus: detur drachma una cum ouo sorbili, aut iusculis. Parantur Cataplasmata, è folijs Mali Persicæ, nucleis Persicorum, folijs Absyn thij, & Abrotoni panèq; tosto, & in Aceto macerato, ac uentriculo imponuntur. Puluisculi descripti proximè unc. una coquitur in aquis Portulacæ, graminis, Absynthij, bibitur decoctum horis quatuor, anteaquã prandeatur. Victus imperandus, qua nulla Pit

la Pituita coaceruetur, calidus & siccus.
 Hactenus quæ ad rationem & curatio-
 nem, morborum omnium pestilentium in-
 quirendam, & explanandam pertinent,
 tractata sunt.

FINIS.

ERRATA ALIQVOT

ITA CASTIGANDA,

Pagina 67. linea 8. lege feriantur. 78. 4.
 afficitur. 86. 13. arque piscibus. 131. 17.
 multis. 138. 19. fœdat. 150. 15. anteeunt.
 154. 5. Cardiaca. 157. 15. quæ. 224. 7. Oxa-
 lidis succo, Crociq;